

astarê bolşewîk

PERLODA MARKSÎST-LENÎNÎSTA BÎ AVERWAXT E (KURDÎSTANÊ VAKURÎ)

ÇÊNEKA DOMONE

Nâzım Hikmet

Çêveru ez cînon
Çêveru ju ve ju.
Nêoson çîmunê simade
Çîmu ver nêne merdêy.

Hiroşima de ke merdu ne
Hawo beno des serri
Hot serre de ju çêneke ne
Pil nêbenê domonê merdêy.

Porrê mî vêsa virênde,
Çîmê mî vêsay, bi gèzalîkî.
Bîne lopa wela adîrî,
Wela mî vaydiye ro asmên.

Ez sîmara serva xo
Qe thowa kî nêwazon.
Domone ke jê kağîte vêsena
Seker çîtur boro ke.

Çêverê sîma cînon
Nîajnî, apo, ju îmza bîde.
Domonî mêrhe kîstene
Va seker kî borê.

Çarnoğê: Berfin JEL
(Tîja Sodîrî dergîsînden alînmîştîr)

**Kapitalizm barbarlıktır,
barbarlığı yıkalım!**

stêrka bolşewîk

WEŞANA VEDORA MARKSÎST-LENÎNÎST (KURDISTANA BAKUR)

**Sömürge olmaktan kurtuluşun
tek yolu var: DEVRİM!**

İ Ç İ N D E K İ L E R

Kuzey Kürdistan-Türkiye’de kimi gelişmeler!	3
TC-İran-Suriye üçgeninde sömürgeci birlik!	12
Değişen hesaplar ve vitrin değişikliği!	16
Bir mektubun gösterdiği gerçek...	24
“Ana dilde” yayın neyin nesî?	28
Irak-Güney Kürdistan’da süren işgale karşı direniş hareketine tavır üzerine	32
Kürt emekçi kadınının hangi sorunu çözüldü ki?	38
Malkaç olayı hakkında kısaca	41
Küresel ısınma ve sonuçları üzerine...	44
(1639’dan 2000’lere) Kürtlere karşı kurulan ittifaklar üzerine	50
İbrahim’den: Li Tirkîyê pîrsîrêkanetewî...	63
TARÎXÊ KURDÎSTAN’RA TAYÊ PELGÊ – V	65

Kuzey Kürdistan-Türkiye’de kimi gelişmeler

Sömürgeci Türk devletinin Kürt ulusal meselesine yönelik temel yaklaşımı varlığını sürdürüyor. Bu, özellikle AB’ye uyum yasalarının uygulandığının gösterilmesi için Kürtçe yayına başlanmasını, ya da eski DEP milletvekillerinin tahliye edilmesini dışlamıyor; ya da başka bir deyişle bu adımlar, tümünden inkârcı siyasette belli bir yumuşamaya işaret etse de, TC’nin Kürt ulusal meselesine temel yaklaşımının değiştiğini göstermiyor.

Türk devleti TC’nin resmi devlet sınırları içinde Türk milleti dışındaki millet ve milli azınlıklara karşı inkârcı, şoven yaklaşımını sürdürüyor. Kürt ulusal meselesi öne çıktığı için de öncelikle ve özellikle Kürt ulusal meselesine karşı tavır, TC’nin temel tavırlarının kopmaz bir parçası halindedir.

Uluslararası emperyalist güçlerle diplomatik ilişkilerden, Irak, İran ve Suriye gibi Kürdistan’ın değişik parçalarını ilhak ve işgal eden sömürgeci güçlerle ilişkilere kadar tüm ilişkilerde Türk devleti, Kürtlerin ulusal haklarını elde etme çabalarına karşı saldırgan tavrını sürdürmektedir. “Demokratikleşme” şovlarıyla bu saldırganlık yer yer gizlenmeye çalışılsa da, mızrak çuvala sığmıyor!

TC’nin Kürt ulusal meselesine yönelik

tavır sadece dış işlerinde- ilişkilerinde değil, iç işlerinde de belirleyici bir konu. Devlet iktidarını ellerinde tutan ve “derin devlet” olarak da adlandırılan kesimin Kürt ulusal meselesine karşı temel tavrı hâlen egemen tavır olsa da; bu tavıra karşı değişik gerekçelerle karşı çıkan ve devletin katı inkârcı tutumunun yumuşatılmasını isteyen kesimin gide- rek güçlenmesiyle egemen tavırda belli ölçüde çatlak meydana gelmiştir.

AB’ci diye tanımlanan kesimin, büyük burjuvazinin, liberal burjuvazinin ve AKP’nin iktidar olma yolunda istem ve çıkarlarının örtüşmesi, AKP hükümetinin AB’ye üyelik için müzakere tarihini alma çabası içinde meclisten geçirdiği yasal değişiklikler tüm bunlara “demokratikleşmeden yana” olma görüntüsü vermektedir.

Yapılan değişiklikler egemen kema- list, faşist iktidar yapısını giderek yumuşatmaya, değiştirmeye hizmet ettiği gibi, iktidar sahiplerini iktidarın ellerinden alınmasına yönelik adımlara karşı daha da saldırgan hale getirmektedir. Türk hakim sınıflarının değişik kesimleri arasındaki iktidar dalaşı da böylece yeni biçimlerde sürüyor. Bunun bir görüntüsü de yasamanın -hükümetin, meclisin- yaptığı yasal değişikliklere rağ-

men, yürütmenin –yargı kurumlarının– eski uygulamayı sürdürmesine yansı-
maktadır.

AB'ye üyelik için müzakere tarihinin alınmasının önüne çıkan engellerden biri, uygulamanın yasal değişikliklere uygun olup olmadığı olunca, uygulamada belli değişiklikler yapılmaya başlandı. Bu arada yukarıda dikkat çektiğimiz iktidar dalaşının yargıya da yansımaya başladığı gerçeği günışığına çıkmaya başladı. Kısaca ifade etmek gerekirse, egemen ırkçı, şoven tavır, “derin devlet” hâlen iktidarını korumakta, ama ayağının altındaki toprak giderek kaymaktadır. Tutucu, katı ideolojik kemalist “derin devlet” ile AKP hükümeti arasında yürüyen bir iktidar dalaşı biçimini alan bu dalaşta “derin devlet” Kürt ulusal meselesinde, özellikle Kongra-Gel'e karşı –ama aynı zamanda legal alandaki siyasi güçlere, anda DEHAP'a karşı da– saldırganlığını kullanmaya ve Kuzey Kürdistan'da savaşı kışkırtmaya çalışmaktadır.

PKK, KADEK ve şimdi Kongra-Gel'e karşı zaten hiçbir zaman ateşkes ilan etmeyen; ve PKK'nin tek yanlı olarak 1 Eylül 1998'de ilan ettiği, sonra da KADEK ve Kongra-Gel tarafından sürdürülen yaklaşık altı yıllık ateşkes sürecinde 500 civarında gerilla katleden TC, bu yılın ilkbaharından itibaren Kongra-Gel'e karşı, somut olarak da Halk Savunma Güçleri'ne (HPG) karşı saldırılarını yoğunlaştırdı.

Kongra-Gel'in ve askeri örgüt HPG'nin temel siyaseti savaş değil, Kürtlerin kimi demokratik haklarını anayasal olarak kabul eden ve genel af çıkaran bir TC ile barış olduğu halde; TC'nin saldırılarına karşı kendisini savunmak için silahlarını

terketmeyen ve geline yerde “aktif savunma” kararı alan HPG'nin 1 Haziran 2004 tarihinden itibaren önceden ilan edilen ateşkesin artık geçerli olmadığı yönü açıklaması da TC'nin “derin devlet” güçleri tarafından savaşın kışkırtılması için kullanılmaktadır. Sahibinin sesi medya da buna uygun olarak görevini yerine getirmektedir.

ATEŞKESİN KALDIRILMASI SAVAŞ İLANI DEĞİLDİR

HPG güçleri TC'nin silahlı güçlerinin operasyonlarına, saldırılarına karşı “milsilleme” eylemler yapmaya, yer yer küçük çaplı çatışmalara girmeye başladıktan sonra medyaya da haliyle çatışma, saldırı haberleri yansımaya başladı.

Çatışmaların son birkaç yıla göre çoğalmış olması olgusu, HPG'nin ve medyada esas olarak adı geçen PKK-Kongra-Gel'in yeniden savaş ilan ettiğine dair kamuoyunun bilincinin karartılması için kullanılmaktadır.

Bilinç karartma, aslında beş-altı sene-den beri tek yanlı ilan edilen ateşkes ve buna bağlı olarak Kürt ulusunun kimi demokratik haklarının tanınması taleplerine TC'nin verdiği yanıtın yine saldırı, ulusal zulüm ve baskı olduğu; savaşın aslında hiç bitmediği gerçeğinin gizlenmesi biçiminde kendisini göstermektedir.

Bu süreçte çatışmaların geçmişteki gibi yoğun olmamasının esas nedeninin PKK'nin silahlı mücadeleye son verdiğini açıklayıp silahlı güçlerini Kuzey Kürdistan-Türkiye sınırları dışına çekmesi olduğu, ateşkes esas olarak uyulduğu gerçeğinin de bu arada üzeri örtülmeye çalışılmaktadır.

Kitlelerin bilinci Kongra-Gel'in yeniden savaş ilan ettiği düşüncesiyle karartılmaya çalışılırken, bunun esas amacı da Türk şovenizminin kışkırtılması, yaygınlaştırılması; kitleleri “vatan-millet-sakarya”cılarını, “derin devletin” kuyruğuna takmak ve iktidar dalaşında ayakları altındaki toprağın kaymasını önlemeye çalışmaktır...

Bu açıdan ele alındığında, ateşkes son verme kararı devletin “derin” kesiminin işine yaramaktadır. Çatışmaların gelişmesi, sertleşmesi, bunlar tarafından AKP hükümetini zor durumda bırakmanın, askere ne kadar gereksinim olduğunu göstermenin de aracı olarak kullanılmasının imkânı ve ortamı vardır.

Ateşkesin artık geçerli olmadığına ilanına ve bu ilan ne anlama geldiğine gelince, durum ve gelişmeler kısaca aşağıdaki gibidir.

Şubat ayı ortalarında Abdullah Öcalan yaptığı açıklamada artık HPG'ye karışmadığını, kendilerini iyi savunmaları için neyi uygun buluyorlarsa onu yapmalarını, nerede konumlanmak istiyorlarsa konumlanmalarına kendilerinin karar vermesi gerektiği yönü açıklama yaptı. Bununla birlikte hükümetin iki ay içinde “barış yönlü” adımlar atması durumunda kazanacak olanın Türkiye olduğunu da açıklayarak hükümeti yeniden diyaloga çağırdı.

Mart ayındaki açıklamalarında ise, azami sürenin Mayıs sonu olduğunu söyleyerek “Türkiye PKK olayına çözüm getirmelidir” çağrısında bulundu, çözüm getirilmediğinde ve ABD'nin müdahale ettiği şartlarda çatışma çıkacağını da belirtti.

Mart sonu Nisan başı 9 Haziran'da

AIHM'de görülecek davası hakkında görüş belirtirken HPG'ye yönelik şu tavrı takındı:

“Savaş değerlendirmesi dahil her şeyi tartışınlar. İki ay içerisinde hükümet gerekli adımları atmazsa her türlü şeyi tartışabilirler. Savunmalarını, kendi tedbirlerini alsınlar. Yoksa kendileri imha olur. Mayıs sonlarına doğru operasyonlar gelişebilir.” (3 Nisan tarihli Özgür Politika'dan)

Abdullah Öcalan kendi tavrını yeniden “Arkadaşlara yönelik zorlamam olmaz. Benim için ne eylem yapın ne de yapmayın diyorum. Benim dışımda siyasi ve askeri rüşünüzü ispatlayın.” (18 Nisan tarihli Özgür Politika) biçiminde ifade ederek kendisini “dışta” tutma görünümlü verirken, “gerilla ile devlet arasında arabuluculuk” rolü devlet tarafından teklif edilirse o zaman kendisinin işe karışacağını da ilan etmektedir.

Ayrıca şunları da vurgulamaktadır: *“Üzerlerine gidilmedikçe meşru savunma dışında hiçbir kişiye bir fiske vurulmayacaktır.” (aynı yerden)*

Durumu ifade etmekte öne çıkan tanım “meşru savunma”dır. Bu yaklaşım temelinde ve Öcalan'ın açıklamalarına uygun olarak HPG 1 Haziran'dan itibaren ateşkes sürecinin biteceğini açıkladı. HPG Mayıs ayı başında devletin saldırılarına işaret ederek objektif olarak ateşkesin ortadan kalktığını açıkladı.

Gerek HPG, gerekse de Kongra-Gel tarafından yapılan açıklamalarda, aslında savaştan yana olunmadığı, ama savaşmak zorunda bırakıldıkları, savunmalarını güçlü biçimde geliştirecekleri yönü tavrılar takınıldı.

HPG Komuta Konseyi tek yanlı ateş-

kesin son bulunduğunu bildirirken, yeniden ateşkes ilan edilmesi için TC'den taleplerini de 8 maddelik bir deklarasyonla açıkladı. Söz konusu tavrı şöyledir:

"1- Önderliğimiz üzerinde uygulanan ağırlaştırılmış tecrit politikasından vazgeçilmesi, barış ve demokrasinin güvencesi ve Kürt halkının iradi temsili olarak tanınması,

2- Çift taraflı ateşkes koşullarının devlet tarafından resmi olarak kabul edilmesi,

3- Demokratik çözümün önünü açacak nitelikte adımların atılması,

4- Ordu güçlerinden güvenlik ihtiyacının fazlası olan kısmının Kürdistan'dan çıkarılması,

5- Resmi olarak adı değiştirilen, ancak fiiliyatta aynı uygulamaları sürdüren OHAL sisteminin tümünden kaldırılması,

6- Barış ve demokrasinin teminatı olan HPG güçlerimize yönelik operasyonların durdurulması,

7- Halka yönelik baskı, sindirme, işkence uygulamalarından vazgeçilmesi,

8- Koruculuk sisteminin tümünden kaldırılması." (29 Mayıs 2004 tarihli Özgür Politika'dan)

Bu maddelerde yeniden ateşkes ilan edilmesi için aslında püf noktası ikinci maddedir. TC çift taraflı ateşkesi kabul ederse HPG aslında yeniden ateşkes ilan etmeye hazırdır. Fakat TC'nin çift taraflı bir ateşkesi kabul etmesi kısa zaman içinde pek de mümkün görünmüyor. Bu durumda eğer HPG taleplerinde ciddiye yakın bir zamanda ateşkes ilanını beklemek iyimser bir beklenti olur... Fakat HPG'nin ateşkesin son bulunduğunu ilan etmesinin esas nedeninin TC'nin HPG veya Kongra-Gel güçlerine

yönelik saldırılar olduğu bilindiğinde, devlet güçlerinin HPG ve Kongra-Gel'e saldırılarını durdurması durumunda da yeniden ateşkes ilanı mümkündür.

Bunu belirleyecek olan esas olarak HPG ve Kongra-Gel'in amaçlarıdır. HPG'nin açıklamasına göre amaçları şöyledir:

"Tek amacımız, Önderliğimizin büyük bir özveri ve çabayla geliştirmeye çalıştığı barış ve demokrasi ortamının yaratılarak Kürt sorununa yönelik çözüm adımlarının atılmasıdır." (aynı yerden)

Buna göre atılacak şu ya da bu adımın somut değerlendirilmesine bağlı olarak ve değerlendirme de kuşkusuz ki HPG ve Kongra-Gel'in, daha doğrusu Abdullah Öcalan'ın yaklaşımı temelinde yapılacak bir değerlendirme olacaktır. Yeniden ateşkes ilan edilmesi bağlamında belirleyici olacak olan somut gelişmeler olacaktır. Ama yukarıda dikkat çektiğimiz gibi, bu ateşkesin kalkmasının ilan edilmesi, yeniden bir savaş ilanı değildir. Bu konuda tavrı takınan Kongra-Gel Halk Savunma Komitesi Başkanı Murat Karayılan, "ateşkesin bozulması savaş ilanı anlamına mı geliyor?" sorusuna şu cevabı vermektedir:

"Hayır, her şeyden önce meşru savunma stratejimiz değişmemiştir. Bu karar, imha olmamak için verilmiş bir karardır. Bu karar siyasal bir organizasyon tarafından değil, HPG tarafından verildi. Bu meşru savunma anlayışının uygulanmasıdır. Böyle bir sürecin gelişmesinden yana değiliz. Biz barış özgürlük halkların birliği kardeşliği üzerinde ısrarcı olacağız. Kimse burada bir savaş ilan etmemiştir. HPG kendini ve savunmakla mükellef olduğu değerleri ak-

tif biçimde savunma kararı almıştır." (15 Haziran 2004 tarihli Özgür Politika)

Murat Karayılan'ın da açıkladığı gibi söz konusu olan bir savaş ilanı değildir. Özü itibarıyla aslında yapılan şey, saldırılara karşı kendini koruma, imhaya karşı direnme, "meşru direniş savaşı"dır. Bu ise, saldırılara misilleme eylemleri ve yer yer "savaşı geliştiririz" yönlü açıklamalar dışında, son beş-altı yıldır zaten hep yapılan şeydir. Bu süreçte hep savunma konumunda oldular ve kendilerine saldırıldığında haklı olarak savunmak için de çatıştılar. İşin farklı yanı, şimdi "savunma eylemi"nin, misilleme ve yer yer doğrudan TC ordu güçleriyle çatışma ve yer yer de saldırı eylemleri biçiminde yapılmasıdır. Yani sonuçta değişen "meşru direniş" değil, bu direnişin biçimidir, daha da aktifleşmesidir.

Burjuva medyanın kamuoyunda yarattığı resim, Kongra-Gel'in, başta da Abdullah Öcalan'ın savaş kararı verdiğidir. 6 hafta "araç bozuk", "personel yok" vb. gülünç gerekçelerle avukatlarıyla görüştürülmeyen Abdullah Öcalan 21 Temmuz'da avukatlarına yaptığı açıklamada savaş kararı verilmediğini yeniden açıklama durumunda kaldı.

Sonuçta pratik olarak devlet güçleriyle çatışmalar yaşansa da, misilleme amaçlı saldırı eylemleri gerçekleştirilse de, gerçekte alınan bir savaş kararı yoktur. Faşist Türk devletinin saldırıları esas olarak çatışmalara zorlamaktadır. Savaş kışkırtıcılığı yapan, savaşı yürüten faşist Türk devletidir. HPG haklı olarak, "tek taraflı ateşkes sürecinin gelinen aşamada geçerliliğini yitirmesinden HPG değil yalnızca Türk devleti sorumludur" tespitini yapmaktadır. Ateş-

kese son verme, savaş bağlamında işin özü budur.

Kongra-Gel'e, HPG'ye gelince, bunların ateşkesin kaldırılması yönlü kararı da, Türk ordusu, polisi vb. kolluk güçleriyle çatışmaları da, yanlış siyasetlerini ortadan kaldırmamaktadır.

Tüm tavırlarında egemen olan yaklaşım, Kürt ulusal sorununun "çözümü"nü TC ile anlaşma, anayasal değişiklikler temelinde ele almaktır. Sistem içi "çözüm" bunların temel siyasetini belirlemektedir. Silahlı mücadele giderek şiddetlense de, yaygınlaşsa da, bu siyaset temelinde hareket edildiği sürece sorunun özünde değişen bir şey olmayacaktır. Sistem içi siyaset, reformizm bazen silahlı, bazen de silahlı biçime bürünmektedir...

Beş-altı yıl süren tek yanlı ateşkes süreci de bir kez daha, faşist Türk devletiyle barış siyaseti temelinde; en iyi ihtimalle burjuvazinin yönetim biçimlerinden biri olan faşizmin, artık tüm çizgisi boyunca gericileştiği açık olan burjuva demokrasisine dönüştürme temelinde Kürt ulusal sorununun gerçek çözümünün mümkün olmadığını; gerçek barışın ve ulusal sorunun gerçek çözümünün ancak ve ancak işçi sınıfı önderliğindeki devrimle mümkün olacağını göstermiştir.

Kürt ulusunun Kuzey Kürdistan-Türkiye'de kurtuluşu için mücadele, faşist Türk devletini devrimle yıkmaya mücadelesidir. Düşmanın sömürgeci faşist Türk devleti olduğu gerçeğini bir an unutmadan ve esas mücadeleyi bu düşmana karşı yürütürken; Kürt halkının, kitlelerin bilincini karartanlara, reformizme, TC ile barış siyasetine karşı da mücadele etmek tüm devrimcilerin, komünistlerin

temel görevlerinden biridir. Devrim için mücadeleye sarılmak tüm ezilenlerin acil görevidir.

DEP MİLLETVEKİLLERİNİN TAHLİYESİ...

DEP milletvekili olarak seçilip TBMM'de Zana'nın Kürtçe yemin etmesi sonrasında dokunulmazlıkları kaldırılan ve apartopar hapse tıkan; haklarında "bölücü örgüte destek" verme iddiasıyla açılan davada 15'er yıl hapis cezasına çarptırılan, kapatılan DEP'in eski milletvekillerinden Hatip Dicle, Leyla Zana, Orhan Doğan ve Selim Sadak 9 Haziran 2004 tarihinde cezaevinden salıverildiler.

Ankara 1 No'lu DGM'nin eski DEP milletvekillerinin yeniden yargılanması sonrasında, daha önce verilen kararı yeniden onaylaması sonrasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Yardımcısı Ünal Haney hazırladığı tebliğnamede, DEP'liler hakkındaki mahkumiyet kararının usulen bozulmasını talep etti.

Bu tebliğnamenin Yargıtay'a gönderilmesinin hemen sonrasında ise DEP milletvekillerinin avukatı Yusuf Alataş, müvekkillerinin tahliye edilmesi için başvuruda bulundu.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, sözkonusu başvuru dilekçesini 9 Haziran'da görüştü ve DEP eski milletvekillerinin tahliye edilmesi kararını verdi ve eski milletvekilleri aynı gün cezaevinden çıkarıldılar.

8 Temmuz'daki temyiz duruşmasından sonra 14 Temmuz'da Yargıtay 9. Ceza Dairesi Başkanı Hasan Gerçekler, DEP eski milletvekillerinin mahkumiyet kararının oybirliğiyle usulen bozulduğunu

nu kamuoyuna açıkladı. Buna göre DEP'liler üçüncü kez yargılanacaklar.

DGM'lerin kağıt üzerinde de olsa kaldırılmış olması ve yargılamanın usullere uygun yapılmaya çalışılması sonucunda DEP'liler "suçsuz" da bulunsa ve verilmiş olan mahkumiyet kararı yanlış da bulunsa, 10 sene cezaevinde yatılmış olduğu gerçeği ortadan kalkmıyor. Sonuçta yeniden yargılama sonucunda verilecek karar, "normal" öngörülen ceza süresinin bitmesinden sonra verilmiş olacak. Eğer yeni bir suçlamayla içeri tıkmazlarsa, hapis cezasından kurtulmuş olacaklardır. Fakat "burası Türkiye!" diye bir tanımlama var... Sonucun hukuki olarak ne olacağını yeniden yargılama sonrasında göreceğiz.

İşin siyasi yönü ve perde arkasına geçince. Gerek DEP'lilerin tahliye edilmesi, gerekse de Türkçe dışındaki yerel dillerde yayının başlatılması kamuoyuna "demokratikleşme" şovlarıyla yansıtılmaya çalışıldı. Buna göre artık Türkiye'de Kürt sorunu çözülmüş, Kürtlerin aklını başına toplayıp kendilerine tanıyan imkânları TC'nin birliği ve bütünlüğü çerçevesinde akıllı biçimde kullanmaları gerekiyordu...

Türk şovenizminin ağularının akıtıldığı ve tehditlerle bütünleştiği bir havada TC'nin ne kadar "demokratik" olduğu görüşü beyinlere şırıngalanmaya çalışıldı.

DEP'lilerin 9 Haziran'da tahliye edilmesi gerçekte bir gözboyamadır. Bunun gerisinde yatan olgu, Türkiye'nin AB'ye

üyelik için müzakere tarihi alma çabasıdır. Mayıs ayı ortalarında Türk Dışişleri Bakanı Gül'ün de katıldığı AB ülkelerinin Dışişleri Bakanlarının yaptığı "Ortaklık Konseyi" toplantısında müzakere tarihi alabilmesi için Türkiye'den dört talepte bulunuldu. Bunların içinde "Zana ve diğer eski DEP milletvekilleri için iyi niyet gösterilsin" talebi de vardı. Bu talebe yönelik Türk Dışişleri Bakanı Gül meramını şöyle dile getirdi: "Bu iş keşke bitse de Türkiye kurtulsa". DEP'lilerin tahliyesiyle de "Türkiye kurtarılmış" oluyor!

Yine doğrudan DEP'lilerin tahliyesi ve "mahalli dil ve lehçelerde" yayın yapılmasına da doğrudan bağlı olan Türkiye'nin "denetim sürecinden çıkarılması" meselesi de, TC'nin AB'ye üyelik için müzakere tarihi alabilmesinin yolunu aralamada önemli bir noktaydı.

Daha önce Nisan ayında yapılması gereken ama 22 Haziran'a ertelenen Avrupa Konseyi'nin Türkiye'nin "denetim sürecinden" çıkarılıp çıkarılmaması yönünde oylamasının sonucunu Türkiye lehinde etkilemek için de adımlar atılması gerekiyordu.

Sonuçta AB'ye üyelik için müzakere tarihi alma ekseninde atılan adımlardır bunlar. 22 Haziran'da Avrupa Konseyi'nin yaptığı oylamada Türkiye "denetim sürecinden" çıkarıldı. Bu karar TC'nin müzakere tarihi almasının önündeki önemli bir engelin ortadan kaldırılması anlamına geliyor.

Yani DEP'lilerin tahliye edilmesi kararı, onların suçsuzluğunun kabul edilmesi düşüncesiyle, yaklaşımla verilen bir karar değil, TC'nin AB'ye üyelik için müzakere tarihi almasının önündeki bir engelin kaldırılması anlayışı ve yaklaşımıyla

la verilen bir karardır. 9 Haziran'da tahliye edilmeselerdi de cezaevinden yaklaşık bir sene sonra zaten çıkacaklardı.

Türk hakim sınıfları DEP'lilerin tahliye edilmesiyle aynı zamanda AB'ye ve Kürtlere de TC'nin çatısı altında, tabii ki TC'yi güçlendirecek bir Kürt siyasetine izin verilebileceğinin işaretini vermiştir. Bu temelde bir siyasete izin verilmesinin en temel önkoşulu ise silahlı mücadelenin tümünden reddilmesi ve PKK, KADEK ve şimdi Kongra-Gel'in yürüttüğü mücadeleyi "terörizm" olarak damgalayıp mahkum etmektir.

Tahliye edilmelerinden hemen sonra devletin temsilcilerinden, değişik parti yetkililerine kadar yapılan tüm açıklamalarda DEP'li milletvekillerinden beklenen temel noktalardan biri, bunların kendileriyle PKK/Kongra-Gel arasında kesin çizgi çizmeleri ve silahlı mücadeleyi "terörizm", bu örgütleri de "terörist" olarak damgalayıp mahkum etmektir.

DEP eski milletvekilleri tahliyelerinden kısa süre sonra 13 Haziran'la 18 Haziran tarihleri arasında Kuzey Kürdistan'a bir gezi turu yaptılar. Yapılan mitinglerde takındıkları tavrı genelde barış ve Kürt halkının demokratik taleplerinin yerine getirilmesiyle sorunun "çözüleceği" yönlü tavlardı. Türk devletine, temsilcilerine "sayın Özkök ülke asla bölünmeyecek" biçiminde teminatlar verseler de, "asker ve polise en sıcak duygularla teşekkür" de etseler, Türk hakim sınıflarının kendilerinden beklediği PKK/Kongra-Gel'i mahkum etme adımı atmadılar. TC tarafından kendilerine biçilen bu rolü oynayıp oynamayacaklarını da önümüzdeki dönemde birlikte göreceğiz...

DEP milletvekillerine sadece devlet

rol biçmiyor. Abdullah Öcalan da bunlara başka rol biçiyor. Leyla Zana'nın uluslararası alanda kendisinin temsilcisi olarak Brüksel'de, Hatip Dicle'ye ise eğer Türkiye'de kalırsa Türkiye'de kendisinin temsilcisi olmasını ve Kongra-Gel ile devlet arasında bir nevi arabuluculuk rolü oynamalarını istemektedir. DEP milletvekilleri şimdilik bu isteğe de açık bir yanıt vermiş değiller. "İki arada bir derede" kalmış durumdadır.

Sadece bu kadar da değil. Kuzey Kürdistan'a yapılan gezi sırasında mitinglerde Kürtçe konuşma da yapıldı. Daha "eski davaları" bitmeden, yeniden mahkeme yolu göründü!

Emniyet Genel Müdür Yardımcısı ve Sözcüsü Ramazan Er, 9 Temmuz'da basına yaptığı açıklamayla DEP eski milletvekilleri hakkında suç duyurusunda bulunduklarını bildirdi.

Sözkonusu suç duyurusunun şu nedenlerle yapıldığı açıklandı:

"Mitingler sırasında yasadışı örgüt lehine slogan atma, Kürtçe konuşma, Trafik Kanunu'na muhalefet ve Toplantı, Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'na muhalefet suçlarının işlendiğinin tespit edildiği". (10 Temmuz tarihli Hürriyet)

Kürtçe konuşma bağlamındaki açıklama ise, yapılan mitinglerin bir partinin -DEHAP'ın- mitingleri olduğu, Siyasi Partiler Kanunu'na göre ise propagandaların Türkçe yapılmasının yasal bir zorunluluk olduğu; **"siyasal parti mitingi niteliğindeki bu toplantılarda Kürtçe konuşulduğu için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na da suç duyurusunda"** bulunulduğu açıklanmıştır. (aynı yerden)

Emniyeti bunu yaparken gücünü Ada-

let Bakanı ve askeri yetkililerden de almıştır. Adalet Bakanı Cemil Çiçek, CNN Türk TV'de yayınlanan "Cafe Siyaset" programına katılıp DEP'liler hakkında birçok şey açıkladı. DEP'lileri tövbekârlığa çağıran Çiçek şunları da söyledi:

"Bu tövbeyi samimi yapmaları lazım. Türkiye'nin barışı ve huzuru için kullanmaları gerekir. Böyle kullanılırsa, bu ülkede herkese yetecek imkân var. (...) Öyle yarım ağız, terör örgütünü halen, terazinin öbür kefesine koyarak Türkiye Cumhuriyeti devletiyle, hükümetiyle veya organlarıyla mukayeseye kalkarak, akılları sıra lüzumsuz bir kısım beyanların, tavırların da içinde olmamaları gerekir." (21 Haziran tarihli Özgür Politika)

Çiçek'in bu tavrı TC'nin DEP'lilere biçtiği rolün somut ifadelendirilmesidir. Peki ama DEP'liler bunu yapmazsa ne olacak? Buna cevabı ise Çiçek'in şu tavrından bulabiliriz:

"Eskiden, 'Türkiye demokratik açılım yapmıyor, sadece sopa gösterir' denilirdi. Şimdi bu devletin elinde sopası da demokratik imkanları da var. Sopya yemek istemiyorsan, verilen imkanları iyi kullan." (aynı yerden)

Hakim sınıf temsilcileri gayet açık konuşuyor...

Sözkonusu "sopa" şimdilik DEHAP'a yönelmiş durumda. Gerek DEP'lilerin tahliyesi sonrasında yapılan "iki tarafa da aynı mesafedeyiz" açıklaması, gerek DEP'lilerin Kuzey Kürdistan gezisinin mitinglerinin örgütleyicisi bir parti olarak, gerekse de son olarak Amed'de öldürülen ve Kongra-Gel militanı olduğu söylenen M. Sait Özgün'ün ailesine taziye ziyaretinin yapılması vb. durumlara karşı takınılan tavırlar, DEHAP'a yö-

nelik saldırıların yoğunlaştığını ve DEHAP'ın kapatılması yönünde ihtimalin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Bu gelişmeler bir kez daha, tüm yasal değişikliklere rağmen, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ulusal baskılarının, şovenizminin sürdüğünü ortaya koymaktadır. Şimdiye kadar varolan tümünden inkârcı siyasette belli bir yumuşama olsa da, bu bağlamda evet belli tabular yıkılsa da; Kürt ulusuna ve ulusal azınlıklara karşı temel siyaset hâlâ egemen, hâlâ güncel...

Türkiye'de, TC'nin çatısı altında ve TC'yi güçlendirecek bir siyaset dışında ulusal herhangi bir siyasete izin yoktur. Türk ulusu dışındaki ulus ve ulusal azınlıkların -gayrimüslimler dışındakiler- tümü Türk ulusunun mozağının parçası sayılmakta, Türk "kültürel zenginliği" olarak görülmektedir. Kürt ulusu ile ulusal azınlıkların ulusal varlığının inkârına devam edilmektedir.

Tüm bunlar aslında Kürt ulusunun kurtuluşu, özgürlüğü için olmazsa olmaz şeyin, devrim için mücadele olduğunu göstermektedir. Demokratik haklar için mücadeleyi aksatmadan, bu mücadeleyi devrim için mücadeleye tabi kılmak, faşist Türk devletini değişik ulus ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliği ve ortak mücadelesi temelinde tarihin çöplüğüne atma mücadelesine sarılmak; bolşevik örgütlenmeyi güçlendirmek başta sınıf bilinçli işçi ve emekçilerin olmak üzere tüm ezilenlerin görevidir.

Bolşevizmi güçlendirmek, kurtuluşu, özgürlüğe yürümenin garantisidir.

TC - İran - Suriye üçgeninde sömürgeci birlik...

Kürdistan'ın şu ya da bu parçasında, sözkonusu sömürgeci devletli yıkma mücadelesi, değişik ulus ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliğini, ortak mücadelesini gerektiriyor. Dört sömürgeci güç/devlet, dört parça aynı zamanda dört devrimi gerektiriyor. Sömürgecilerle karşı mücadele, devrim için mücadeledir. Devrim(ler) olmadan Kürdistan sömürge olmaktan çıkmaz. Onun için de sömürge olmaktan çıkmanın tek yolu var: Devrim!

ABD emperyalizminin müttefik güçleriyle Irak-Güney Kürdistan'a saldırıp Saddam rejimini yıkması ve Güney Kürdistan'lı Kürt örgütlerinin –öncelikle kitlesel bazı olan KDP ve YNK'nin– işgalci güçlerle işbirliği yapmasıyla birlikte Saddam sonrası yapılanmada Güney Kürdistan'da bir Otonom Kürt oluşumu tartışmaları da gündeme geldi.

KDP ve YNK'nin başmüttefikleri ABD ile "İrak'ın toprak bütünlüğünü koruma" noktasında aynı görüşü savunmalarına, yani en azından şimdilik bağımsız bir Kürdistan devleti kurma yönünde bir siyasetleri olmamasına rağmen, Kürdistan'ı parçalayıp ilhak ve işgal eden sömürgeci güçler, somutta da TC, İran ve Suriye "kırımızı çizgilerini" yeniden çizdiler!

“Bağımsız bir Kürt devleti”nin [ya da genişletilmiş özerk bir “Kürt otonomi bölgesinin”] oluşması savaş gerekçesi ilan edildi. Bunun da başını sömürgeci faşist Türk devleti çekti. Suriye başkanı Esat da Türkiye’ye yaptığı ziyaret sırasında Güney Kürdistan’da bir Kürt devletinin, yönetimin oluşmasının kendileri-

nin de “kırmızı çizgisi” olduğunu açıkladı. İran yetkilileri de değişik biçimlerde benzeri açıklamalar yaptılar.

Sömürgeci güçler Kürt ulusal meselesi söz konusu olduğunda kendi aralarındaki diğer çelişkilere rağmen ortak hareket etmektedirler. Kimi zaman bir sömürgeci güç diğer sömürgeci güce karşı, o devlet sınırları içindeki Kürtlere destek verse de; genelde “kendi” sınırları içindeki Kürtlere, Kürt ulusal hareketine karşı saldırgan, şoven tavır takınıp ulusal baskıyı uygulasa da; Kürdistan’ın şu ya da bu parçasındaki gelişmelere karşı birlikte hareket etmeleri durumu sık sık yaşanıyor.

Son dönemde ise Kürtlere karşı birlikte hareket eden bu sömürgeci güçler

arasındaki birlik yeniden ısınmaya başladı. Güney Kürdistan'daki gelişmeleri Kürtlerin lehine olmasını engellemek için kolları sıvamış çalışıyorlar...

Bu sömürgeci güçler Güney Kürdistan'a yönelik tavırlar takınırlarken, aynı zamanda "kendi" devlet sınırları içindeki Kürt örgütlerine karşı da saldırgan bir tavır sergilemektedirler.

TC'nin Kürt ulusal meselesine karşı tavrı, gerek Kongra-Gel'e karşı tavırda gerekse de legal alanda Kürt siyaseti yapma adına ortaya çıkan örgüt ve partilere karşı tavırda açığa çıkıyor. Son dönemde HPG gerillalarına yönelik sıklaştırılan operasyonlar, savaşın kışkırtılması ve DEHAP'a yönelik kışkırtmalar gündemde...

Suriye, Qamişlo katliamı sonrasında Kürtlere yönelik saldırılarını yoğunlaştırdı. Kürt örgütlerini yasakladı. Tutukladığı insanların bir bölümü hâlâ cezaevinde vb. vb. Buna ek olarak da TC ile yapılan anlaşmalara uygun olarak yakaladığı Kürt militanları, -bunların öncelikle Kongra-Gel'in taraftarları olduğu söyleniyor- TC'ye teslim etmektedir. TC'ye teslim edilenlerin sayısı hakkında Türk Başbakanı Erdoğan'ın Suriye Başbakanı M. Naji Al Otari'nin Temmuz ayı ortalarında Ankara'ya yaptığı ziyaret sırasında verdiği rakam 59'dur.

İran ise son dönemde yine Kongra-Gel gerillaları olduğu söylenen güçlere yönelik saldırılar gerçekleştirdi. Kürt yerleşim alanlarına saldırılar yoğunlaştı, kimi yerlerde köylülerin evleri yakıldı. Tutuklanan Kürt köylülerine işkence yapıldı...

Kısaca bu üç sömürgeci gücün anda Kürt ulusal meselesi bağlamındaki tavırlarında iki nokta öne çıkmaktadır. Birincisi Güney Kürdistan'daki gelişmeler, ikincisi ise Kongra-Gel'e karşı tavır.

Kongra-Gel, bilindiği gibi kendi faaliyeti dışında Irak, İran, Suriye ve Türkiye'de değişik adlar altında bölgesel örgütler oluşturmaya çalışıyor, kimi yerlerde de oluşturdu. Örneğin Suriye'de Demokratik Birlik Partisi (PYD), İran'da Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK) oluşturuldu. Bu partiler Kongra-Gel ile yakın ilişkiler içinde ve siyasi çizgi olarak aynı siyasete sahip.

PJAK Mart 2004'te Birinci Kongresini gerçekleştirerek İran'da ve özellikle de Doğu Kürdistan'da Kürt halkının içine daha yoğun ve aktif biçimde gidilmesi yönünde karar aldı. Bu karar ve bu yönlü çalışmalar İran devletini rahatsız et-

meye başladı ve yeniden Kürtlere yönelik saldırılar gündeme getirildi.

Güney Kürdistan ve Kongra-Gel'e karşı tavırda ortak hareket edilmesi yönlü çabalar da son dönemde yoğunlaştı. Ankara-Şam-Tahran üçgeninde diplomatik pazarlıklar yürüdü yürüyor.

Irak'a ve buna bağlı olarak Güney Kürdistan'a yönelik siyasetlerinde farklı çıkarlara ve buna bağlı olarak da farklı siyasete -örneğin ABD ile ilişkiler, İsrail ile ilişkiler vb. - sahip olsalar da "bağımsız bir Kürt devletine karşı" olma noktasında birleşmektedirler. Kongra-Gel'e karşı tavırda da şimdilik, basına yansıdığı kadarıyla birleşmiş görünüyorlar.

Suriye Başkanı Esat'ın Tahran'ı ziyareti, ardından İran İçişleri Bakanı Yardımcısı'nın Ankara temasları, İran-Türkiye Ortak Güvenlik Komitesi toplantısının yapılması -İran 2002 yılı sonlarına doğru bu toplantıları yer yer kesintiye uğratmıştı- ve ardından da Türkiye Başbakanı Erdoğan'ın Tahran ziyareti sırasında tartışılan temel noktalardan biri de Kongra-Gel'i "terörist" örgüt ilan etmek ve Kongra-Gel'e karşı ortak bir konsept geliştirmektir.

Bu konuda gerek sömürgeci güçler gerekse de medyası açık konuşmaktadır. Türk Başbakanı Erdoğan'ın Tahran'a ziyareti sırasında beş dosya ile İran'a gittiği haberini aktaran Hürriyet gazetesi, bunlardan ikisinin Kürtlere karşı ortak hareket etme amaçlı dosya olduğunu da ortaya koymaktadır. Hürriyet'in aktarımına göre durum şöyledir:

"PKK'YA ORTAK OPERASYON Kuzey Irak'taki gelişmelerden duyduğu rahatsızlık nedeniyle bir süredir topraklarındaki PKK/KONGRA-GEL militanları-

na karşı seri operasyonlar gerçekleştiren İran yönetiminin, Erdoğan'ın gezisi sırasında önemli bir sürpriz imza atarak, PKK/KONGRA-GEL'i terör örgütü listesine almaya hazırlandığı da belirtiliyor. Görüşmelerde, örgüte karşı ortak operasyon konusunun da masaya yatırılacağı belirtiliyor.

IRAK İÇİN İŞBİRLİĞİ Erdoğan'ın, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması ve bölgede bir Kürt Devleti oluşumunun önlenmesi konularında ortak tavır önerisinde bulunabileceği belirtiliyor. Diplomasi kulislerinde, Irak ile ilgili olarak Suriye'nin de dahil edilmesiyle Irak'ın bu üç komşusunun ortak hareket edebileceğinden söz ediliyor." (27 Temmuz 2004)

Gelişmeler, basına yansıdığı kadarıyla Erdoğan'ın Tahran ziyareti sırasında bu anlatılanlara uygun oldu. İran'ın ABD emperyalizminin ya da AB'nin listeleri gibi bir "terör örgütü" listesi bulunmasa da, Kongra-Gel'i "terör örgütü" olarak ilan etti ve "teröre" karşı mücadelede "gerekenlerin yapılacağını yakında göreceksiniz" biçiminde Erdoğan'a teminat verildi.

Doğalgaz meselesinde anlaşma sağlanmasa da Kürtlere karşı ortak hareket etme noktasında yeniden bir anlaşma sağlanmış durumdadır. Bu ise Ankara'da yapılan İran-Türkiye Ortak Güvenlik Komitesi toplantısında Kongra-Gel'e karşı ortak hareket etmede anlaşmış olduklarına işaret etmektedir.

Erdoğan'la yaptığı görüşmede Rafsancani, *"Terörün ne anlama geldiğini biliyoruz. PKK'den biz de çekiyoruz. Kuzeydeki Kürt bölgemizde bizim güvenlik güçlerimizle de çatışıyorlar."* (Hürriyet, 29 Temmuz 2004) diyerek, ortak tavırla-

rının gerekliliğine işaret etmektedir.

Oktay Ekşi gibi burjuva kalemler "zamanı geldiği"ni savundukları bu işbirliğinin *"sadece Türkiye açısından değil İran ve Suriye yönünden de hayati derecede önemlidir"* tespitini yaparak, Türk şovenizminin, sömürgeci birliğin propagandasını yapıyorlar.

Sömürgeci güçler kendi aralarındaki çelişkilere rağmen Kürt ulusunun ulusal baskıya karşı mücadelesine, kendi kendini yönetme isteğine karşı ortak hareket ettiklerini, edeceklerini yine gösteriyorlar...

Onlar kendi egemenliklerini, iktidarlarını ayakta tutmak için, kendi çıkarları için gerekeni yapıyorlar.

Kürdistanlı işçi ve emekçiler, başta da Kürt ulusundan işçi ve emekçilerin de, ulusal, sınıfsal baskıdan kurtulmak, kendi ulusal ve sınıfsal çıkarlarını savunmak için gerekli olanı yapmaları gerekiyor.

Kürdistan'ın şu ya da bu parçasında, sözkonusu sömürgeci devleti yıkmak mücadelesi, değişik ulus ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliğini, ortak mücadelesini gerektiriyor. Dört sömürgeci güç/devlet, dört parça aynı zamanda dört devrimi gerektiriyor. Sömürgecilere karşı mücadele, devrim için mücadeledir. Devrim(ler) olmadan Kürdistan sömürge olmaktan çıkmaz. Onun için de sömürge olmaktan çıkmak için de tek yolu var: Devrim! Görev sömürgeci güçleri tarihin çöplüğüne atacak devrimler için mücadeleyi yükseltmek, Kürdistanlı işçi ve emekçileri devrim(ler) mücadelesine kazanmaktır.

Değişen hesaplar ve vitrin değişikliği...

Irak-Güney Kürdistan'da yönetimin "Iraklılara" devredildiği görüntüsünü vermek için vitrin değişikliği yapılsa da, işgal ve işgale karşı mücadele sürüyor. Vitrin değişikliği sürecinde gündeme gelen sorunlar, takınılan tavırlar ve işgalci güçlerin yeni hesapları Irak-Güney Kürdistan'daki gelişmeler bağlamında daha önceki hesapların, beklentilerin değişmesini de beraberinde getirdiğini göstermektedir.

İşgalci güçlerin, başta da ABD emperyalizminin hesaplarının değişmesinde rol oynayan esas etken, savaşın bitişinin resmen ilan edildiği 1 Mayıs 2003 tarihinden sonraki süreçte, işgale karşı giderek gelişen, güçlenen ve örgütlü hale dönüşen direniştir. Bu, emperyalistlerin beklenti ve hesaplarının yanlış çıktığı en önemli nokta... ve diğer tavır ve hesap değişikliklerinin de temelini oluşturuyor.

ABD emperyalizminin başını çektiği emperyalist saldırı ittifakının amacının "Irak'a demokrasi götürmek" olmadığı, savaşın esas gerekçesi ve nedeninin de "Saddam rejiminin kitle imha silahlarına sahip olması" olmadığı gerçeği -bu gerçeği biz komünistler ve kimi

devrimciler savaş öncesinde de ortaya koyduk- kısa sürede burjuva medya aracılığıyla da günışığına çıktı.

Savaşın esas amacı ABD emperyalizminin Irak-Güney Kürdistan'ın petrol kaynaklarına sahip olmak, nüfuzunu bölgede daha da geliştirmekti. ABD emperyalizminin hesaplarının başında, Irak-Güney Kürdistan petrol kaynaklarına tek başına -tabii ki müttefiklere de kırıntılar vererek- egemen olma hesabı geliyordu. Bu hesapları esas olarak işgale karşı direnişin gelişip güçlenmesi sonucu tutmadı...

Direnış hareketi ABD emperyalizminin uluslararası düzeyde yeni ortaklar aramasını beraberinde getirdi. Özellikle Birleşmiş Milletler (BM) işin içine çekilmeye, işgale ortak edilmeye çalışıldı ve çekildi de... BM'nin işin içine doğrudan katılması en başta işgalin "meşru" ilan edilmesi demektir.

BM'nin doğrudan işin içine çekilmesi aynı zamanda, savaş sırasında ABD emperyalizminin yanında savaşa katılmayan ve savaşa karşı görüntü veren emperyalist ülkelerin de BM aracılığıyla savaşın ve işgalin "meşru" kılınmasına onay vermeleri; ve bununla birlikte Irak-

Güney Kürdistan'da söz sahibi olmaları, petrol kaynaklarından, yeraltı zenginliklerinden pay almaları anlamına gelmektedir.

Böylece ABD emperyalizmi savaş öncesindeki amacına ulaşamamış, istediğini tam olarak elde edememiştir.

Kuşkusuz ki, ABD emperyalizminin amacına tam olarak varamamış olması, ABD emperyalizminin savaş öncesi döneme göre daha avantajlı bir konuma sahip olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Irak-Güney Kürdistan "pastasından" anda en büyük payı alan yine de ABD emperyalizmidir. Evdeki hesapların çarşıya uymaması, ya da "Bağdat'tan dönmesi" esas olarak "pasta"dan alınan payın küçülmesine yol açacaktır. ABD emperyalizmi ile diğer emperyalist güçler arasındaki pazarlıkların temel eksenini kimin ne kadar pay alacağıdır. ABD emperyalizmi mümkün olduğunca az pay vermeye çabalarken, diğer yağmacılar-talancılar "ne kadar daha fazla pay alırım" peşinde...

ABD emperyalizminin hesapları sadece uluslararası düzeyde değil, Irak-Güney Kürdistan somutunda da değişti ve yeni taktiklere, müttefiklere yöneldi. Irak-Güney Kürdistan'ın yeraltı zenginliklerine -özelde de petrol yataklarına- hakim olmak, eğer o ülke(ler)de sürekli bir işgal düşünülüyorsa, o zaman kendine bağımlı, sadık bir yönetimin varlığını gerektirir.

ABD emperyalizminin esas hesaplarından biri de Saddam rejimini yıkıp yerine kendine sadık-bağımlı bir yönetimi kolay oluşturacağıydı. Amaç, yani kendine sadık-bağımlı bir yönetimin oluşturulması hâlen yerinde duruyor... He-

saplardaki değişikliklere rağmen sonuç olarak varılmak istenen yer, Irak-Güney Kürdistan'da ABD emperyalizminin çıkarlarına uygun "yerli" bir yönetimin oluşturulması, yerine oturtulmasıdır.

Gelişmeler, Irak-Güney Kürdistan'da ABD emperyalizminin istediği yönetimi oluşturmasının hiç de beklendiği kadar kolay olmadığını gösterdi. Doğrudan işbirliği yapan güçler dışındaki halk tarafından ne işgal güçleri "çiçeklerle karşılandı", ne de Saddam rejiminin yıkılmasından sonra işgalci güçler "kurtarıcı" olarak görüldü... Tersine, hem işgalci güçlere karşı, hem de işbirlikçilerine karşı mücadele giderek gelişti, güçlendi. Irak-Güney Kürdistanlı değişik güçler arasındaki iktidar dalaşı da bu gelişmelere eklenince ABD emperyalizminin kendine bağlı ve sadık bir yönetimi oluşturmasının zor bir iş olduğu gerçeği kendisini kabul ettirdi. ABD emperyalizmi bu amacına ulaşması için de tavır değişikliğine yöneldi.

Bu tavır değişikliğinin bir ayağı, Baas rejimi kalıntılarına, Baasçılara karşı tavrıdır. Bilindiği gibi savaşın başlangıcında Saddam-Baas rejiminin yıkılmasına kadarki süreçte Irak'ta esas düşman Baasçılardı. Saddam rejiminin yıkılmasından sonra da ABD emperyalizmi Baasçıları, Irak-Güney Kürdistan'da oluşturulacak yeni yönetimden dışlama ve Baasçılarla hiç bir iş yapmama tavrına sahipti. Bunun bir sonucu da Saddam rejiminin ordu, polis kurumunu lağvetmek oldu.

İşgale karşı direnişin giderek güçlenmesiyle ABD emperyalizminin bu hesabı da boşa çıktı. Irak-Güney Kürdistan'da "güvenliğin" sağlanması, işgale

karşı direnişe son verilebilmesi hesapları –ki direniş içinde Baasçılar önemli bir rol oynamaktadır–, ABD emperyalizminin Baasçılara karşı tavrını değiştirmesini beraberinde getirdi. En başta Saddam-Baas rejimi döneminin yüksek rütbeli komutanları, işgale karşı mücadeleyi bastırmak için askeri güçlerin başına getirildi. Saddam rejiminin ordu ve polis gücünün bir bölümü de “Yeni Irak’ın” ordu ve polis gücüne yamandı.

Bu tavır değişikliğiyle ABD emperyalizmi Saddam’sız ve kendisinin nüfuzunu kabul edecek bir Baas yönetimini de kabul edebileceğinin işaretini vermiş durumdadır.

ABD emperyalizminin tavır değişikliğinin bir diğer ayağı ise işgale karşı mücadele eden ve kendisiyle işbirliği yapmayan radikal dinci kesimlere yönelik tavidir.

ABD emperyalizmi savaşın başlangıcında bir bütün olarak dinci, islamcı kesimi karşısına almıyordu, almadı. Hatta, “ılımlı Şii” kesimi, oluşturulacak yönetim katma, bu Şii kesimini Saddam rejimine karşı savaşta müttefik (siz işbirlikçi diye okuyun) kabul etme yönlü tavıra sahipti. Bunların bir bölümü işgalci güçlerle işbirliği de yaptı.

İşgale karşı direniş hareketi içinde Baasçıların yanısıra –ki, eski Baasçı olmak “radikal” islamcı olmayı dışlamıyor– esas olarak “radikal” dinci Şii ve Sünni kesim yer almaktadır. Bu kesime karşı işgalci güçlerin ilk andaki tavrı, onları silah zoruyla, tehditlerle, terörle bastırmaktı.

Irak-Güney Kürdistan’da mümkün olduğunca kısa sürede ve az kayıp vererek –hem insan gücü hem de ekonomik

olarak daha az kayıp vererek– kendine bağlı bir yönetimin oluşturulmasında, işgale karşı direniş gösteren kesimin gözönüne alınmasının gerekliliği kendisini ABD emperyalizminin savaş ağalarına dayattı. Powell şahsında ABD emperyalizmi “radikal-köktenci” olmaya- cık bir dini rejimi de kabul edebileceklerini açıklayarak işgale karşı mücadele eden “radikal” dinci kesime göz kırpmaya başladı...

Bununla ABD emperyalizmi işgale karşı direniş hareketini bastırmayı amaçlamaktadır. Öyle ya, eğer Baasçılar ve işgale karşı olan radikal dinci kesimler ABD emperyalizmi ve diğer işgalcilerle işbirliği yaparsa, o zaman işgale karşı direniş hareketi içinde yer alan bu güçlerin işgalcilere karşı savaşı da bitirilmiş olacak. ABD emperyalizmi bu dinci kesime kendisiyle işbirliği yapma yolunu açmıştır. Sorun işgale karşı direniş hareketi içinde yer alan güçlerin ABD emperyalizminin bu tavrına ne kadar yanaşıp yanaşmayacaklarıdır.

Tüm bu hesap ve tavır değişiklikleri yapılacak vitrin değişikliği tartışmalarına da şu ya da bu ölçüde yansdı. Şimdilik doğrudan veya açıkça Baasçı veya “radikal” dinci kesimlerin temsilcileri geçici hükümette yer almasa da, Baasçılara karşı ABD’nin tavrını eleştiren kimileri ABD emperyalizmi tarafından “istenmeyen kişi” ilan edildi...

Bu tavırlar dışında Irak’ta vitrin değişikliğine gidilirken rol oynayan hesaplar içinde 2 Kasım’da ABD’de yapılacak başkanlık seçimleri için propaganda hesapları da var.

Bu hesaplara uygun olarak Nisan ayı sonu Mayıs ayı başlarında gündeme

gelen işkence tartışmaları gündemden çıkarılmaya çalışıldı. Irak’ta oluşturulacak geçici hükümet, başkan ve başbakan tayin etme tartışmaları ile BM Güvenlik Konseyi’nde 30 Haziran’da yönetimin Iraklılara devri meselesinin tartışılması işkence tartışmalarını gündemden çıkarmaya yaradı...

İşkence tartışmaları bağlamında mahkemeye çıkarılan ve çıkarılmak istenen askerlerin –rütbesinden bağımsız– kendilerine verilen emirleri yerine getirdiklerini ve kendilerinin suçsuz olduklarını açıklamaları, “soruşturma” (doğrusu işkence) yöntemlerinin uygulanması emirlerinin “Savunma” Bakanı Rumsfeld tarafından verildiği yönlü bilgi kamuoyuna yansıdıktan sonra ise, Rumsfeld neredeyse kamuoyuna görünmez oldu...

Irak’a yönelik saldırı savaşının gerekçesi ve nedeni olarak gösterilen “kitle- sel imha silahlarının varlığı” meselesinde de kamuoyuna yalan söylendiği açığa çıktıktan sonra, ABD yönetimi de belli ölçülerde geri adım atarak “yanıldıklarını” dile getirip aslında söz konusu silahların varlığının hiç de önemli olmadığı, Saddam’ın yine de tehdit oluşturduğu yönlü tavır takınmaya başladı.

Yalanların gün be gün ortaya çıkması sonucunda, ABD yönetimi, kendisine verilen bilginin –ki bu bilgi CIA tarafından verilmiştir– doğru olup olmadığını sorma, daha doğrusu sorar gibi yapma zorunda kaldı. 11 Eylül saldırılarıyla ve sonrası dönemde de Irak’la ilgili araştırma yapması için kurulan komisyon raporunu yayınlamaya hazırlanırken, CIA şefi Tenet “kişisel nedenler” göstererek görevinden istifa ettiğini açıkladı.

Kasım ayındaki başkanlık seçimlerinde Bush’un puan(oy) kaybetmemesi için başvurulmuş bu tavırların yanısıra, Irak’ta işgalci “sivil” yönetime son verme ve yönetimin Iraklılara devredildiği görüntüsünü vermek de, ABD kamuoyunda savaşa karşı olan kesimin oylarını avlamaya yöneliktir.

Irak-Güney Kürdistan’a yönelik olarak da işgal yönetiminin son bulduğu yönlü propagandayla, direniş hareketinin kitle temelini zayıflatma hesabı da var. Bunun için de Geçici Hükümet’te yer alacak olanların açıkça ABD yanlısı olarak tanınan kişiler olmamasına çalışıldı.

VİTRİN DEĞİŞİKLİĞİ GERÇEKLEŞTİ...

İşgalci güçler yeni hesaplar yaparken bir “geçiş takvimi” de oluşturdular. Söz konusu planda da bir çok değişiklik yapılmasına rağmen, 30 Haziran’da yönetimin göstermelik de olsa Iraklılara devredilmesi planı değişmedi.

ABD Başkanı Bush’un ısrarıyla BM Özel Temsilcisi olarak Irak’a giden ve geçici hükümetin oluşmasında önemli rol oynayan Lakhtar Brahimi, sömürge valisi Paul Bremer ve ABD’nin özel görevlisi Robert Blackwill üçlüsü, 30 Haziran’da yönetimi devralacak geçici hükümeti oluşturmak; başkan ve başbakanı belirlemek için Mayıs ayı sonlarına doğru çalışmalarını yoğunlaştırdılar.

Yer yer Geçici Yönetim Konseyi ile çelişkiler gündeme gelse de sonuçta Başbakan, Başkan ve 26 kişilik kabine de yer alacaklar belirlendi.

Bu belirleme çalışmaları sırasında öne çıkan sorunlardan biri, daha önce

ABD'nin, özellikle de Pentagon'un "adamı" olarak bilinen ve Irak Ulusal Konseyi (INC) Başkanı Ahmed Çelebi'nin ABD emperyalizmi tarafından gözden çıkarılmasıydı.

Kendisine yapılan hizmet (siz bunu açıkça ajanlık olarak okuyun) karşılığında 2002 yaz aylarından bu yana aylık 340 bin ve ayrıca dört yılda toplam olarak 27 milyon dolar ödendiği söylenen Çelebi, İran'a "gizli askeri bilgi vermekle" suçlandı... Bürosu basıldı, belgelere el kondu. Ödenen paranın 30 Haziran'dan itibaren ödenmemesi kararlaştırıldı.

Atanacak Başbakan'ın açıkça ABD tarafından istendiği ve sözkonusu kişinin işgalcilerle birlikte çalıştığı görüntüsünü vermemeye çalışsalar da bunu tamamen engelleyemediler. Brahimi-Bremer-Blackwill (3B) üçlüsünün başbakan adayı Şahrastani idi. Fakat basına Şahrastani'nin bu üçlü tarafından önerildiği yansınca bu adayın başbakanlığı suya düştü... Geçici Yönetim Konseyi başbakanlığa İyad Allavi'yi seçti, daha doğrusu Allavi başbakanlığa seçtirildi. Ama bu, sanki Geçici Yönetim Konseyi'nin işgalci güçler tarafından istenmeyen birini seçmiş görüntüsüyle kamuoyuna sunuldu.

Allavi'nin geçmişine bakıldığında, sadece ABD yanlısı değil, doğrudan CIA ajanlığı yapan biri olduğu görülmektedir. Bu olgunun bilinmesi, ya da kamuoyuna yansması, aslında ABD tarafından pek de istenen bir şey değil. Allavi sadece CIA'ye değil, İngiliz gizli haber alma örgütü MI6'nın da ajanlığını yapmıştır. Bu olguları gözönüne alan medya haklı olarak Allavi başbakanlığındaki hükümeti "CIA hükümeti" olarak adlan-

dırdı.

Başkan tayin etme-seçimi bağlamında ise sömürge valisi Bremer Paçacı'nın başkan olmasını istiyordu. Brahimi'nin Bremer'i "Irak diktatörü" olarak adlandırması ve Bremer'in onayı olmadan Irak'ta bir şeyin yapılamayacağını belirtmesi olgunun ifadesiydi.

Bremer, Geçici Yönetim Konseyi'ne başkanın atanacağını kavrattmak için "seçim yapmayın adayınızı kabul etmeyiz" yönlü restini çekti ve Paçacı bu ortamda Geçici Yönetim Konseyi tarafından seçildi. Fakat seçilmesinden yarım saat sonra Paçacı, başkanlık görevini üstlenmeyeceğini açıklayarak atandığı görevden geri çekildi. Gerekçesi ise -basına yansıdığı kadarıyla- kamuoyuna yanlış resim yansıdığı, kendisinin ABD temsilcileri tarafından dayatılan bir işi kabul ettiği yönlü tavrın doğru olmadığı, yanlış anlaşılmayı ortadan kaldırmak için bu görevi üstlenmeyeceği biçimindeydi... Bunun üzerine Geçici Yönetim Konseyi Gazi Meşal Acil El Yaver'i başkanlığa seçti. Gazi El Yaver'in başkanlığa getirilmesi işgalciler tarafından pek istenmese de, "kötüler arasında en az kötü" olan biri olarak; ve aynı zamanda, ABD'yi, işgali eleştiren ve halkı işgale karşı birliğe çağıran biri olma görüntüsüyle Iraklıların sempatisini kazanma imkânı olan biri olarak kabul edildi.

BM Güvenlik Konseyi'nin gerek 30 Haziran'dan itibaren yönetimin Iraklılara devri, gerekse de atanan başkan, başbakan ve kabine üyelerini onaylamasıyla vitrin değişikliğinin esas adımı atılmış oldu. Geriye aslında sözkonusu plana göre 30 Haziran'ı beklemek kalıyordu... Beklenmedi! 1 Haziran'da Geçici Yöne-

tim Konseyi dağıtıldı Geçici Hükümet işbaşı yaptı.

Geçici Hükümet, Geçici Yönetim Konseyi'nin görevini devralsa da, yönetim sömürge valisi Bremer ve takımının elindeydi. Irak-Güney Kürdistan'da işgalci "sivil yönetim"e son verme ve yönetimi Iraklılara devretmenin ertelenip ertelenmeyeceğinin tartışıldığı bir ortamda, sözkonusu "devir-teslim" 28 Haziran'da, -daha önce öngörülenden iki gün önce ve Türkiye'de NATO zirvesinin başladığı gün- gerçekleştirildi.

Böylece NATO zirvesinde işgal altındaki Irak, "bağımsız" bir devlet konumuyla yer aldı... İşgalci güçlerin başı ABD emperyalizminin Başkanı ise ortağı İngiliz emperyalizminin Başbakanı Blair ile NATO'dan Irak'a "yardım" talebi için, Almanya, Fransa gibi ülkelere sürpriz yapmıştı...

Bu sürprizin asıl amacı NATO zirvesinde ABD ve İngiliz emperyalizminin talepleri doğrultusunda karar(lar) çıkarmaktı. Ama ABD ve İngiliz emperyalizminin bu istekleri gerçekleşmedi, istedikleri karar(lar) çıkmadı. Irak bağlamında alınan esas karar, "Irak güvenlik güçlerinin" NATO (tabii ki NATO'ya üye olan şu ya da bu ülke tarafından da) tarafından eğitilmesi yönündeki karar oldu. Emperyalist büyük güçler arasındaki dalaş NATO zirvesinde de kendisini gösterdi.

Yönetim formal olarak Iraklılara devredildi, vitrin değişti... İşgal gücü olan askeri güç varlığını koruyor. Kimi verilere göre 140 bin, kimilerine göre ise 160 bin resmi askeri güç, işgal gücü olarak yerinde duruyor. Bu hesap içinde sayısı 20 bin ile 25 bin arasında tahmin edi-

len ve ABD askerinden sonra ikinci en büyük askeri güç konumunda bulunan "paralı askerler" yok. İşgal aynen sürüyor... Vitrin değişikliği, eğer hesapları tutarsa 2005 yılı Ocak ayında yinelenecek, Geçici Hükümet görevini "Geçiş Hükümeti"ne devredecek. Anayasa'nın son biçimi hazırlanıp onaylatıldıktan sonra da "Geçiş Hükümeti" seçilecek hükümete görevini devrederek vitrine "son" biçimi verilecek...

Gerek şimdiki vitrin değişikliğiyle, gerekse de öngörülen bu süreçte yönetim gerçek anlamda Iraklılara devredilmemiş, edilmeyecek. Bu süreçte gerçek yönetim, resmi açıklamalara göre Irak'ta oluşturulan 3000 kişilik ABD Büyükelçiliği'nde olacaktır. ABD'nin Irak-Güney Kürdistan'daki askeri gücü ise zaten varlığını sürdürüyor... BM ise esasta ABD'nin işgalciliğinin üzerini örten, savaşa "barış" süsü veren, işgali uluslararası düzeyde "meşru" ilan eden ve diğer emperyalist güçlerin de Irak'ta söz sahibi olmanın ve dalaşta pay kapmanın bir aracı olma rolünü oynamaktadır.

Allavi başbakanlığında atanan Geçici Hükümet ise sömürge valisi Bremer yönetimini aratıyor... Allavi başbakanlığında yönetim, olağanüstü hal, "kritik bölgelerde" sıkıyönetim, savaş durumu ilan etme ve savaş yürütme hakkı vb. isimli kararnameleri çıkaran; idam cezasını yeniden yürürlüğe koymayı düşünen; ağababası ABD emperyalizminin temsilcileri gibi "uluslararası terörizme karşı savaş"ta -sanki bu görev Allavi'ninmiş gibi- sonuna kadar kararlı olduğunu ilan eden bir yönetim konumunda...

Allavi'nin başbakanlığında yapılan bu

ilandan Irak-Güney Kürdistanlılara, tabii ki öncelikle ve özellikle işgale karşı olanlara düşen pay ise, bomba, füze, kurşun... Toplantı, eylem yapma yasağı, evlerinin istendiği an aranması ve istendiğinde telefonlarının ve postalarının kontrol edilmesi vb.dir.

VİTRİN DEĞİŞİKLİĞİ VE GÜNEY KÜRDİSTAN...

Irak-Güney Kürdistanlı güçler arasındaki çelişkiler daha önce Geçici Anayasa'yı oluşturma, onaylatma sürecinde olduğu gibi, vitrin değişikliği sürecinde de gündeme geldi.

Somut olarak dışa yansıyan çelişmelerden biri Geçici Hükümet oluşturulurken başkan ve başbakanın hangi ulus ve mezhepten olacağıyla ilgiliydi.

KDP ve KYB şahsında Kürtler eğer Arap ulusundan biri başkanlık ya da başbakanlık görevine getirilecekse, o zaman diğer göreve de Kürt ulusundan birinin getirilmesi gerektiği talebinde bulundular. Bu talep aslında en basit demokratik bir talepti. Fakat işgalcileri ilgilendiren bu talebin demokratik bir talep olup olmadığı değil, kendi çıkarlarına en uygun olanın ne olduğudur.

Kürtlerin, eğer başkanlık ya da başbakanlık görevlerinden biri verilmezse hükümette yer almayız, çekiliriz yönü tehditleri de, Kürtlere başbakanlık ya da başkanlık görevinin verilmesini sağlayamadı. Sonuçta bir başkan yardımcılığı ve altı bakanla Kürtler Geçici Hükümet'te yer aldı.

BM Güvenlik Konseyi'nin 30 Haziran'da yönetimin Iraklılara devri bağlamında, yönetimi devralacak hükümetin,

başbakan ve başkanın görevini onaylarken Geçici Irak Anayasası'na atıfta bulunmaması ve böylece özellikle Kürtlerin, seçimlerden kendi aleyhlerine olan bir durumu veto etme hakkını garantiye almadığı ve özerkliği tehlikeye düşürdüğü gerekçesiyle tartışmalar yaşandı.

Bu tartışmalar esas olarak Kürtlerin özerkliğine sıcak bakmayan, ama işgalci güçlerin gözönüne alma durumunda olduğu Şii kesimle, KDP ve YNK başta olmak üzere önde gelen Kürt temsilciler arasında yürüdü. Tartışmalar yürüdü, çelişkiler varlığını sürdürüyor. Taraflar işgalci güçlerin, emperyalistlerin kendilerine verdiği kadarını almakla yetinmek zorunda...

KDP ve YNK'nin yaklaşımlarının ne olduğunu, Barzani ve Talabani ortak imzalı Bush'a gönderilen mektupta görmek mümkün. (Söz konusu mektubu da ekte yayınlıyoruz.)

Vitrin değişikliği sürecinde öne çıkan bu çelişkiler, aslında genel olarak Güney Kürdistan'ın gelecekte hangi konuma sahip olabileceği sorusuyla da doğrudan bağlantılıdır.

Kuşkusuz ki şimdiden kesin bir sonuç çıkarmak mümkün değil. Ama veriler, ABD emperyalizminin Arap çoğunluğun karşısında açıkça Kürtlerden yana tavır takınma durumunda olmadığına işaret etmektedir.

ABD emperyalizmi anda tarafları mümkün olduğunca barışık tutma, genel olarak Irak-Güney Kürdistan'da "sükuneti" sağlama ve kendine bağlı yönetimi sağlamlaştırıp yerleştirerek bir an önce askerlerini geri çekerek askeri harcamalarını azaltmanın peşinde. Fakat

bu hesabı da kısa sürede tutacağına benzemiyor. "Giriş bedava, çıkış pahalı!"

KDP ve YNK somutunda kendisiyle işbirliği yapan Kürtleri Arap milliyetçisi güçlerin saldırılarına maruz bırakmaktan yana olmasa da, ABD emperyalizminin Irak-Güney Kürdistan'da, genel olarak da Ortadoğu'daki çıkarları Arapları, Arap dünyasını karşısına almasına olanak tanımıyor.

Özetle ifade edilirse, Güney Kürdistan'ın konumunu belirleyecek olan Iraklı Arapların, özellikle de Şii ve Sünni dinci kesiminin tavrı ile ABD emperyalizminin tavrıdır. Türkiye, İran ve Suriye gibi sömürgeci güçlerin de bir Kürt devletine, biçimi ne olursa olsun karşı oldukları, Kürtlerin kendi kendilerini yönetmelerini mümkün olduğunca engellemeye çalıştıkları da bilindiğinde Güney Kürdistan'ın yakın geleceğinin hiç de -burjuva demokrasisi, Kürtlerin kendi kendini yönetme hakkı anlamında- umut verici olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Barzani ve Talabani'nin Bush'a mektuplarında da görüleceği gibi, umutları esas olarak işgalci güçlerin başarısına bağlanmıştır. İşbirlikçi burjuva önderlikler, ABD emperyalizmiyle işbirliğinin, özellikle milliyetçi Arap kesimi için Güney Kürdistan'da Kürt ulusuna karşı düşmanlığı kıskırtmaya maddi temel yarattığının farkındalar... Bu yüzden de "Kaderimiz Irak'taki bahtınızla yakından bağlantılıdır. Eğer özgürlük güçleri Irak'ın diğer yerlerinde başarı göstermezlerse biliyoruz ki bizi intikam için hedef gösterecekler." (Bush'a mektup-tan) tespitini yapmaktadırlar.

Andaki güç dengelerine ve tavırlara bakıldığında ne gerçekte özerk bir Kür-

distan eyalet devleti, ne de "bağımsız bir Kürdistan" devleti ufukta görünmüyor. Görünen aslında Birinci Körfez Savaşı ertesinde özellikle ABD emperyalizminin himayesi altında oluşan statünün de elden gideceğidir.

Kuşkusuz bunda esas rol oynayan emperyalistlerin, başta da ABD emperyalizminin çıkarları ve bu çıkarlara uygun oluşturulan, oluşturulacak ilişkilerdir. Fakat Güney Kürdistan'da Kürt ulusunun kurtuluşunun emperyalistlerle işbirliğiyle sağlanacağı yalanlarıyla Kürt halkını aldatıp emperyalistlerin kuyruğuna takan Barzani, Talabani vb. burjuva önderlikler de belirleyici rol oynamaktadırlar.

Emperyalistlerle işbirliğini, işgali "Irak'ın özgürleştirilmesi" olarak görenler, Kürt ulusunun çıkarlarını bir kez daha emperyalistlere peşkeş çekmiştir.

Irak-Güney Kürdistan'da yaşananlar, bir kez daha emperyalistlerin ezilen halklara "özgürlük" getiremeyeceğini; ezilen ulusların gerçek kurtuluşunun ancak ve ancak devrimle mümkün olabileceğini göstermektedir. Gerçeklere gözlerini ve bilinçlerini kapatmayan herkesin göreceği gerçek budur.

Görev, bu gerçeği sahiplenip Güney Kürdistan'da Kürt ulusunun gerçek kurtuluşu için emperyalist, sömürgeci güçlere karşı mücadelede, işbirlikçi Kürt, burjuva önderliklere karşı da mücadele yürütmek; Kürt halkını, işçi ve emekçileri devrim mücadelesine kazanmaya çalışmaktır.

Gerçekte Kürt ulusunun kurtuluşundan, özgürlüğünden yana olanların görevi de bu mücadeleyi yükseltmektir.

7 Ağustos 2004 ✕

Bir mektubun gösterdiği gerçek...

İşbirlikçilik tanımı, genelde eşitsizler arasındaki bir ilişkiyi anlatmak için kullanılagelmektedir. Emperyalizmle ona bağlı olan güçlerin işbirliği, emperyalizme bağımlı olanlar için gerçekte işbirliğinden çok uşaklığı ifade etmektedir. Bunun sonucu olarak da siyasi hayatta birilerine “işbirlikçi” dendiğinde genelde rahatsız olunmaktadır.

Kürt ulusal meselesi söz konusu olduğunda ve Kürt burjuva önderlikler “işbirlikçi” olarak adlandırıldığında kimi kişi ve çevrelerin itirazı yükselmektedir... “Hayır onlara işbirlikçi demek yanlışır” vb. itirazlar dile getirilmektedir.

Ezilen bir ulusun kurtuluşu için mücadele ettiğini ifade eden kişi, örgüt veya partilerin sömürgecilerle, emperyalistlerle işbirliği –ki gerçekte bu işbirliği eşitsizler arasındaki bir ilişkidir– yapması söz konusu ise, o zaman söz konusu olanların emperyalistlerin işbirlikçisi, sömürgecilerin işbirlikçisi olarak adlandırılması; işbirlikçilerin önderliğinde ezilen ulusun kurtuluşunun mümkün olmadığına işçi ve emekçilere, ezilen halklara anlatılması, kendisine devrimci, komünist diyenlerin en önemli görevlerinden biridir.

İşbirliğinin yapıldığını tespit etmek için esas olarak olgulara bakmak gerekiyor. Ama, bir türlü “çocukluk hastalığı” dönemini aşamayan Kuzey Kürdistan-Türkiye devrimci hareketinde hâlâ egemen olan yaklaşımlardan biri, niyet ve isteklerin, olguların, gerçeklerin yerine konmasıdır, sübjektivizmdir. Bu da aşılması gereken yaklaşımlardan biri.

“İşbirlikçi” tanımını esas olarak olumsuz bir tanım olarak gören ve gerçeklerin yerine isteklerini koyanlar doğal olarak doğru bir sonuca da ulaşamazlar. Ama buna rağmen şu ya da bu somut durumda –tesadüfi de olsa– doğru tespitlerin yapıldığı durumlar da yaşanıyor. Örneğin Türkiye devrimci hareketinde kimi örgütler yukarıda dikkat çektiğimiz sübjektif yaklaşımlarına rağmen Barzani ve Talabani’nin emperyalistlerle işbirliği yaptıklarını doğru olarak tespit etmektedirler.

Kuşkusuz bunu tespit etmek için dahi olmaya gerek yok... Barzani ve Talabani’nin kendi konuşmalarına, açıklamalarına bakmak ve yaptıklarını takip etmek işbirlikçi olduklarını görmek için yeterlidir.

Kuzey Kürdistan ve Türkiyeli kimileri Barzani ve Talabani’ye işbirlikçi den-

mesini yanlış bulup reddetse de, Barzani ve Talabani bizzat kendileri çok açık konuşmaktadırlar ve somutta ABD emperyalizmiyle işbirliği yaptıklarını gizlemeye gerek de duymamaktadırlar. İşbirliği yaptıkları o kadar açık ki, gizlecek hiç bir yanı da yok!

Irak-Güney Kürdistan’da gerçekten Kürt ulusunun kurtuluşunu isteyenlerin yapması gereken iş, Barzani ve Talabani’nin ve onların önderliğindeki örgütlerin emperyalistlerle işbirliği yaptığını; işbirliği temelinde de, Kürt ulusunun kurtuluşunun mümkün olmadığını, Güney Kürdistanlı işçi ve emekçilere, öncelikle de Kürt ulusundan işçi ve emekçilere anlatmaya, kavratmaya çalışmaktır. İşçi ve emekçileri devrim mücadelesine kazanmaktır.

Bunu yapmayanların Kürt ulusunun kurtuluşundan, kurtuluşu için mücadeleden yana olduğunu ilan etmesi hoş ama boş bir açıklamadan öte anlam taşımaz. Kürdistanlı devrimcilerin, komünistlerin “kendi” burjuvalarına, egemen

sınıflarına karşı da mücadele etme görevi vardır.

Aşağıda aktaracağımız mektup, Barzani ve Talabani’nin ortak imzaladığı ve Irak’ta Geçici Hükümet’in, başkan ve başbakanın işgalci güçler tarafından tayin edildiği dönemde isteklerini ABD Başkanı Bush’a ulaştırdıkları bir mektup.

Bu mektupta, kendilerinin ABD emperyalizmiyle ve müttefikleriyle –kendilerinin de müttefik olduğunu teslim ederek– işbirliği yaptıklarını açıkça dile getirmektedirler. Onlar bununla gurur duyuyorlar! Amerika’nın “Irak Kürtlerinden daha iyi dostu”nun olmadığını açıklıyor; Irak’ın işgal edilmesini ise “Irak’ın özgürleştirilmesi” olarak değerlendiriyorlar.

ABD emperyalizmine sitem ve Bush’a yağcılığın egemen olduğu mektupta, hayal kırıklığına uğrayan işbirlikçilerin tavırlarında samimi oldukları görülüyor. Mektup hakkında daha fazla yorum, eleştiriye gerek görmüyor, yorumunu esas olarak okuyucunun kendisine bırakıyoruz.

Barzani ve Talabani'nin Bush'a mektubu...

"1 Haziran 2004

Sayın Başkan:

Biz bu mektubu size yeni Irak Hükümeti, Kürtlerin pozisyonu ve ülkemizin geleceğine dair düşüncelerimizi dile getirmek için sunuyoruz.

Amerika'nın Irak Kürtlerinden daha iyi dostu yoktur. Bir yıl önce Irak'ın Özgürleştirilmesi için Peşmerge güçlerimiz ABD güçleri ile omuz omuza savaştılar ve diğer tüm Koalisyon ortaklarından daha fazla kayıp verdiler.

Vurgulamak gerekir ki Irak'ın Kürdistan Hükümeti kontrolündeki bölgelelerinde koalisyon askerleri hiç öldürülmemiştir.

Kürt halkı Amerika değerlerini kucaklamayı, ABD Askerlerini hoş karşılamayı ve Irak'ı Özgürleştirme programınızı desteklemeyi sürdürüyor. Bölge Hükümetimiz yerel temsilcileriniz ile diğer Iraklıların anlaşmasına yardımcı olmak için bir çok özgürlüğünden el çekti. Bundan dolayı temsilcinizin bir Kürdün ne Başbakan ne Devlet Başkanı olamayacağını söylediğinde hayal kırıklığına uğradık. Bize bu pozisyonların bir Şii ve bir Sünni Arap için olması gerektiği söylendi.

Irak'ın iki asli unsurları Araplar ve Kürtlerdir. Makul olan Arapların iki yüksek mevkiden (hangisini isterlerse) birini almaları, ama bu durumda diğer mevkinin bir Kürde kalmasıdır. İnancı-

mız odur ki bu iki mevki için mezhepsel kota uygulaması bir çok sefer dile getirilen ve Geçici Irak Anayasası'nda da yer alan Demokratik Irak Hükümeti'nin etnik ve dinsel kriterler temelinde olmaması gerektiği yönündeki kriterlere aykırıdır.

Kürt halkı artık Irak'ın 2. sınıf vatandaş olmayı kabul etmez. Saddam döneminde ve öncesinde bir çok sefer başbakan yardımcılığı ve benzer pozisyonlar Kürtlere verildi ki bunlar birer vitrin süsü ve iktidardan uzaktı. Bizler yeni Irak'ın bizler için değişeceğine inanıyorduk.

Kurtuluşun bu yana gördüğümüz; Amerikalı temsilcilerin bilmediğimiz nedenlerden dolayı Kürtlere karşı taraf tuttuklarıdır. İşgal ile birlikte Koalisyon, gıda için petrol programına ki bu ağırlıklı olarak Kürtler için ayrılmıştı, el koydu. Kürdistanlıların en az pay aldıkları ve bölgemizin Saddam zamanında en çok geri kaldığı gerçeğini göz ardı ederek bunu Irak'ın diğer bölgelerine dağıttı. Koalisyonun şimdiki yönetimi aktif bir şekilde Kürtçe ve Arapçanın eşitliğine karşı çıktı ve bir çok sefer Bölge hükümetimizi **"tanımamaya"** (Irak tarihi boyunca seçimle gelen tek hükümet) ve 18 vilayet temeli üzerindeki Saddam sistemini tercih etmeye çalıştı. ABD yetkilileri açıklamalarında peşmergeleri **"mills"** olarak nitelendirerek bir anlamda küçük düşürdüler. ABD hükümetinin ve Koalisyon'un resmi açıklamalarında çok az Kürdistan ve Kürtler dile getiriliyor.

Şayet hiç bir zaman yardımlarımızın karşılığı verilirse de biz Amerika'nın

gönüllü dostları olarak kalacağız. Kaderimiz Irak'taki bahtınızla yakından bağlantılıdır. Eğer özgürlük güçleri Irak'ın diğer yerlerinde başarı göstermezlerse biliyoruz ki bizi intikam için hedef gösterecekler. Bizim genel olarak Geçici Hükümet'te yer almamız için özel bazı teminatlar talep ediyoruz. Özellikle taleplerimiz şunlardır:

Geçici Anayasa'nın BM Güvenlik Konseyi kararında geçiş hükümetini hem seçimlerden önce ve hem de sonra bağlayıcı olarak yer almasını ve tanınınsın. Şayet Geçici Anayasa'nın iptali durumunda, Bölge hükümetimiz merkezi hükümette ve kurumlarında yer almamaya mecbur olacak ve merkezi hükümet temsilcilerinin Kürdistan'a girişini engelleyecek.

Amerika'nın direniş ve karışıklık çıkması durumunda Irak'ı diğer alanlarından çekilmeyi ve Kürtleri korumayı taahhüt etmeli. Koalisyon Araplaştırılmış Kürt topraklarının iadesini sürdürmeyi üstlenmeli ve Kerkük statüsünü halkının isteğine göre çözmeli, sonradan yerleştirilmiş kişileri dinarda tutmalı, Saddam zamanında etnik temizlik mağduru olanlar tekrar yerlerine gönderilmeli.

Geçen yıl haksız bir şekilde Kürdistan'dan alınan-gıdakarşılığında petrol-gelirleri tümünden geri verilmeli ve Kongre tarafından yeniden inşa için ayrılan 19 milyar dolarlık yardımların yapılması.

Amerika Kürdistan zenginlik kaynaklarına sahiplik hakkımızı ve özellikle eski rejim tarafından bloke edilen Kürdistan bölgesinde yeni petrol kuyuları açma çabamız desteklenmeli.

Amerika Hewler'de bir elçilik açmalı ve Kürt halkının yaşamsal ihtiyaçları için dünyaya açılmamız ve ilişkimizin eşit vatandaş olarak kabul edilmediği-miz Bağdat ile sınırlı kalmaması için diğer ittifak ülkeleri teşvik etmeli.

ABD ve BM açık olarak Geçici Hükümet'in kurulmasında rol oynayan dinsel kriterlerin seçimle gelecek hükümet için örnek olmayacağı ve Kürtlerin Başbakan ve Devlet başkanı pozisyonu hakkının olduğu konusunda açıklama yapmalı.

Geçici Hükümet'te Kürtlerin her iki yüksek mevkiden mahrum kalmaları durumunda etnik kriterlerin uygulanması. Umut ediyoruz ki Geçici Hükümet üyelerinin (dağılımında) bu haksızlık adil bir şekilde giderilsin.

Sayın Başkan,

Biliyoruz ki Irak'ın özgürleştirilmesi savaşının yapılmaya değer olduğuna inananlar için bu günler zorlu günlerdir. Kürt halkı sizin kendine güven duyan liderliğinize, Özgür Irak vizyonunuza ve kişisel cesaretinize hayranlığını sürdürüyor. Sizin Amerika dostluğundan dolayı Kürdistan'ın cezalandırılmasını kabul etmeyeceğinizi biliyoruz.

Saygı ve Selamlar

Mesûd Barzani

Kurdistan Demokrat Partisi

Celal Talabani

Kurdistan Yurtseverler Birliği"

(Bu mektup, internetten, Rizgari Online'den alınmıştır.) ✕

“Ana dilde” yayın neyin nesi?

Başlayacak, başlıyor derken, niha-yet (!) “Ana dilde yayın” başladı. Ama ne başlayış!!

AB’ye “uyum yasaları”nda Türkçe dili dışında “farklı dil ve lehçelerde” yayın yapma hakkı verilmesine, aradan uzun süre geçmesine rağmen, ancak 7 Haziran günü “farklı dil ve lehçelerde” TRT üzerinden yayın başladı.

“Farklı dil ve lehçelerde” yayın hakkı için RTÜK Kanunu’nun 4. Maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:

“Ayrıca, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Bu yayınlar, cumhuriyetin Anayasa’da belirtilen temel niteliklerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu yayınların yapılmasına ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Üst Kurul’ca çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.”

“Farklı dil ve lehçelerde” yapılacak yayınlar sömürgeci devletin fobisi hali-

ne gelen “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne” karşı kesinlikle olamaz.

En başından itibaren sıkı bir denetim ile yapılacak yayınlar kontrol altına alınmıştır. Söz konusu yayınların devlet televizyonu olan TRT’de yapılması sıkı bir sansürün olacağını habercisidir. TRT’nin devlet televizyonu olması yetmiyor olacak ki, ayrıca RTÜK’de söz konusu yayınlar için TRT’yi de denetleyecektir.

Yasal düzenlemede “farklı dil ve lehçelerde yayın yapılabilir” denilmesi yetmediği için, bu yayınların nasıl yapılacağı ile ilgili olarak da ayrıca yönetmelik çıkarılması görevi RTÜK’e verildi. RTÜK hazırladığı yönetmeliği birkaç kez değiştirdi, daha doğrusu değiştirmek zorunda kaldı.

AB’nin atılan adımların hızlandırılmasını ve çıkarılan yasaların uygulamaya geçirilmesini talep etmesine bağlı olarak, hükümetin doğrudan soruna el koymasıyla Mayıs ayı ortalarında toplanan ve Dışişleri Bakanı Gül’ün başkanlık ettiği “Reform İzleme Grubu” TRT’de yayın yapılması için yeni bir yönetmeliğe gerek olmadığı görüşünde birleşti.

Bunun ertesinde 26 Mayıs’ta toplanan TRT Genel Kurulu –daha önce itiraz ettiği halde– oybirliğiyle “farklı dil ve lehçelerde” yayın yapılmasını kararlaştırdı.

TRT Genel Müdürü Şenol Demiröz “ana dilde yayın” başlamadan iki gün önce yaptığı basın toplantısında konu ile ilgili açıklamalarda bulundu. Programların içeriği ile ilgili şunları söyledi:

“Bu programlarda yurttan ve dünyadan önemli gelişmelerin yer aldığı haber özetlerini, spor haberlerini izleyebileceksiniz. Gelenek ve göreneklerimiz-

den oluşan çeşitli belgesellerle ülkemizin doğal ve tarihi yörelerini sergileyen magazin programları ve müzik programları da bu yayınlarımızın konuları arasında olacak. Bu programlar kültürel zenginliğimizin aynası olacak.” (5.6.2004, Milliyet)

35, 30 dakikalık yayının içeriğini bu şekilde tanımlayan Demiröz, aynı basın toplantısında “ulus devlete olan ödünsüz” bağlılığını da vurgulamadan edememektedir.

Radyolar günde 60 dakikayı aşmak üzere haftada 5 saat, televizyonların da günde 45 dakikayı aşmamak üzere haftada 4 saat yayın yapabileceği düzenlemesi getiriliyor.

Yayınlar; TRT Radyo 1’den saat 06.10 - 06.45 arası, TRT 3’ten (bazen GAP TV’den) saat 10.30 - 11.00 arasında gerçekleştiriliyor.

“Farklı dil ve lehçelerde” yayının radyoda sabahın köründe gerçekleştirilmesi tesadüf değil. TRT mümkün olduğu kadar az insanın dinlemesi gerektiğini düşünerek, isteyerek sabahın erken saatlerini radyo yayını için uygun görmüş. Radyo yayını için en fazla 60 dakika öngörülmesine rağmen, yapılan yayın 35 dakika ile sınırlıdır. Türkçe dili dışında yapılan yayının tercümesi, yayının hemen arkasından yayınlanmaktadır. Galiba bu tercüme de Türkçe dışında yapılan yayın kapsamına girmektedir!...

Aynı durum televizyon yayınları için de söz konusu. Sabah saatlerinde yapılan yayını ancak çalışmayan, okumayan kesim seyredebilir.

Türkçe dışında, “farklı dil ve lehçelerde yayın” 7 Haziran Pazartesi günü Boşnakça ile başladı. 8 Haziran Salı

günü Arapça, 9 Haziran Çarşamba günü Kürtçe'nin "Kırmancı" lehçesi, 10 Haziran Perşembe günü 'Çerkezce', (doğrusu Adigece'dir) 11 Haziran Cuma günü Kürtçe'nin Dimili (Zazaca) lehçesinde yayın yapıldı. Bu sıralamaya diğer günler için de uyulmaktadır.

RTÜK bu dillerde yayını neye göre yapıyor?

Haziran ayı içerisinde DİE'nin 1965 yılına ait, Kuzey Kürdistan, Türkiye'de konuşulan dil ve lehçeler istatistiki verileri basına yansıdı. Bu verilere göre;

"Kırmancı: 2 milyon 219 bin 502, Zazaca: 150 bin 644, Arapça: 365 bin 340, Çerkezce: 58 bin 339, Gürcüce: 34 bin 330, Lazca: 26 bin 7, Pomakça: 23 bin 138, Boşnakça: 17 bin 627, Arnavutça: 12 bin 832, Abazaca: 4 bin 563, Acemce: 948, Kırdışça: 42, Rumca: 48 bin 96, Ermenice: 33 bin 94 ve Yahudice: 9 bin 981." (5 Haziran 2004, Özgür Politika)

TRT, hangi dil ve lehçelerde yayın yapacağını tespit etmek için DİE'den farklı dil ve lehçelerle ilgili rapor ister. DİE 1965 yılında yapılan nüfus sayımında, Türkçe dışında konuşulan dil sorusuna verilen cevapların oluşturduğu istatistiği TRT'ye gönderir. TRT de DİE'nin kendisine gönderdiği istatistiğe göre bir sıralama yapar.

1965 yılında DİE verilerine göre; 17 bin 627 kişinin Boşnakça konuştuğu yer alıyor. 1965 yılında Boşnakça'yı konuşan kişilerin sayısına göre, Gürcüce, Lazca, Pomakça'nın daha fazla kişi tarafından konuşulduğu görülüyor. TRT'nin neye dayanarak Boşnakça'da karar kıldığı muammadır.

Türk hakim sınıfları Türkçe dışında dil

yok söyleminden, "farklı dil ve lehçelerin" kabulü noktasına gelmiştir. Türk hakim sınıfları AB'ye girmek için, Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmiş görünmek için bir dizi yasada değişiklik yaptılar. Paket paket uyum yasaları çıkardılar.

Meselenin bir yanını AB oluşturmasına rağmen, diğer yanında da bütün hata ve eksikliklerine, yetmezliklerine rağmen, PKK önderliğinde 15 yıl süren silahlı mücadele yer almaktadır.

Türk hakim sınıfları Türkçe dili dışında bazı dillerde zor da olsa, zorlanarak da olsa, sınırlı da olsa yayın yapmaya başlamıştır.

Radyo ve Televizyon üzerinden yapılan yayın, sömürgeci Türk devletinin resmi siyasetini propaganda etmektedir. Örneğin 23 Haziran'da TRT 3'de yapılan Kürtçe dilinin Kırmancı lehçesindeki yayında; Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün "bölücü ve irticai faaliyetlere yönelik mücadelenin sürdürüleceğine" yönelik açıklaması anlatılmış, Siirt'te sömürgeci devletin makamlarının organize ettiği, "şehit ailelerinin" eski DEP milletvekillerinin serbest bırakılmasını protesto mitingi gösterilmiş, İsrail devletinin Güney Kürdistan'da Kürt peşmergeleri eğittiği iddiasına yer verilmiştir.

Resmi görüşleri içeren haberler yanında, belgesel ve müzik yayını da yapılmaktadır.

Türkçe dışındaki yayın TV'de; Türkçe alt yazılı olarak, radyoda ise yayının hemen ardından Türkçesi yayınlanarak yapılmaktadır.

İşin bu yanı bir kenara bırakılıp olanın ne anlama geldiği sorulduğunda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

TRT'de yapılan yayınlar "Kültürel Zen-

ginliğimiz" adı altında yapılmaktadır. Yani "farklı dil ve lehçeler" Türkçenin, daha doğrusu Türk ulusunun kültürel zenginliğinin bir parçası olarak görülmekte, gösterilmekte; sözkonusu dil ve lehçelerin Kürt ulusuna ve ulusal azınlıklara ait olduğu gerçeği, onların ulusal kimliğinin inkârıyla gizlenmeye çalışılmaktadır. Yani Türk şovenizmi, Türk devletinin inkârcı siyaseti bir başka biçime bürünerek varlığını sürdürüyor.

Bu gerçeğe rağmen ama, TC'nin resmi sınırları içinde Türkçe dışındaki "yerel dillerde" yayına başlanmış olması, bunun öncelikle ve özellikle devletin resmi televizyonunda yapılması, TC tarihinde bir tabunun yıkıldığını göstermektedir. Evet, bir tabu yıkılmıştır ve sözkonusu yayınların esas önemi de budur.

Bir tabunun yıkılmasının önemli bir gelişme olduğunu bilip bunu tespit etmemiz ama hiçbir şekilde, yapılanın, burjuva demokrasisi bağlamında ele alındığında bile gerçekte demokratik bir adım olmadığını vurgulamamıza ve özellikle sorunun bu yanını öne çıkarmamıza engel değildir.

En başta vurgulanması gereken şey, tüm dillerde ve zaman sınırı konmadan yayın hakkı yoktur.

Ana dilde eğitim hakkı yoktur.

Türkçe devletin resmi dili olarak egemen dil olma ve tüm imtiyazlara sahip olma konumunu aynen sürdürüyor.

Türkçe'nin bu egemen dil olma konumuna bağlı olarak diğer tüm dil ve lehçelere eşit hak da tanınmamıştır.

Bu olgulara bakıldığında, bir yanıla gerçekte bir tabunun yıkılması anlamına gelen "farklı dil ve lehçelerde" yayını, diğer yanıla da gerçekte bir göz boya-

madır. Kürtçe'ye ve diğer dil ve lehçelere eşit hak verilmediği pratik uygulamalarda da kendisini göstermektedir.

Eğitim-Sen'in tüzüğünde "herkese anadilde eğitim" talebi bulunduğu için Eğitim-Sen hakkında kapatma davası açılmış ve mahkeme Eğitim-Sen'e altmış gün süre vererek tüzüğü değiştirme konusunda düşünmesi kararını vermiştir. Altmış gün içinde eğer tüzük değiştirilmezse, mahkeme Eğitim-Sen'i kapatma kararını verebileceği tehditini savurmuş durumdadır...

Değişik kurum ve kişilere karşı Kürtçe konuştukları, müzik dinlettikleri için davalar açılmaya devam ediyor. Her seferinde Kürtçe konuşmayı, dava edecekleri, edebilecekleri başka gerekçeyle birleştirilerek aslında dava açılmasının esas nedeninin Kürtçe konuşmak olduğunun üzeri örtülmeye çalışılmaktadır.

Ana dilde yayın, tüm dilleri ve lehçeleri kapsamalıdır.

Ana dilde yayın, milliyetçi değil enternasyonalist, demokratik içerikli olmalıdır.

Ana dilde yayın, isteyen radyo ve televizyonların istediği süre, eğer imkânları varsa tüm gün yapılan, yapılabilecek yayın olmalıdır.

Anadilde yayın önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

En başta da Türkçenin resmi dil olmaktan çıkarılması, tüm dillere tam eşitlik talep edilmelidir.

Bunun olabilmesi için de sömürgeci devletin yıkılması gerekir.

Görev bu mücadeleyi yükseltmektir.

Temmuz 2004 ✕

Irak-Güney Kürdistan'da, emperyalist işgale karşı süren direniş hareketine karşı tavır üzerine

Irak-Güney Kürdistan'ın işgal edilmesinden bu yana bir yılı aşkın bir zaman geçti. Bu zaman dilimi içinde işgal harekâtı ile başlayan savaş sona ermedi. Tersine, savaş, işgale karşı mücadelenin giderek gelişmesine bağlı olarak biçim değiştirerek bugüne kadar sürdü, sürüyor.

DİRENİŞİN ANATOMİSİ...

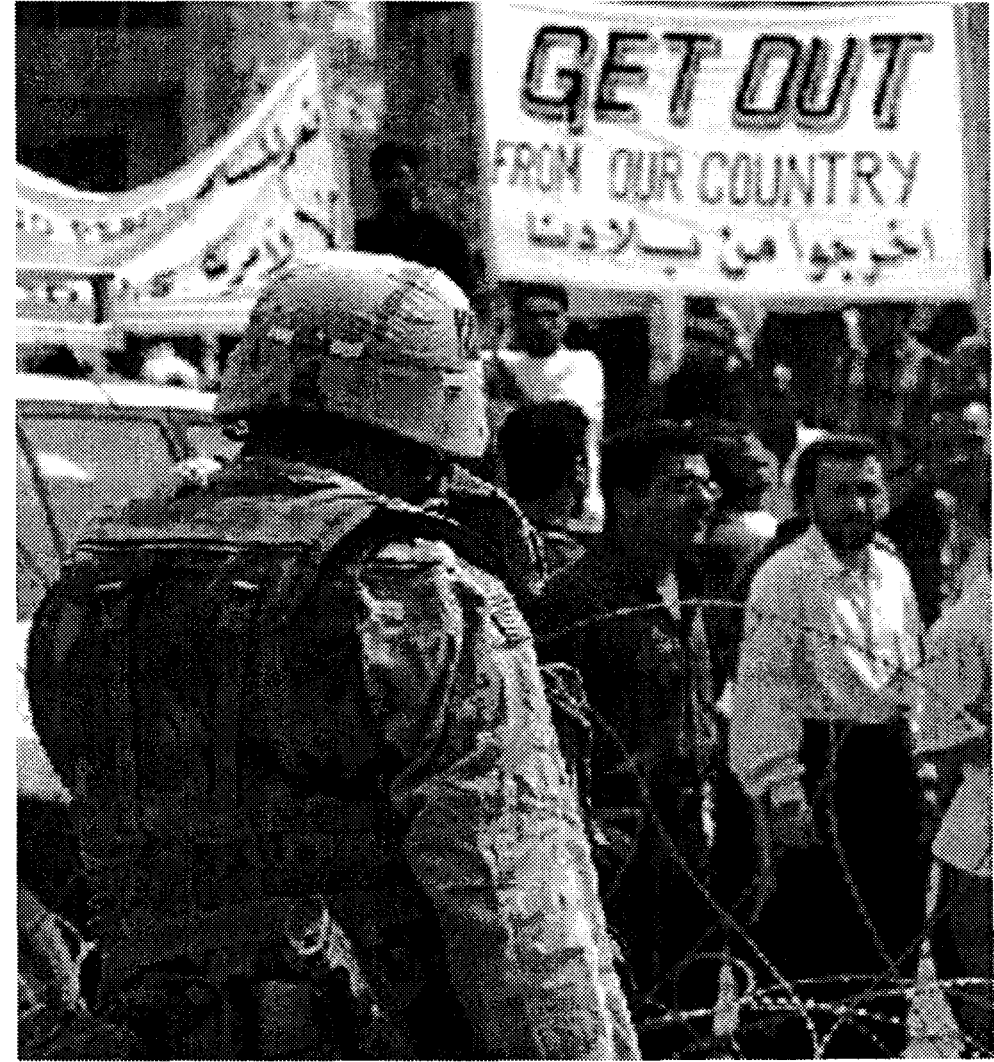
İşgal sürecinde Irak-Güney Kürdistan'da çatışmasız gün yok gibi. İşgalci güçlerin işgale karşı direnişçi olduğu iddiasıyla katlettiği insan sayısı tam olarak bilinmiyor. İşgalciler "teröristlere karşı mücadele" adına sivil hedefleri vurarak sivilleri de katlediyorlar. Felluce, Necef gibi yerleşim alanlarının yaygın bombalanması buna örnektir. Katliam, işkence, tecavüz işgalcilerin Irak politikasının ayrılmaz bir parçası.

Direniş hareketi içinde, Baas rejimi artıkları, Sünni kesim ve radikal islamcı Şii örgütleri belirleyici rol oynuyorlar. Çeşitli İslam ülkelerinden giden bir dizi savaşçı da -"şeytan ABD'ye karşı, Allah yolunda, Şeriat için"- direniş hareketi içinde yer alıyor. Bu insanların bir

bölümü El Kaide, Ensar El İslam gibi örgütlü yapılar içinde örgütlü. Direniş hareketinin önemli ağırlığını Baas rejimi artıkları oluşturuyor. Sünni kesim ile Şii kesim arasındaki mezhepsel çelişme, direniş içinde olan kesimler açısından şu an için aşılmış gibi görünüyor. ABD tarafından Felluce'nin kuşatma altına alındığı dönemde, Şiilerin bir bölümünün Sünnilerin yardımına gitmesi, "Şii, Sünni yok, Arap halkı var" demesi, işgalin son bulmasını istemesi buna örnek olarak verilebilir.

Nüfusun büyük bölümünü oluşturan Şiilerin bir bölümünün işgale karşı aktif direnişe başlaması, işgalcileri zorlayan etmenlerden biri. Sadr yanlılarının, "Mehdi Ordusu"nun bir dizi yerleşim alanında işgalci güçlerle çatışmaya girmesi, yer yer bazı yerleşim alanlarının "Mehdi Ordusu"nun denetimine girmesi direnişin başka bir boyutunu oluşturuyor.

Direniş hareketi içinde yer alan yapılardan biri de, Yurtsever Irak Cephesi'dir (IPA). Bu cephe, Sosyal Birlik Partisi, Arap İşçi Partisi, Arap Sosyalist Hareketi, Baas Partisi (Sol Kanat), Irak Komünist Partisi (Yurtsever Akım), Kürt İslam Ordusu, Kürt Barış Partisi gibi par-

tilerden oluşuyor. 1992 yılında sürgünde kurulan cephe, Irak'da demokratik bir açılım yaratmayı hedeflediğini açıklıyor. Cephe işgale de karşıdır.

Öyle ya da böyle Irak-Güney Kürdistan'da işgale karşı giderek boyutlanan bir direniş var. Direniş hareketi doğal olarak işgalci güçler yanında, işbirlikçi

güçlere de yöneliyor. Direniş hareketi, doğrudan işgalci ve işbirlikçi güçlere yönelmenin, eylemler yapmanın yanı sıra, sivil hedefleri de vuruyor. Pazar alanlarının bombalanması, Hewlêr katliamı, Kerbela yas töreni sırasında patlayan bombalar bu duruma örnek olarak verilebilir.

İŞGALE KARŞI DİRENİŞ HAKLIDIR

Irak-Güney Kürdistan, ABD emperyalizmi ve müttefikleri tarafından işgal edilmiştir. İşgale karşı çıkmak, mücadele etmek haklı ve gereklidir. Kim olursa olsun, ister Baas Partisi artığı olsun, ister dinci olsun, işgale karşı karşı çıkıyor ve mücadele ediyorlarsa doğru ve haklı bir iş yapıyorlar demektir. Biz bundan yanayız. Fakat bu mücadele içinde yer alan güçlerin gerici Irak projelerini destekleme yükümlülüğümüz yoktur.

"Ezilen bir ulusun burjuvazisi ezene karşı mücadele ettiği ölçüde, biz de o ölçüde her zaman ve her durumda herkesten daha kararlı bir şekilde bundan yanayız, çünkü biz baskının en cesur ve en tutarlı düşmanlarıyız. Ezilen bir ulusun burjuvazisi kendi burjuva milliyetçiliğini temsil ettiği sürece, biz buna karşıyız. Ezen ulusun ayrıcalıklarına ve despotizmine karşı mücadele ve ezilen ulusun ayrıcalıklar elde etmeye yönelik herhangi bir çabasına kayırmak yok." (Lenin, Ulusal ve Sömürgesel Ulusal Sorun Üzerine, İnter Yayınları, sayfa 218)

Lenin bu tavrı, ulusal sorunda kendi kaderini tayin etme hakkı bağlamında Rosa Luxemburg ve Polonyalı sosyaldemokratlarla yaptığı tartışma içinde takınıyor. Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını savunmanın, ezilen ulusun ayrıcalıklarını da desteklemek, savunmak olarak kavrayanlara karşı Lenin'in takındığı tavır böyledir.

Lenin, ezilen ulus burjuvazisi ezene karşı mücadele ettiği taktirde, bu mücadelenin yanında olduğumuzu, çünkü komünistlerin herkesten daha çok baskının en cesur ve tutarlı düşmanları ol-

duğunu söylüyor. Lenin, ezilen ulus burjuvazisi kendi milliyetçiliği doğrultusunda, kendisi için ayrıcalıklar istemesinin karşısında olduğumuzu, hem ezen ulusun ayrıcalıklarına, hem de ezilen ulusun ayrıcalıklar elde etmek istemesine karşı çıkmakta, mücadele görevi tespit etmektedir.

Lenin, bu tavrı ulusal sorunda, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı bağlamında takınmaktadır. Bu tavrı ve Marksizm-Leninizm'in ulusal sorundaki önermelerini Irak'da yürüyen direnişe uyguladığımızda, şunları söylemek gereklidir:

Irak-Güney Kürdistan işgal edilmiştir. Irak-Güney Kürdistan halklarının celladı, faşist Saddam rejimi yıkılmış olsa da, işgal haklı ve mazur gösterilemez. Emperyalistlerin Irak-Güney Kürdistan'ı işgal etmeye hakları yoktur. Tüm işgalci güçler Irak-Güney Kürdistan'dan hemen defolmalıdır! İşgalcilerin defolması istemi haklı ve doğru bir istemdir. Sınıfsal konumu, niteliği ne olursa olsun, işgale karşı çıkanlar haklı ve doğru bir iş yapıyorlar.

Baas artıkları, kaybettikleri iktidarlara yeniden sahip olmak için mücadele ediyor, savaşıyor. Baas partisi yeniden iktidara gelirse, aynı katliamcı politikasını sürdürecektir, bu nedenle bunların haklı olduğunu söylemek yanlıştır deniliyor. Buna Lenin'den bir alıntıyla cevap verelim:

"Ezilen bir ulusun her burjuva milliyetçiliği, baskıya karşı yönelen genel demokratik bir içeriğe sahiptir ve biz bu içeriği kayıtsız-şartsız destekleriz. Bunu yaparken, kendi ulusu için istisnai bir konum elde etme çabasına titizlikle dışlar, Leh burjuvalarının Yahudileri ezme

çabasına karşı mücadele ederiz vs. vs." (agk, sayfa 219)

Lenin'in de belirttiği gibi, kayıtsız-şartsız desteklenmesi gereken demokratik içeriktir. Demokratik içerikle, şu veya bu gücün desteklenmesi birbirine karıştırılmamalıdır. Irak-Güney Kürdistan'da işgale karşı direniş haklıdır, işgale karşı yöneldiği için demokratik bir içeriğe sahiptir. Desteklenen ya da desteklenmesi gereken bu demokratik içeriktir. Bu demokratik yanın desteklenmesi, Baas Partisi artıklarının, Saddam yanlılarının iktidar mücadelesinin desteklenmesi olarak algılanması yanlıştır.

"Her halükarda hiç kimse, ilhak edilen ülkeler Belçika, Sırbistan, Galiçya, Ermenistan'ın, kendilerini ilhak eden devletlere karşı 'ayaklanma'larını 'anavatan savunması' diye adlandırmalarını ve haklı olarak böyle adlandıracaklarını yadsımaya cesaret edemeyecektir. Polonyalı yoldaşların böyle bir ayaklanmaya karşı oldukları sonucu çıkıyor, gerekçesi de, bu ilhak edilen ülkelerde de, kendisi de yabancı halkları ezen veya daha doğrusu, ezebilecek olan bir burjuvazi vardır, çünkü sözkonusu olan sadece 'ezme hakkı'dır. Yani verili bir savaş veya verili bir ayaklanma değerlendirilirken, onun gerçek sosyal içeriği (ezilen ulusun onu ezenlere karşı kurtuluş mücadelesi) değil de, şu anda ezilen burjuvazinin 'ezme hakkı'nı kullanabileceği olasılığı temel alınıyor. Diyelim ki, Belçika 1917'de Almanlar tarafından ilhak edilecek ve 1918'de kurtuluşu için ayaklanmaya girişecek olsaydı, o zaman Polonyalı yoldaşlar, Belçika burjuvazisi 'yabancı halkları ezme hakkı'na sahip olduğu gerekçesiyle bu ayaklanmaya karşı olacaktardı!

Bu görüşlerde Marksizmin, genelde devrimci ruhun izi bile yok." (agk, sayfa 366)

İlhak edilen ülkelerde, ilhak eden devletlere karşı ayaklanmalara Polonyalı sosyaldemokratlar karşıdır. Neden? Çünkü, ilhak edilen ülkelerde de başka halkları ezen ya da ezebilecek olan burjuvazi vardır. İlhaklara karşı ayaklanmaların desteklenmesi, burjuvazinin desteklenmesi olarak algılanıyor Polonyalı sosyaldemokratlar tarafından.

Irak'da önemli ağırlığını Baas rejimi artıklarının oluşturduğu direniş hareketinin, iktidarda oldukları dönemde yaptıkları bilindiğinden, yeniden iktidara gelirse yapacakları bilindiği için, bunların işgale karşı çıkmalarının haklı olduğunu, işgale karşı çıkan bu yönün desteklenmesi gerektiğini söylemek, Baas partisinin desteklenmesi olarak algılanıyor. İşgale karşı çıktığı için Baas partisinin haklı olduğunun söylenmesinin yanlış olduğu söyleniliyor. Bu tavrı takınanlar Marksizm-Leninizm'in ulusal sorundaki önermelerini anlamamışlardır. Yazı içinde soruna nasıl yaklaşılması gerektiğini anlatmaya, göstermeye çalıştık. Bu bölümde bir örnek daha vermek istiyoruz.

"Sömürgelerle ilgili olarak sosyalistlerin kendi kaderini tayin şiarını ortaya atmasını aptalca" bulan P. Kiyevski'ye karşı Lenin *"Marksizmin Bir Karikatürü ve 'Emperyalist Ekonomizm' Üzerine"* adlı eserinde bu konuda ve diğer bir dizi konuda polemik yürütür.

Kendi kaderini tayin şiarını aptalca bulan P. Kiyevski, aynı zamanda sömürgeler konusunda kendisini negatif bir şiarla, "sömürgelerden defolun!" talebi ile sınırlar.

"Sömürgelerden defolun" şiarının politik ve ekonomik içeriği şudur: Sömürge halklar için ayrılma özgürlüğü, kendi devletini kurma özgürlüğü!" (agk, sayfa 449)

Lenin "sömürgelerden defolun" şiarını savunmanın, ayrılma özgürlüğü, kendi devletini kurma özgürlüğü anlamına geldiğini, P. Kiyevski'nin bunu kavramadığını, bu nedenle onu haklı olarak "becereksiz"likle suçlar.

Bugün Irak-Güney Kürdistan'da işgalci güçlerin defolmasını istemek, bu şiarı atmak meselenin negatif (olumsuz) yanını oluşturuyor. İşgalci güçlerin defolmasını istemek, Irak-Güney Kürdistan halklarının kendi kaderlerini tayin etmelerinden yana olmak demektir. Irak-Güney Kürdistan somutunda kendi kaderini tayin etme hakkını savunmanın içeriği budur.

Meselenin pozitif (olumlu) yanına gelince:

DİRENİŞ HAREKETİ İÇİNDE KİMİ DESTEKLEMELİYİZ?

Direnış hareketinin negatif yanını, olumsuz eylemini işgalci güçlerin Irak-Güney Kürdistan'dan defolmasını istemek oluşturur. Bu istem haklı ve yerindedir. Bu haklı istem desteklenmelidir. Bu istemin desteklenmesi demek, bu istemi savunan herkesin pozitif programının da desteklendiği, destekleneceği anlamına gelmez, gelmemelidir.

Destek sorunu, direniş hareketi içindeki güçlerin pozitif eylemine (olumlu eylemine) bakılarak, yani iktidar için savundukları programlarına bakılarak ortaya konulmalıdır.

Baas rejimi artıklarının işgal sonrası için yapacakları bellidir. İktidarda oldukları dönemde yaptıkları, yapacaklarının garantisidir. Koyu bir faşist diktatörlük, halkların kıyımı bu partinin siyasetidir, pozitif programı desteklenemez. İran tipi bir şariat düzeninden yana olanlar, dini maskeli bir faşist diktatörlüğü savunanların da pozitif programı desteklenemez.

Sınırlamadan destekleyeceğimiz güç; işgal sonrası Irak-Güney Kürdistan'ı için demokratik bir programa sahip, ulusların ayrılma hakkını savunan, tutarlı anti-emperyalist, devrimci güçlerdir. Direniş hareketi içinde bu niteliklere sahip devrimci bir güç var mı? Bildiğimiz kadarıyla yok. Komünistlerin destekleyecekleri güç devrimci güçlerdir. Bu güçlerin olmadığı yerde, Irak-Güney Kürdistan halklarının görevi böyle bir örgütlenmeyi yaratmaktır.

DİRENİŞ HAREKETİNİN İŞBİRLİKÇİLERE KARŞI YÖNELMESİ SORUNU

Direnış hareketi işbirlikçi güçlere karşı da yöneliyor. İşgalci güçlerle işbirliği yapan örgütler, partiler, işgalci güçlerin eğittiği polis ve ordu güçleri, bireyler vb. direniş hareketinin hedefi.

KDP ve KYB Irak-Güney Kürdistan'ın işgal edilmesini onayladı. İşgalci güçlerle işbirliği yaptılar, yapıyorlar. Bu güçlerin nitelikleri gereği böyle yapmaları izledikleri siyasetin doğal sonucudur. Emperyalist sistem içinde, emperyalist güçlerle kurulan ilişkiler, bölge sömürgeci devletleriyle kurulan ilişkiler, burjuva milliyetçi-

liğinin doğal sonucuydu yaşananlar.

KDP ve KYB kendi siyasi niteliklerine göre yapmaları gerekeni yaptılar. İşbirlikçilik sonucu Irak-Güney Kürdistan'da, Kürtler merkezi yönetim içinde önemli bir konum elde ettiler. İşbirlikçiliğin sonucu olarak, işgalci güçler Güney Kürdistan'da rahat. Özellikle Musul ve Kerkük'de yer yer saldırılar yaşansa da, diğer bölgeler ile karşılaştırıldığında, Güney Kürdistan'da Kürtlerin işgali onaylaması direnişin zayıf olmasını da beraberinde getiriyor.

Güney Kürdistan'da Kürt burjuva örgütlerinin işbirlikçi bir rol oynadıkları olgudur. Direniş hareketinin bu nedenle askeri hedef gözeterek KDP ve KYB'ye yönelmesi anlaşılır bir şeydir. Bu yapılrken sivillerin de hedef alınması, asker sivil ayrımının yapılmaması yanlıştır. Sokak ortalarında, pazar yerlerinde bombalar kim tarafından patlatılırsa patlatılışın yanlıştır.

Deniliyor ki, Kürdistan'a eski Baas artıklarının gelip eylem yapması yanlıştır. Kürdistan'da Kürtlerden oluşan devrimci bir örgütlenme eylem yaparsa, işbirlikçilere karşı yönelirse bu doğru olur.

Bu tespitin temelinde Kürt milliyetçiliğinin yattığı aşikârdır. Devrimci Kürdün işbirlikçi Kürde yönelmesinde problem yok! Ama direnişçi Arabin gelip işbirlikçi Kürde yönelmesi problem olmaktadır... Bu yanlışın yanısıra, sanki Güney Kürdistan'da Arap ulusundan insanlar yaşamıyormuş gibi bir resim de çizilmektedir.

Bu eleştiri bir yanıyla Güney Kürdistan'da egemen Kürt milliyetçi örgütlerin işbirlikçi olduğunu teslim etmektedir. Güney'de Kürtler içinde devrimci bir

yapılanma yoksa ne olacak? Böyle düşünenler bu soruya yanıt vermemekte, meseleyi suskunlukla geçiştirmektedirler. Kuşkusuz Güney Kürdistan'da emperyalizme, işbirlikçilere karşı devrimci bir yapılanmanın olması çok iyi olurdu. Bu yapılanma işgale ve işbirlikçilere karşı mücadele ederdi. Böylesi bir örgütlenmenin olmadığı yerde, görev bu örgütlenmeyi yaratmaktır. Bu görev Güney'de Kürt işçi ve emekçilerinin, varsa devrimcilerinin omuzlarındadır.

Emperyalistler tarafından bir ülkenin işgal edilmesi, işgale karşı, işbirlikçilere karşı yönelmenin, mücadele etmenin, savaşmanın doğru olduğu, görev olduğu noktasında teorik olarak birleşiliyor. Fakat somuta gelindiği zaman, Kürdistan'a gelindiği zaman üzerinde anlaşıldığı sanılan bu teorik doğru, doğru olmaktan çıkmakta, direniş hareketinin işbirlikçi Kürtlere de yönelmesi, özellikle de Kürt milliyetçileri tarafından yanlış bulunmaktadır. Bu tavrın temelinde de Kürt milliyetçiliği yatmaktadır.

"... İlhak edilen bölgelerin ayaklanmasını desteklemeyi reddedersek, objektif olarak, ilhakçı oluruz. Tam da, başlamakta olan sosyal devrim çağı olan 'emperyalizm çağında' proletarya, ilhak edilen bölgenin ayaklanmasını bugün özel bir enerjiyle destekleyecektir ki, böyle bir ayaklanmayla zayıflatılmış 'büyük' güç burjuvazisine yarın ya da hatta aynı zamanda saldırılsın." (agk, sayfa 366)

Irak-Güney Kürdistan işgali onaylanmak istenmiyorsa, işgalci olunmak istenilmiyorsa, direniş hareketinin işgale yönelen yanı desteklenmelidir.

Haziran 2004 ✕

Kürt emekçi kadınının hangi sorunu çözüldü ki?

ULUSAL ZULME, CİNSEL BASKILARA,
EMEK SÖMÜRÜSÜNE KARŞI...
İNADINA İSYAN, İNADINA ÖZGÜRLÜK!

Türk hakim sınıfları havuç-kırbaç politikasıyla Kürt ulusal kurtuluş hareketini bastırma-sindirme, çıkamaz sokaklara kovalayıp daha sonra da teslim alma yönünde ilerliyor.

Türk hakim sınıflarıyla anlaşma-uzlaşma siyasetine endekslenen Kongra Gel önderliğindeki Kürt milli hareketi girmiş olduğu bu çıkmaz sokakta manevra kabiliyetini artırmak için çırpınıp duruyor. Bugünkü dönemde esasta bunlar tarafından belirlenen ortamda "barış süreci", "reformlar" vb. söylentileriyle kitlelerin beyinleri uyuşturuluyor, bellekleri karartılıyor. Ve bu şekilde ivedilikle sorulması gereken sorulara izin verilmiyor: Ne için mücadeleye koyulmuştuk? Ve hani özgürlük nerede?

Bu mücadelede Kürt kadınlarının önemli bir yeri ve ağırlığı var. Onlar mücadelenin her evresinde yerlerini alıyor

ve cesaretle Türk hakim sınıflarının saldırılarını göğüslediler / göğüsliyorlar.

Tam da şimdi sorulmak zorunda? Kürt kadınının hangi sorunu çözüldü? Özgürlük mücadelesinin neresindeyiz?

Kürdistanlı emekçi kadınların özgürlük ve kurtuluş mücadelesine gerçek bir perspektif sunacak Komünist Kadın Hareketi'nin inatla üzerinde durması gereken; tartışması ve tartıştırması gereken temel sorular bunlardır.

Bu nedenle bir takım gerçekleri tekrar tekrar vurgulamakta fayda vardır:

Ulusalci reformizmin yolu acılı-süründürmecî yoldur; emperyalistlerin ve hakim sınıfların sürüklediği girdapların içerisinde el yordamıyla ilerleme, kendi hedeflerini gözden kaybetme yoludur; son tahlilde zaman ve enerji kaybıdır.

Ulusalci reformistlerin anlatmaya çalıştıklarının tersine, nihai hedefe en hız-

lı, en acısız ve en az enerji kaybıyla varmayı sağlayacak olan yol, devrimci yoldur. Bu yolda ilerlemeyi sağlayacak devrimci-komünist siyasi perspektif ve kararlılıktır. Dünya devrimler tarihinin onlarca kez ispatlamış olduğu bu doğruları Kuzey Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin (görece çok genç olan) tarihinde de izleyebiliyoruz.

Bu anlamda, siyasi tartışmalarımızda, ajitasyon ve propagandamızda Kürdistanlı emekçi kadın kitlelerini özgürlüğe ve kurtuluşa götüreceği yolun devrimci yol, perspektifin komünist perspektif olduğunu taşımak bizim görevimizdir. Bu görevi ancak komünist kadın hareketini yaratma hedefi ve perspektifi olanlar yerine getirebilir.

Kürt kadınına özgürlük için Kürdistan'a özgürlük! Özgürlük devrimle gelecek!

Dün olduğu gibi bugün de, şiarımız Kürdistanlı kadın kitlelerinin kurtuluşunun sıkı sıkıya ulusal-cinsel ve sınıfsal baskıdan kurtuluş mücadelesine bağlılığını ifade etmeye çalışan "Kürt kadınına özgürlük için Kürdistan'a özgürlük!"tür.

Gerçekler nedir?

Ulusal baskı zinciri kırılmadı!

Ulusal baskı zinciri kırılmadı. Kürt kadınları en ağır biçimleriyle ulusal zulme maruz kalmaya devam ediyor. En son olarak Türk hakim sınıflarının "reform paketleri"nden göstermelik bir "yerel dillerde radyo-televizyon yayını" çıktı. Bu fazla birşey ifade etmiyor. Çünkü ne

anadilde eğitim hakkı tanındı ne de Türkçe resmi dil olmaktan çıktı. Bugünkü durum, "Ulusal haklar"ın tanınmasından fersah fersah uzakta olduğunu gösteriyor.

Dil hâlâ yasak. Polis-jandarma-korucu baskıları sürüyor. Kürt kadınlarının can güvenliği yok. Devletin sivil ve resmi güçleri Kürt kadın militanları kaçırmaya, işkenceden geçirme, taciz ve tecavüzle onlara gözdağı verme ve sindirme politikasını güdüyor. Türkiye Cumhuriyeti devletinin, halklar hapishanesi olma özelliğinde, Türk şovenisti bir devlet olma özelliğinde özde değişen hiçbir şey yok!

Sınıfsal baskı zinciri kırılmadı!

Kürdistanlı emekçi kadın, emek sömürsünü en ağır bir şekilde yaşıyor.

O küçük köylü: Azıcık toprağı ve az sayıda hayvanıyla geçinmeye çalışıyor. En ağır koşullarda çalışırken, emeğinin karşılığında ele geçen ailesini geçindirmeye bile yetmiyor. Zaten kendisi için birşey isteme hakkına sahip değil. O kölenin kölesi, ücretsiz aile işçisi... O topraksız köylü... O gündelikçi... O en ağır işlerde çalışmak zorunda. Feodal-pederşahi aile ilişkilerinin kısılcığında en ağır baskı ve bağımlılıkları yaşıyor.

O Kürdistan'ın kırından ekonomik koşullar ve ulusal terörle göçmek zorunda bırakılmış, şehirlerin varoşlarında yoksulluk içinde yaşayan emekçi kadın. Türkçe bilmediği için ve şehirdeki yaşamaya ayak uydurmakta zorlandığı için horlanmaya devam ediyor. Yoksulluk onu ev dışında para kazanmak için çalışmaya zorladığında, öğrenimsizliği ve meslek sahibi olmayışı karşısına çıkıyor:

Ve temizlik işleri gibi çalışma koşulları en ağır, fakat ücreti en düşük işleri kabul etmeye zorluyor.

Henüz genç ve çocuksuzsa tekstil sektöründe küçük ve orta işletmelerde, düşük ücret ve tamamen işverenin keyfine kalmış çalışma saatleriyle iş bulabiliyor. Sigortalı çalışmak onun için bir lüks. İş güvencesi ise hayal. İş bugün var, yarın yok. Patrondan ücretini zamanında alabilirse ne âlâ!

Sürekli iş değiştirmek zorunda kalışı ve patronların uyguladığı baskılar, diğer yanda sınıf bilincinin yeterince gelişmemiş oluşu ve feodal-pederşahi aile baskıları onun sendikalaşarak hak arayışına girmesini zorlaştırıyor.

Cinsel baskı zinciri kırılmadı!

Kürdistanlı emekçi kadınlar cins baskısını en koyu biçimiyle yaşıyorlar. Bu cins baskısının ulusal ve sınıfsal sömürü zinciriyle bağı yaşamın ve mücadelenin her alanında kendisini gösteriyor.

Faşist Türk devletinin şovenist terörü Kürt kadınlarını taciz-tecavüz, genel olarak cinsel işkence ve şiddetle birleşerek vuruyor. Şovenist saldırganlık azgın cinsel saldırganlıkla bütünleşiyor.

Ancak cinsel saldırılar salt egemenlerin saflarından gelmiyor. Feodal-pederşahi aile ilişkilerinin kısıracındaki Kürt emekçi kadınları kendi yaşamlarını kendileri belirleme hakkından hâlâ çok uzaklar. Onların yaşamları hakkında koca-baba-ağabey ve hatta sülale karar veriyor, ama kendileri değil! Namus cinayetleri, kan davaları, zorla evlendirme, berdel ve kumalık kurumu, bekarete verilen olağanüstü önem bu feodal-pederşahi baskıların yaygın görüntüleri

olmaya devam ediyor. Bu yoğun toplumsal baskılar özelde genç kadınları öyle bunalıma sürüklüyor ki, Kürdistan'da genç kızların intihar ve intihara teşebbüs olayları kitlesel bir hal alıyor.

PKK önderliğindeki Kürt kadın hareketinin mücadele süreci içinde özelde feodal baskı zincirini zorlayarak parçalama yönünde önemli bir rol oynadığı ve ilerleme kaydettiği gerçektir. Biz bu gerçekliği görmezden gelmiyoruz. Fakat diğer taraftan, Kuzey Kürdistan-Türkiye genelinde kadın hareketinin en güçlü bölümü olan Kürt kadın hareketinin esasen "barış" ve "Öcalan'a özgürlük" kampanyasına kilitlenmiş olması da bir olgudur. Ve bu hareket ulusal kurtuluş hareketinin örgütlerinin saflarındaki erkek egemen anlayışlarla esaslı biçimde boğuşmak zorunda kalmaktadır. Devrimci perspektiften yoksunluk ve tam desteğin eksikliği bu hareketin sahip olduğu potansiyeli ortaya koymasını engellemektedir.

Baskı ve sömürü zincirleri varlığını korudukça, mücadelemiz de devam etmek zorundadır ve edecektir! Sorun bu mücadelenin hangi hat üzerinde ve nasıl yürütülmesi gerektiği noktasında düğümlenmektedir. Biz, ulusal-reformist önderlikteki kadın hareketinin açmazını görüyor Kürdistanlı emekçi kadınların özgürlük mücadelesinin ancak devrimci bir perspektifle yürütüldüğünde gerçek hedefe varabileceğini savunuyoruz.

Türk hakim sınıflarının şovenist devleti ayakta durduğu sürece Kuzey Kürdistanlı ve Türkiyeli emekçi kadınların özgürlüğü ham hayaldir.

8 Ağustos 2004 ✕

Malkaç olayı hakkında kısaca...

Mayıs ayı sonlarına doğru internette çıkan bir haber sonrasında Aysel Malkaç'ın yaşadığına yönelik haberler Türk medyasında da yer almaya başladı ve Türk devleti bu durumu medyaya üzerinde kullanabildiği kadar kullanmaya çalıştı.

Bu haberler yayınlanmaya başlayınca ve Malkaç'ın yaşadığının ortaya çıkmasına kadar kamuoyu açısından Malkaç; faşist Türk devletinin 1990'lı yılların başında Kuzey Kürdistan'da Kürt ulusuna karşı katliamları yoğunlaştırdığı; muhalif basına, özellikle de Kürt ulusal meselesini ele alan, Kürt ulusunun ulusal haklarından yana çıkan basına, kişi ve gruplara karşı azgınca saldırdığı; Kuzey Kürdistan'ın kimi yerleşim alanlarında katliamlar yaptığı ve devletle işbirliği yapmayan, göze batan kimi insanları kayıp ettiği, katlettiği bir dönemde, 1993'te kaybedilen ilk kadın gazeteci idi. Özgür Gündem gazetesinin bir çalışanı olarak faşist Türk devletinin Kürt ulusuna karşı yürüttüğü haksız, gerici savaşta derin devletin kurbanı olan bir gazeteci idi. İnsan hakları için mücadelesinin, Cumartesi Anneleri'nin yürüttüğü mücadelelerin kopmaz bir parçası haline gelmişti. Aysel'in nerede olduğu haklı olarak soruldu hep... Yaklaşık 11 sene Aysel'in katledildiğinden yola çıkıldı.

Faşist Türk devletinin Kürt ulusuna ve genel olarak ezilenlere, kendisine muhalif güçlere karşı başvurduğu terör, zulüm, katliamlara, "faili (belli) meçhul" cinayetlere bakıldığında, Aysel'in derin devlet güçleri tarafından katledildiğinden yola çıkmak gayet anlaşılırdır da. Fakat Mayıs ayı sonlarına doğru kamuoyuna yansıyan haberler, Aysel Malkaç'ın TC tarafından katledilmediğini ortaya çıkardı.

Faşist Türk devleti, sanki kaybedilen onlarca, yüzlerce insanın ölümünden suçlu ve sorumlu değilmiş gibi, Malkaç olayını devrimcilere, özellikle de Kürt ulusunun ulusal haklarından yana olanlara karşı kullandı. Kısa vadeli ele alındığında Malkaç'ın yaşadığı haberinin kamuoyuna yansımaları TC'nin işine yaradı. TC'nin medyası "bakın yalan söylüyorlar" demagojisini kitlelerin bilincini karartmak için kullandı.

İHD adına yapılan açıklamanın ve gazetelerde yer alan haberlerin yanısıra tartışmalar, açıklamalar esas olarak internet sitelerinde yapıldı. Nasname ve Rızgari sitelerinde değişik tavırlar takınıldı.

İHD İstanbul Şubesi'nde açıklama yapan İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Eren Keskin Malkaç'ın kaybedilmiş yüzlerce insana haksızlık yaptığı eleştirisini yöneltirken Malkaç'ın konuşup yaşadığını açıklamaları talebinde bulundu ve sitem etti.

Kimi kayıp yakınları ise Malkaç'a öfkeli olduklarını açıklayarak "kayıpların anılarını ihanet ettiğini" dile getirdiler.

Sorunun perde arkası ise –tam açıklanmasa da– internetteki sitelerde takınılan tavırlarda, yapılan açıklamalarda ortaya çıkıyordu... Nasname ve Rızgari sitelerinde yapılan açıklamalarda Malkaç'ın yaşadığı kabul ediliyor ve esas olarak Malkaç'ın kendisinin açıklama yapması gerektiği savunuluyor. PRK/Rızgari adına 3 Haziran'da yapılan açıklama basına da yansıdı. Buna göre Malkaç kendileriyle ilişkiye girmiş ama daha sonra ilişkisini kesmiştir ve Malkaç'tan açıklama yapması için talepte bulunacaklardır.

10 Haziran tarihli bir açıklama yapan PRK/Rızgari'nin eski "Genel Sekreteri" Mümtaz Kotan da Malkaç'ın kendileriyle ilişkiye girdiğini, yardım istediğini ve kendilerinin de gelen talebe uygun olarak Malkaç'a yardım ettiklerini, yaşadığını da Malkaç'ın isteği sonucu gizli tuttuklarını açıklamaktadır. Bu açıklamaya yanıt olarak PRK/Rızgari Basın Bürosu imzalı ve 14 Haziran tarihli bir açıklama daha yapıldı. Bu açıklamada esas olarak Mümtaz Kotan'a yönelik tavır takınılırken Malkaç olayı hakkında da bilgi verilmektedir.

Kotan'ın açıklama yaptığı Nasname sitesinde Nasname Haber Merkezi adına tavır takınan Şükrü Gülmüş ise 11 Haziran'da kendi sitelerinde bu tartışmaya son verdiklerini, gidecek yazılara yer vermeyeceklerini ve tartışmaya son verdiklerini açıkladı.

Söz konusu açıklamalarda ortaya çıkan bazı noktalar şunlardır:

a) 1993 ile 1995 yılları arasında Malkaç'ın nerede olduğu ve ne yaptığı tam açıklığıyla ortaya çıkmamaktadır.

b) Malkaç, 1995'te PRK/Rızgari ile ilişkiye girip yardım ister. 27.07.1995 tarihli bir yazısında Malkaç, Mümtaz Kotan'ın aktarımına göre şunları da yazar:

"Can güvenliğim hem TC hem de PKK açısından yok. Bu temelde tüm siyasi çıkarlar dışında devrimci mücadeleye olan inanç ve sorumlulukla bana yardım etmenizi ve bunun çok büyük bir gizlilik içerisinde olmasını istiyorum." (10 Haziran tarihli açıklamadan)

c) Malkaç Rızgari ile ilişkiye geçtiğinde, kendisine yapılacak yardım gibi, kendisinin yaşadığının da gizli tutulmasını talep etmiştir.

Bu, gerek PRK/Rızgari adına yapılan açıklamada, gerekse de Kotan'ın açıklamasında ifade edilmektedir.

d) 1999 başlarında Malkaç PRK/Rızgari ile ilişkisini kesmiştir.

e) PRK/Rızgari ve Malkaç'ın yaşadığını bilenler, –Kotan'ın açıklamasına göre Malkaç'ın ailesinin 1997'den beri ve ismini vermediği İHD çalışanının da haberi var– en azından Mayıs ayı sonlarına kadar onun yaşadığının gizlenmesi yönündeki talebine uygun davranmışlardır.

Mayıs ayı sonlarına doğru Rızgari sitesinde "X. Dirbo" adıyla Malkaç'ın yaşadığı haberinin yayınlanmasının nedeni ise belli değil.

f) Tüm taleplere rağmen Malkaç'ın kendisi hâlâ herhangi bir açıklama yapmamıştır. ⁽¹⁾

Gerek Rızgari adına gerekse de Nasname adına yapılan açıklamalarda taraflar kendilerinin doğru davrandıklarını anlatmaya çalışırken mızrağın sivri ucu PKK'ye yöneltilmektedir. Malkaç bağlamında ise yaşadığının haberi kamuoyuna yansıdıktan sonra açıklama yapması ge-

rektiği yönünde tavır takınmaktadırlar.

Aysel Malkaç'ın kendisinin durum hakkında açıklama yapmadığı koşullarda ve buna ek olarak konu hakkında internet sitelerinde aktarılan bilgiler ötesinde bilinen gerçeklerin –ki kimilerinin belli bilgilere sahip olduğu ortaya çıkıyor– açıklanmadığı da bilindiğinde konu hakkında neyin ne olduğunu, gelişmelerin gerçekte nasıl olduğunu söyleme imkânı da yoktur.

Fakat yaşananlar hakkında söylenmesi gereken ve söylenebilecek şeyler var. Kimin ne yaptığı ve ne düşündüğü; kimin kimle ilişkide olduğu ya da kimin yetkili olup olmadığını tartışmaları aslında işin çerezi...

Malkaç olayında esas ve sorulması gereken soru, nasıl oluyor da bir insan yıllarca kendisinin yaşadığını gizlemek zorunda kalıyor sorusudur.

Nasıl oluyor da bir insan hem karşısında olduğu devletten, hem de bir dönem birlikte yürüdüğü örgütten kaçmak zorunda kalıyor? Tüm demokrat, devrimci ve komünistlerin bu olay somutunda sorması ve cevap vermesi gereken soru budur.

Malkaç somutunda işin nasıl olduğuna somut cevap verme durumumuz olmasa da, bu olay kendisine devrimci, hatta sosyalist diyen –biz öyle değerlendirmesek de– bir örgütün yanlış bir tavıra, yaklaşıma sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu yanlış tavır kendisini şu ya da bu örgütten ayrılan insanların hemen "hain", "karşıdevrimci" ilan edilmesi ve öldürmeye kadar varan cezalarla cezalandırılmak istenmesi biçiminde ortaya koymaktadır. Ve bu yanlış yaklaşım, Kuzey Kürdistan-Türkiye devrimci hareketinde de etkin olan bir yanıdır.

Bu noktada bilince çıkarılması gereken temel düşünce, devrimci ya da komünist

örgütlenmenin çıkış noktasının, ya da temelinin gönüllü birlik olduğudur.

Eğer bir insan siyasi olarak ikna edilmiş ve özgür iradesiyle birlikte çalışmaya karar vermişse, aynı biçimde o insan farklı görüşe sahip olduğunda yine özgür iradesiyle birlikte çalışmamaya da karar verme hakkına sahiptir. Örgüt disiplini, özgür iradesiyle gönüllü birlikten yana karar veren ve buna uygun adım atanlar, birlikte çalışanlar için söz konusudur. Özgür iradesiyle bu gönüllü birlikten yana tavır takınmayanların uzun vadede örgütlü mücadeleye, eğer söz konusu örgüt devrim için mücadele yürütüyorsa devrim mücadelesine katkısı değil zararı olacaktır. Eğer bir insan birlikte çalışmamaya karar vermişse, o insanın gitmesi onun en doğal hakkı olduğu gibi, söz konusu örgüt için de aslında iyidir. Belki bir insan azalır ama bu durum, zoraki birlik içinde kalmaktan daha az zarar verecek bir durumdur. Şu ya da bu örgütle çalışmamaya karar vermenin kendisi ise, otomatikman "hain", "karşıdevrimci" olma anlamına da gelmez. Bu sonucu çıkaran ve buna uygun davranan örgütler, esas olarak sekte, tekkeci örgüt anlayışına sahip olan örgütlerdir. Birilerinin kendilerinden ayrılmasıyla "karşıdevrimci" olduğu sonucunu otomatikman çıkaranlar dünyanın merkezine kendilerini koymakta ve tek doğruyun kendilerinin, daha da ötesinde liderlerinin söylediği şeyler olduğu temel yaklaşıma sahiptirler. Bu yüzden de sadece kendilerinden ayrılanlara karşı değil, kendilerine eleştiri getiren herkese karşı benzeri tavır takınmaktadırlar. Eleştirileri genel olarak mücadeleye katkı olarak değil, örgütlerine saldırı olarak kabul etmektedirler. Eleştirenleri de dost değil düş-

man olarak değerlendirmektedirler.

Düşman gerçekte karşımızda dururken, –somutta faşist Türk devleti ve onun egemen sınıfları– mücadelenin merkezine kendilerinden ayrılan insanlar konabilmektedir. Böylece aslında “güçlünün zayıfı ezdiği” deyimine de uygun davranılmaktadır. Büyük bir yanlış yapılmaktadır.

Bu yanlış yaklaşımlar aşılmadığı sürece daha çok Malkaç olaylarıyla karşı karşıya kalacağız. Görev, devrimci ve komünist saflarda bu yanlışların aşılması için mücadeledir. Bu amaca varıldığında devrimcilikle, komünistlikle herhangi bir ilişkisi olmayanların yanlışlarına karşı mücadelede de daha güçlü olunacaktır.

Temmuz 2004 ✕

*) Dergimiz yayına hazırlanırken Rızgari Online’de Aysel Malkaçoğlu (şimdiye kadarki yayınlara göre doğrusu Malkaçoğlu olması gerek) imzalı ve “Kamuoyuna açıklama” başlıklı bir açıklama yapıldı. Söz konusu açıklamanın tümüne Rızgari Online’de bakılabilir. Söz konusu açıklamaya göre 1992’de Malkaçoğlu PKK saflarına katılmış, 7 Ağustos 1993 tarihinden Yunanistan’a gittiği Kasım 1995 tarihine kadar Türkiye’de gizli yaşamıştır. Kendisinin yaşadığına dair haberi, özellikle de “Kayıplar Haftası”na denk getirip yayanları ise kınamaktadır. Malkaçoğlu’nun kendisinin yaptığı değerlendirmeler de yukarıda dikkat çektiğimiz asıl sorulması ve cevap verilmesi gereken sorunu ortadan kaldırmıyor. Tersine daha da gerekli kılıyor.

8 Ağustos 2004 ✕

**Gelecek nesillere
üzerinde yaşanılabilir
bir çevre bırakmak için,
dünyanın geleceğini
kurtarmak için,
henüz geç kalmış
sayılmayız.
Daha fazla geç olmadan,
henüz geleceği kurtarma
imkânı var iken iş başına!**

Küresel ısınma ve sonuçları üzerine...

Son yıllarda küresel ısınmanın bir olgu olduğu, insanlığın, dünyanın geleceğini tehdit eden en önemli tehlikelerden biri olduğu gerçeği, artık kabul görmeye başladı.

1950 yılından bu yana atmosferin alt tabakası olan troposferin sıcaklığının her on yılda yüzde 0.1 C arttığı, dünya yüzeyindeki kar ve buz tabakasının yüzde 10 azaldığı, arktik buz tabakasının da bu oranda incelmeye başladığı belgelenmiştir. 1990’lı yıllar, sıcaklık değişikliklerinin kayıtlarının resmen tutulmaya başlandığı 1861 yılından bu yana, en sıcak on yıl oldu.

2003 yılı sıcaklık alanında rekor kırdı. Öyle ki, “Almanya’da hava sıcaklığı son 10 bin yılın en yüksek düzeyine” çıkmıştı. Sadece sıcaklık alanında değil, yağışlar alanında da rekorlar yılıydı 2003 yılı! Hindistan, Sri Lanka, Amerika’da rekor düzeyde yüksek sıcaklıklar, yağmurlar, fırtınalar yaşandı. İtalya’da koca Po Nehri yazın küçük bir ırmak düzeyine kadar küçüldü.

Aşırı sıcaklar, aşırı yağışlar, fırtınalar, kasırgalar, sel baskınları, aşırı kuraklıklar, aşırı soğuklar, iklim değişiklikleri, bütün bunların hemen hepsi küresel ısın-

manın sonuçlarıdır. Yerküre ve insanlık küresel ısınmanın sonuçlarını yaşıyor ve bu gidiş sürdüğü sürece daha da tehlikeli bir biçimde yaşayacak!

Artık günlük dile de yerleşen bu en “aşırı” gelişmenin temelini oluşturan küresel ısınmaya daha yakından bakalım.

KÜRESEL ISINMA NEDİR?

Atmosferin alt tabakası olan troposferde, sıcaklık birikimi olayına sera etkisi deniliyor. Bazı gazların bu tabakada yoğun birikmesi sera etkisine yol açıyor. Sera gazları da denilen bu gazlar, kısa dalga güneş ışınlarının geçmesini engellemiyorlar ama bunlar dünyanın yüzeyini ısıttıktan sonra daha uzun dalgalı ışıklar olarak geri yansırken bu kez bu ışınlar su buharı ve karbondioksit gazları tarafından emiliyor, yeniden yansıtılıyor ve böylece atmosferde sıcaklık artıyor. Atmosferde sıcaklığın artması, yerkürede de sıcaklığın artmasına yol açıyor. Karbondioksit, metan, ozon, CFC gibi gazlardaki yoğunlaşma, bu emilme oranını artırıyor ve böylece geri yansıyan sıcaklığın giderek daha azı uzaya çıkarak kayboluyor ve sıcaklığı yükseltmeye

başlıyor. Son 20 yıl içinde yapılan araştırmalar; atmosferde biriken sera gazlarının oranında belirgin bir artış olduğunu, atmosferdeki karbondioksit oranının geçen 160.000 yılda görülmeyen düzeylere ulaştığını ortaya koyuyor.

Yapılan araştırmalara göre; sera gazlarının atmosferde yoğunlaşmasına yol açan nedenler şunlardır: Yüzde 60'ı, fosil yakıt kullanımı (kömür, petrol, doğal gaz) ve ormanların yok edilmesinden dolayı yoğunlaşan karbondioksit gazından, yüzde 20'si, yoğun tarım ve yakıt sızıntılarından kaynaklanan metan gazından, yüzde 14'ü, soğutuculardan kaynaklanan halokarbonlardan, yüzde 6'sı, yoğun tarım ve iç patlamalı motorların ürettiği nitrat oksitten ve kentleşmenin etkisiyle artan ozon gazından kaynaklanmaktadır.

1988 yılında kurulan İklim Değişiklikleri Üzerine Hükümetler Arası Panel'in (IPCC), 2001 yılında yayımladığı III. Değerlendirme Raporu'na göre; "son 50 yılda yaşanan küresel ısınmanın büyük bir çoğunlukla insanların (siz kapitalizm diye okuyun!!) etkinliklerinden özellikle de fosil yakıt kullanımından kaynaklandığı, deniz seviyesinde 20. yüzyılda gözlenen, bir önceki yüzyıla göre 10-20 cm. artış, küresel ısınmadan, esas olarak atmosfere salınan sera gazlarındaki artıştan kaynaklandığı, küresel sıcaklığın 1°C artmasının bile ekosistem ve toplumsal yaşam, hatta ekonomik etkinlik üzerinde çok olumsuz etkiler yapacağı, bugünkü trendlerin devam etmesi halinde, kısa zamanda geri dönülemez bir noktaya gelineceği ve yüzyıl sonuna kadar sıcaklığın 5.8 dereceye kadar yükselebileceği" uyarısı yapılıyor. (13 Şubat 2004, Cumhuriyet)

Çeşitli çevre örgütleri, BM Çevre Programı (UNEP), IPCC, Dünya Meteoroloji Örgütü gibi örgütler küresel ısınmanın yaşanılan ve olası sonuçları konusunda gerekli uyarıları yapıyorlar da, acaba bu mesajları alması gerekenler alıyor mu? Verilen mesajlar hedefini buluyor mu?

KÜRESEL ISINMANIN SORUMLUSU EMPERYALİST ÜLKELERDİR

Aşağıdaki tablo dünyayı kimin kirlettiğini, küresel ısınmadan kimin sorumlu olduğunu açıkça gösteriyor.

"Yıllık toplam Co2 üretimi, Gigagrams-

Ülkeler	1990	2000
Avrupa Topluluğu	3.341.804	3.324.800
Fransa	394.067	401.923
Almanya	1.014.501	857.908
İngiltere	583.705	542.743
İspanya	227.233	306.632
Kanada	471.536	571.427
ABD	4.998.516	5.840.039
Rusya	2.372	—

(13 Şubat 2004, Cumhuriyet)

Görüldüğü üzere; küresel ısınmanın temel nedenlerinden biri olan karbondioksit gazı üretiminde, yıllık atmosfere salınan karbondioksit gazı üretiminde, ABD başta gelmektedir. ABD'yi Rusya takip etmektedir. Rusya'dan sonra sırasıyla Almanya, Kanada, İngiltere, İtalya, Fransa gelmektedir.

İnsanlığın, çevrenin geleceğinin tehdit altında olması, bu gidişle yerkürenin geleceğinin olmaması emperyalistlerin umurlarında değil. Onlar kapitalist düze-

nin temel mantığı olan hep daha fazla kâr peşinde koştukları için, doğal dengenin bozulması, küresel ısınma onları ilgilendirmiyor. Kapitalist toplumda üretim, toplumun ihtiyacı temelinde yapılmadığı için, üretimin temel amacı kâr olduğu için, çevrenin korunması, toplumun sağlığı, gelecek nesillere üzerinde yaşanılabilir bir çevre bırakma, küresel ısınmaya yol açan fosil yakıtların kullanımına son verilmesi, çevre ile uyumlu enerji türlerine yönelmesi gibi edimimler emperyalistlerden beklenemez.

BM Kyoto Protokolü; üye ülkelerin her yıl atmosfere saldıkları sera etkisi yapan gazların üretiminde kısma, azaltma yapmayı taahhüt ediyor. Ancak 2001 yılında yapılan Bonn zirvesinde üye ülkeler Kyoto hedeflerine bağlılıklarını yinelerken, ABD yönetimi "dünya ekonomisinde rekabet gücünü olumsuz etkileyeceği" gerekçesiyle Kyoto Protokolü'ne karşı olduğunu açıklamış, Kyoto Protokolü'nü onaylamayı reddetmiştir. Daha sonra ise Rusya, "bu haliyle Rusya'ya ekonomik büyümeyi sınırlayan çok ciddi engeller getirdiği için onaylamayacağını" açıklamış ve böylece Kyoto Protokolü'nün uygulanması suya düşmüştür. Burjuva yorumcuların tespitine göre bile, yapılan tüm şovlara rağmen Kyoto Protokolü ölü doğan bir proje olmuştur...

ABD emperyalistlerinin gerekçesi, protokole uydukları koşullarda, diğer emperyalistlerle rekabet güçlerinin olumsuz etkileneneceğidir. Bu gerekçenin içinde insanlığın, çevrenin, yerkürenin geleceği yoktur. Sadece aşırı kâr hırsı vardır. ABD ekonomisinin üstünlüğünü koruma çabası vardır.

Rusya da, ABD emperyalistleri ile

benzer gerekçeler temelinde Kyoto Protokolü'nü onaylamayı reddetmiştir. Ekonomik büyümeyi sağlama, diğer emperyalist ülkelerle rekabet etme, emperyalizmin doğal dürtüsüdür.

Dünya nüfusunun yüzde 4.6'sını oluşturan ABD ile, yüzde 2.4'ünü oluşturan Rusya, küresel ısınmaya neden olan sera gazlarının üretiminin yüzde 55'inden sorumludur. Küresel ısınmaya neden olan gazların yüzde 55'i (ABD sera gazları üretiminin yüzde 25 ile 36'sından, Rusya yüzde 17'sinden sorumludur) her yıl bu iki ülke tarafından atmosfere salınmaktadır.

Bu durumu dünya nüfusunun yüzde 93'ünün geleceği üzerinde nüfusun sadece yüzde 7'sine sahip kesimi tarafından koyulmuş ipotek olarak da adlandırabiliriz. Canlıların geleceği, dünyanın geleceği bu bağlamda—diğerleri hesaplanmasa bile—bu iki emperyalist ülkenin koyduğu ipoteğe bağlıdır.

Kyoto anlaşmasını onaylayan ülkeler bile taahhüt ettiklerinin çok gerisinde kalmıştır. Örneğin Almanya yüzde -1.3, İspanya yüzde -33.3, Avusturya yüzde -24.5, Belçika yüzde -22.9, İtalya yüzde -9.5, Danimarka yüzde -37.8.

İki büyük haydutun Kyoto Protokolü'nü onaylamaması, geri kalan ülkelerin verdikleri taahhütü yerine getirmelerinde gönülsüz olmalarına yol açmaktadır. Öyle ya "onlar istedikleri kadar, sera etkisi yapan gaz salıyor, biz ekonomik çıkarlarımız için niye salmayalım" mantığı, hepsinin mantığıdır. Oysa bir araştırmaya göre; durum Kyoto'da öngörülenden daha vahim! "Kutuplardaki buzların tümüyle erimesini engelleyebilmek için Kyoto anlaşmasından dört kat daha yüksek he-

deflere sahip bir anlaşmanın uygulamaya konulması gerekiyor." İyi de bunu kim yapacak? ABD ve Rusya başta olmak üzere diğer büyük haydutlar mı? Olmayacağı açık değil mi?

KÜRESEL ISINMANIN OLASI SONUÇLARI

Son yıllarda küresel ısınma üzerine çeşitli araştırmalar yapıldı, yapılıyor. Bu araştırmalar kamuoyuna da yayınlanıyor. Yapılan bütün araştırmaların üzerinde birleştikleri bir temel nokta var. O da şu: bu gidiş sürdüğü sürece, olası tedbirler alınmadığı sürece canlıları gelecekte felaketli günler bekliyor.

Küresel ısınma sürdüğü sürece, dünyanın sıcaklığının artması durumunda olası etkiler şu şekilde hesaplanıyor:

Sağlık açısından;

2°C artarsa: Enfeksiyona bağlı hastalıklarda artış, klima cihazından yoksun yaşlıları etkileyecek hastalıklar.

2-3°C artarsa: Bulaşıcı hastalıklar özellikle malariskinin artması, 300 milyonkişiyi kapsayan yeni bir risk alanı oluşması.

Ekolojik etki açısından;

1°C artarsa: Buzul seviyesinin ve tepe karlarının seviyesinin düşmesi, hidroelektrik üretimi ve bahar sularına bağımlı sistemler olumsuz etkilenecek. Mevsimlik devinimlerin değişmesi bitki ve hayvanlarda üreme düzenini bozacak ve erken üremeye neden olacak. Böylece bu ritimlere bağlı karmaşık sistemlerin dengesi bozulacak. Suların yükselmesi, Ganj Deltası'nda Bengal kaplanı, Orta Afrika'da dağ gorili gibi kimi zaten yok olma tehdidiyle karşı karşıya olan türlerin toptan yok olmasına neden olacak.

1-2°C artarsa: Doğada çıkacak yangınlar ve aşırı böcek üremeleri karmaşık sistemlerin dengesini bozacak. Mercanların rengini kaybetmesi olgusu genişleyecek ve kıyı mercanlarına dayalı ekosistemler yok olmaya başlayacak. Bataklık alanların yaklaşık yüzde 10'u yok olurken göçmen kuşların doğal yaşam alanları tahrip olacak, göç sistemi bozulacak.

2-3°C artarsa: Kutup bölgesinde yazın buz alanının gerilemesi, fok, deniz ayısı ve kutup ayısı gibi hayvanların ekosistemlerini bozacak. Ekosistemleri daha şimdiden bozulmaya başlamış olan bölgelerde tahribat geri döndürülemez bir aşamaya gelecek.

3-4°C artarsa: Deniz suyunun ısınmasından dolayı mercan kıyılarında ölü sezon 6 aya yükselecek ve böylece bu kıyılara dayalı tüm ekosistem tahrip olacak. Atoller, tropik ormanlar, otlaklar ve bataklıklara bağlı otlaklar ölmeye başlayacak.

Tarımsal etki açısından;

Hâlen besin alanında kendi kendine yeterli olmayan bölgelerde sorunlar çok daha ağırlaşacak.

1-2°C artarsa: Aşırı sıcak hava dalgaları, ürünleri (pirinç tane oluşturamayacak, meyveler tohum üretemeyecek) tahrip ederken çiftlik hayvanlarında sıcağın kaynaklanan gerginliklerden dolayı kronik verim düşüklükleri başlayacak. Tahıl ürünlerinin üretiminde gerileme olacak.

2-3°C artarsa: Dünya ekonomisinde besin fiyatları belirgin bir düzeyde artacak. Ürün verimleri düşecek, kuraklıktan etkilenen bölgeler genişleyecek. Ürün verimliliklerindeki düşüşler orta rakım düzeyindeki bölgelere kadar genişleyecek.

Su kaynakları üzerindeki etki açısından;

Küresel ısınma su kaynaklarını azaltacak ve su kalitesini düşürecek, sel felaketleri sıklaşacak, su yönetimi ve ticareti üzerinde baskı artacak.

1-2°C artarsa: Akdeniz, Afrika'nın güneyi, Orta ve Güney Asya'nın kurak bölgelerinde su kıtlığı artarak yaklaşık yarım milyar insanı etkisi altına alacak.

2-3°C artarsa: Sel felaketleri, sıklaşan fırtınalar, orman ve otlak yangınları ve böcek nüfusunda artış olan bölgelerde büyük hasara neden olacak.

Bu gidişe dur denmezse, bu gidiş sürdüğü sürece, önümüzdeki yüzyıl içinde küresel sıcaklığın, sera gazlarının etkisiyle yüzde 5.8 dereceye kadar yükselmesi güçlü bir olasılıktır. Bu düzeyde bir ısıya insanlar da dahil canlı türlerinin büyük bir kısmının sonu demektir. Bundan 250 milyon yıl önce, hava sıcaklığında, küresel düzeyde yüzde 6'lık bir artış, canlı türlerinin yüzde 95'inin yok olmasıyla sonuçlanan bir sürecin tetiğini çekmişti. (13 Şubat 2004, Cumhuriyet)

İngiltere'de Leeds Üniversitesi tarafından yürütülen araştırma ekibinden Profesör Chris Thomas, 2050 yılına kadar 1 milyondan fazla türün yok olacağını tahmin ettiklerini belirtiyor. Araştırmada; dünyadaki her on bitki ve hayvandan birinin yok olacağını ve bu büyük zararın, küresel ısınma yüzünden atmosfere yayılan sera gazları nedeniyle olduğu vurgulanıyor. (16 Ocak 2004, Cumhuriyet)

Felaket tellallığı yaptığımız düşünülebilir. Fakat bilimsel verilerden, yapılan araştırmalardan yola çıkılarak, bu gidiş sürdüğü sürece yerkürenin geleceğinin olmadığını söylemek için kâhin olmaya

gerek yoktur. Dayandığımız veriler emperyalist düzenin kurumlarının yaptığı araştırmalardır. Ki, bu araştırmaların sonuçlarının kamuoyuna yansıtılması, genelde durumu olduğundan iyi gösteren biçimde yapılmakta, gerçek bilgi kamuoyuna verilmemektedir. Buna rağmen ama, açıklanan sonuçlar da sorunun önemini göstermeye yeterlidir.

EMPERYALİZMİ YIKALIM!

Aşırı kâr uğruna doğal dengeyi bozan, çevreyi kirleten, küresel ısınmaya neden olan kapitalizm-emperyalizmdir.

Dünya toplam tüketiminin yüzde 59'unu dünya nüfusunun yüzde 11.6'sını oluşturan ABD, Kanada ve Avrupa gerçekleştirirken, dünya nüfusunun Orta ve Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Güney Asya gibi en yoksul bölgelerde yaşayan yüzde 45'i toplam tüketimin yalnızca yüzde 7.9'unu tüketiyor.

Emperyalist sistem varlığını sürdürdüğü sürece, çevreye verdiği zararlar üzerine daha çok yazılıp çizilecektir. Dünyaya yük olan, kendisi ile birlikte dünyayı mahfa doğru sürükleyen emperyalist sistemi proleter dünya devrimi ile mezar gömelim.

Gelecek nesillere üzerinde yaşanılabilir bir çevre bırakmak için, dünyanın geleceğini kurtarmak için, henüz geç kalmış sayılmayız. Daha fazla geç olmadan, henüz geleceği kurtarma imkânı var iken iş başına! Emperyalizme karşı mücadeleye!...

– Ya sosyalizm ile gelecek kurtulacak, ya da gelecek olmayacaktır!

Temmuz 2004 ✕

Sömürgeci güçlerin değişik ittifakları hakkında bir yoldaşın yazısını olduğu gibi yayınıyoruz. — **stërka bolşewik**

(1639'DAN 2000'LERE)

Kürtlere karşı kurulan ittifaklar üzerine...

Kürdistan'ı aralarında paylaşan sömürgeci devletler Kürt ulusunun ulusal demokratik mücadelesine karşı her türden baskı ve şiddet politikasına başvururken, bölgesel çapta ve kısmen uluslararası düzlemde imzalanan birtakım antlaşma ve işbirliği metinlerinden de cesaret ve güç almaktadırlar. Sömürgecilerin aralarında kurdukları ittifaklara ya önyak olan ya da doğrudan içinde yer alan emperyalist devletler ise bu tutumlarıyla sömürgeci devletlerin ortakları durumundadırlar.

Doğrudan sömürgeci devletler arasında yapılan anlaşmalarda, veya ağırlıklı olarak bu devletlerin içinde yer aldığı antlaşma ve işbirliği protokollerinde Kürt ulusunun mücadelesine (ve Kürtlerin kazanımlarına) karşı birlik kaygısı esas çıkış noktasını oluşturmaktadır. Hangi parçada olursa olsun, bir parçadaki Kürt direnişinin ve kazanımının dolaysız bir şekilde öteki parçaları etkileyeceği gerçeğinden hareket eden sö-

mürgeci merkezler kendilerince bu **en birincil tehlike** karşısında dayanışma ve birlik içinde hareket etmektedirler.

Kürdistan'ı parçalayan ve bu parçalı durumun devamını ısrarla savunan sömürgeci devletlerin aralarında yaptıkları bütün görüşmelerde ve oluşturdukları birliklerde mevcut statükonun sürmesine özel bir vurgu yapmaları antlaşmaların içeriğine bağlı kaldıklarını göstermektedir. Kürdistan'ın herhangi bir parçasında Kürt oluşumunun idaresinin tesisi halinde de antlaşmalara sadakat gösterdiklerini fazlasıyla kanıtlamışlardır. Öncekiler bir yana, Güney'deki Kürt yapılanmasına karşı kurdukları ittifak bunun en son örneği olarak gösterilebilir...

Sömürgeci devletlerin "Kürt devletine karşı üçlü ittifak", "Kürtleri birlikte keselim", "Irak'ta bir Kürt devleti benim de kırmızı çizgim", "Biz; Türkiye, Irak, İran ve Suriye olarak kukla devlete izin veremeyiz" türünden tehditlerinin hakim olduğu bir süreçte, kendi aralarında kur-

dukları kimi birliktelikler üzerine durmak, geçmişte / yakın geçmişte Kürtlere karşı ne tür anlaşmalar-işbirlikleri vs. yaptıklarını ortaya koymak gerekiyor.

Bu makalede, birkaç anlaşma somutunda sömürgeci ittifağa değinmeye çalışacağım.

1639: Kasr-ı Şirin Antlaşması...

Kürdistan'ı parçalamanın resmi miladı olarak da anılan bu anlaşma Kürdistan'ın parçalanması anlamında bilinen en eski resmi anlaşma özelliğine sahiptir.

Kürdistan'ın parçalanması, halk olarak Kürtlerin ortak yaşamlarının dağıtılmaya çalışılması ve ülke olarak Kürdistan'ın bölünüp-parçalanmasının devletler arasında resmi olarak bir anlaşma ile belgelere geçmesinin ilk adımı Kasr-ı Şirin Antlaşması ile atıldı. Osmanlı Devleti ile İran arasında imzalanan bu antlaşma ile Kürdistan resmi düzlemde iki ayrı parçaya bölünmüş oldu. Büyük bölümü Osmanlı Devleti egemenliği altında kalan Kürdistan'ın bu antlaşma ile ortaya çıkan iki parçalı hali çok uzunca bir zaman devam etti.

İki devlet arasında varılan uzlaşma sonucu ortaya çıkan coğrafik sınırlar ve Kürtlere karşı politikalar esasında günümüze kadar özenle korunagelmıştır.

Adı geçen iki devletin sözkonusu resmi ittifak belgesi üzerinde bu denli ısrarla sadakat göstermelerinin kuşkusuz bir dizi nedeni var.

Antlaşmanın neler içerdiğine dair AnaBritannica'da şunlar yazılıyor:

"Kasr-ı Şirin Antlaşması, Osmanlı Devleti ile İran arasında imzalanan barış antlaşması (17 Mayıs 1639). Bu ant-

laşmayla çizilen Türkiye-İran sınırı, küçük değişikliklerle günümüze değin korunmuştur.

... Buna göre Bağdat, Bedre, Hassan, Hanıkin, Mendeli, Derne, Dertenk ile Sermenel yöresine kadar ıssız alanlarla dağınık yerleşim bölgeleri, Caf aşiretinden Ziyaeddin ve Haruni göçebelerinin yaşadıkları yaylak ve kışlaklar, yıkılmak üzere Şehr-i Zor Kalesi yakınlarındaki Zalim Ali Kalesi ve yöresi Osmanlılara bırakıldı. Derbe, Zerdoli, Orman Kalesi ve yöresi ile Azerbaycan ve Revan İran sınırları içinde kaldı. Kuzey sınırı ise Kars, Ahıska ve Van Osmanlı topraklarında kalacak biçimde belirlendi. Sınır boyunca her iki tarafta kalan stratejik konumlu kalelerin ve istihkâmların da yıkılması öngörüldü.

... 1722'ye değin yürürlükte kalan Kasr-ı Şirin Antlaşması, 1723'te başlayan savaş sonrasında 1747'de yeniden yürürlüğe kondu. 1823, 1847, 1869 Osmanlı-İran antlaşmaları da Kasr-ı Şirin Antlaşması'yla belirlenen sınırları değiştirmede. 1907'den sonra oluşturulan Sınır Tahdit Komisyonu, birkaç sınır köyünü daha Osmanlılara bıraktı. 23 Ocak 1932 tarihli Tahran İtilafnamesi'nde Kasr-ı Şirin Antlaşması'yla belirlenen sınırın geçtiği yerler ayrıntılı biçimde saptandı." (sf. 50)

İki devlet arasında yapılan resmi görüşmelerden sonra Kürdistan'ın resmi olarak ikiye bölünmesinin temelleri 1639'da atıldı. Bu temel ufak-tefek değişikliklerle günümüze kadar geldi. İki devlet arasındaki ilişkilere bakıldığında

da bu temelin korunduğu açıklıkla görülmektedir.

1639'dan bu yana geçen zaman dilimi içinde iki devlet antiKürt ittifak çerçevesinde ilişkilerini sürekli geliştirdiler ve yeni antlaşma ve ittifaklarla bu temeli zenginleştirip derinleştirdiler. Kürt direnişleri karşısında ortak hareket etme, birbirlerinin zorluklarını paylaşma gibi konularda her zaman büyük bir çaba içerisinde oldular. 1800'lerdeki Kürt direnişlerine karşı ortak tavırları bağlamında Faik Bulut şöyle demektedir:

"Kürt isyancısı Bedir Han Bey'e, Sultan'ın kuvvetlerine karşı silahlı bir hareket yapılması ve sonunda Pers topraklarına sığınmak zorunda kalması halinde Şah hükümetinin onu yakalayıp Osmanlılar'a teslim edeceğini bildirmiştir." (Dar Üçgende Üç İsyan, sf. 325)

Kürt direnişlerine karşı karşılıklı yardımlaşma-dayanışma tutumu doğrudan devlet politikası olarak onay ve kabul gördüğü için, her 'tehlike' anında ortak davranış hemen devreye sokulmuştur. Soruna stratejik açıdan yaklaştıkları için de hiçbir zaman Kasr-ı Şirin'in temellerine ve ruhuna aykırı davranmamışlardır.

Mesele herhangi bir parçadaki Kürt direnişi değil, Kürt ulusal bütünlüğü çerçevesinde ele alındığı için iki devletin duyarlılığı "kendi" denetimlerindeki parçadaki Kürtlerin direnişiyle ilgilenmekle sınırlı kalmamıştır. Nerede bir Kürt direnişi varsa aynı duyarlılık gösterilmiştir.

Bütün parçalardaki Kürt kitlelerini etkileyen direnişler somutunda işbirliği çok daha derinliğine devreye sokulmuştur. Simko hareketi karşısındaki duyarlılığı buna örnek verilebilir. Bu dönemde yapılan anlaşmanın (22 Nisan 1926)

5. maddesinde şunlar yazılmaktadır:

"Kendi topraklarında (İran ve Türkiye kastediliyor-NB), diğer ülkenin huzurunu ve güvenliğini zedelemeyi veya hükümetini değiştirmeyi hedefleyen teşkilatların veya grupların mevcudiyetine ya da diğer ülkeye propaganda veya diğer yollardan saldırmayı hedefleyen kişi veya grupların mevcudiyetine izin vermeyecektir." (Robert Olson, "Kürt milliyetçiliğinin kaynakları ve Şeyh Said isyanı", özge yayınları, sf. 210)

Açıkça görüldüğü gibi, isim verilmesi de, antiKürt ittifak resmi düzeyde karar altına alınmış ve pratikte buna uygun hareket edilmiştir. Kasr-ı Şirin'in içeriğine uygun şekilde Kürtlere karşı düşmanlık üzerine kurulmuştur. Bu düşmanlık herhangi bir hukuk vs. tanımadan karşılıklı olarak dayanışma içinde Kürtlere karşı her türden seferberliği hayata geçirecek anlaşmalarla gün geçtikçe güçlendirilmektedir. Nitekim yalnızca Simko hareketine karşı değil, sonrasında Ağrı direnişine karşı aynı ittifakı uygulamaktadırlar. Mahabad döneminde de Kürt Cumhuriyetinin yıkılması ile geri çekilen Barzani kuvvetlerini bir ara "sınır"ın üzerinde imha etmeye kalkışmakla İran ve TC sömürgeci devletleri 1639 metnine bağlılıklarını bir kez daha teyit etmişlerdir.

Sonraki dönemlerde de değişik adlar altında pek çok görüşme ve anlaşma yapılmıştır. İki devletin 2 Şubat 1989'da imzaladıkları "Güvenlik ve Sınır Güvenliği İşbirliği" anlaşması günümüze kadar hükmünü sürdürmektedir. Bu anlaşma güncel gelişmelere bağlı olarak "Ortak Güvenlik Komitesi" vb. adlar ve yeniliklerle sürüyor. En son 2003 yılında

Kürtlere karşı ittifaklarını güçlendiren bir dizi adım attılar. Devlet ve hükümet yetkililerinin antiKürt ittifakta sık sık buluştukları ve her defasında yeni unsurlarla ittifaklarını güçlendirdikleri bilinen bir olgudur. Yalnızca 'kendi' denetimleri altındaki Kürdistan parçası ile ilgili olmadıkları Güney'deki gelişmeler karşısında gösterdikleri aktivite-saldırganlıkla fazlasıyla ortaya koymaktadırlar.

Ulusal demokratik Kürt mücadelesine karşı bir zemin üzerinde şekillenen bu ittifak pratik olarak bir dizi alanda hayat bulmuştur. Böyle olmasında, başka şeylerin yanında emperyalist devletlerin Kürtlerin ulus olarak ve ülke olarak Kürdistan'ın parçalanmasında oynadıkları büyük rolün bölge gerici ve sömürgeci devletlerine verdiği cesaretin payı hiç de az değildir.

Emperyalist devletlerin dünyayı aralarında paylaştıkları geçen yüzyılın ilk çeyreğinde, paylaşımında Kürdistan da nasibini aldı. Bulunduğu stratejik konum itibarıyla zaten öteden beri emperyalist haydutların iştahını kabartan Kürdistan'ın zenginlikleri tam da bu dönemde masaya yatırıldı ve en büyük pay büyük emperyalistlere verilmek üzere bölgenin sömürgeci egemenleri de nasiplendirilerek Kürdistan dört parçaya bölündü-parçalandı. Bu parçalanmışlık, 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da; İngiltere, Fransa, İtalya, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye'nin imzaladığı Lozan Barış Antlaşması ile resmi olarak onaylandı. Adına 'barış' antlaşması denen şey, gerçekten barışla hiç alakası olmadığı gibi, Kürdistan'ı sömürgeciler arasında pay-

laştırmakla da emperyalist karakterini bütünüyle gösterdi.

Lozan Barış Antlaşması, sömürgeci devletleri cesaretlendirdi. Bu antlaşmadan sonra Kürtlere karşı çok yönlü saldırılar adım adım hayata geçirildi. Kürt direnişleri kanla bastırıldı. Dört parçaya bölünen Kürdistan, emperyalistlerin eliyle sömürgeci devletlerin insafına terkedildi. Emperyalist devletlerin denetimindeki sömürgeci merkezler ise bazen 'inisiyatifleri' ile, ama çoğu kez de bir ya da birkaç büyük emperyalist devletin de önyak veya dahil olduğu şekilde Kürt direnişlerine karşı değişik işbirlikleri ve ittifaklar kuruldu.

Türk devletinin bu işte elini çabuk tuttuğu, yeminli Kürt düşmanı Kemalist iktidarın antiKürt ittifakta ciddi bir rol oynadığı tartışma götürmez. Özellikle Seyh Sait direnişinin bastırılmasıyla birlikte Kürtlerin yeni bir direniş başlatmaları için olağanüstü bir diplomatik атаға geçerek 'komşu' devletlerle antlaşmalar yaptı.

1926'da Türkiye-İran Dostluk ve Güvenlik Andlaşması başka bazı sorunları kapsasa da Kürtlere karşı, somut olarak Kürt ulusal direnişlerine karşı ortak hareket etme politikaları ağırlıklı bir rol oynamıştır. Antlaşma metninde de bu durumu görmek mümkündür. Nisan 1926 yılında imzalanan antlaşmada şunlar söyleniyor:

"Madde 5. Bağıtlı Taraflar, kendi ülkeleri içinde öteki Taraf ülkesinin kamu güvenliği ve düzenini bozmak ya da hükümetini devirmek amacını güden kuruluş ve örgütlerin oluşturulmasını ya da yerleşmesini ve bunun gibi, öteki ülkeye karşı propaganda ya da başka bir

yoldan mücadele amacını güden kişiler ve örgütlerin yerleşmesini kabul etme-meği yükümlenirler.

Madde 6. Bağıtlı Taraflar sınır bölgeleri halkının esenlik ve güvenliğini sağlamak amacıyla, sınıra yakın kesimlerde bulunan aşiretlerin iki ülkenin güvenliği-ni bozucu biçimde yaratageldikleri suç niteliğindeki eylem ve hazırlıklara son vermek için gerekli tüm önlemleri alacaklardır.

Bu önlemler iki Taraf Hükümetlerince ayrı ayrı ya da, gerekli olduğunu görür-lerse, birlikte alınacaktır." (İsmail Soysal, Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İkinci bas-kı 1989, I. Cilt, sf. 277)

Türkiye, bu dönemde Kürt ulusal dire-nişini bastırmakla meşguldür, bir yan-dan "içeride" Kürtleri katliamlardan ge-çirirken, beri yandan Kürtlere karşı ittifak işini de aksatmamakta ve olabildiğince bütün 'sınır' komşularıyla antlaşmalar yapmaktadır. O dönem Suriye Fran-sa'nın mandası konumunda olduğu için doğrudan Fransa ile yaptığı "Dostluk ve İyi Komşuluk İlişkileri Sözleşmesi" de esasında Kürt ulusal uyanışına karşı ön-lemleri içermektedir. 30 Mayıs 1926'da imzalanan antlaşmada Kürt ulusal prob-lemleri bağlamında (direkt Kürtlerin ismen belirtilmemiş olması bu bağıntıda o ka-dar önemli değil) şöyle deniyor:

"Madde 6. Bağıtlı Yüksek Taraflar, suçluların geri verilmesi konusunda iş-bu Sözleşmeye bağlı 2 sayılı Proto-kol'de öngörülen yöntem üzerinde an-laşmıştır. Protokol hükümleri sınır böl-gelerindeki kaçakçılık ve eşkiyalığın, olanaklı bulunduğu ölçüde ve ivedilikle, cezalandırılması konusunda Bağıtlı

Yüksek Tarafların karşılıklı yükümlerini zedelemeyiz.

Madde 7. Bağıtlı Yüksek Taraflar, her biri işbu Sözleşmeye bağlı 3 sayılı Pro-tokol'de yazılı koşullar çerçevesinde, ülke üzerinde ötekine karşı yönetilmiş eylemleri önlemek ve onları engellemek için gerekli önlemlerin alınmasını yü-kümlenir." (İ. Soysal, aynı kitap, sf. 287)

3 sayılı Protokol'ün ne anlama geldi-ğini daha iyi görebilmek maksadıyla ta-mamını yazının eki olarak yayınlıyoruz. (EK-1).

Bu yıllarda Türkiye ve Irak (İngiltere de Irak üzerinde egemenliği nedeniyle taraftır...) arasında da anlaşma yapılmış ve yapılan anlaşmanın kapsamına Kürt ulusal hareketine karşı tavır / tutum unsuru da dahil edilmiştir. 5 Haziran 1926 yılında Ankara'da imzalanan "Türkiye ile İngiltere ve Irak Arasında Türk-Irak Sınırı ve İyi Komşuluk İlişkileri Andlaşması"nda Kürt direnişi karşısında alınacak önlemler kapsamında şöyle den-mektedir:

"Madde 6. Bağıtlı Yüksek Taraflar, bir ya da bir kaç silâhlı kişinin sınır bölgelerinde yağmacılık ya da eşkiyalık yap-mak amacıyla girişecekleri hazırlıklara ellerindeki tüm olanaklarla karşı koyma-ğı ve bunların sınırdan geçmelerini ön-lemeği karşılıklı olarak, yükümlenirler.

...

Madde 9. Silahlı bir ya da bir kaç kişi sınır bölgesinde bir ağır ya da hafif suç işledikten sonra öteki sınır bölgesine sı-ğınmağı başarır ise oranın makamları bu kişileri silâhlarıyla ve yağma ettikleri eş-ya ile birlikte, uyruğu bulunduğu Tarafın makamlarına teslim etmek üzere, yasa uyarınca tutuklamak zorundadır.

...

Madde 12. Türkiye ile Irak memurları, öteki Taraf uyruğundan olup kendi top-rakları üzerinde bulunan aşiret beyleri, şeyh ya da öteki üyeleri ile resmi ya da siyasal niteliğe sahip her türlü iletişim-den kaçınacaklardır. Bağıtlı taraflar, sı-nır bölgesinde öteki Devlete karşı yö-neltilmiş hiç bir propaganda örgütüne ve kuruluşuna izin vermeyeceklerdir." (İ. Soysal, aynı kitap, sf. 311-312)

Birkaç yıl sonra İran ile yapılan bir başka anlaşmada da Kürt ulusunun di-renişine karşı birlik kaygısıyla hareket edildiği açıkça ortaya konmaktadır.

5 Kasım 1932 yılında Ankara'da imza-lanan "Türkiye Cumhuriyeti ile İran Dev-leti Arasında Güvenlik, Tarafsızlık ve Ekonomik İşbirliği Andlaşması"nda (di-ğer şeylerin yanında) Kürt ulusal direni-şi bağlamında da şunlar yer almakta-dır-söylenmektedir:

"Madde 5. Bağıtlı Taraflar kendi ülke-leri içinde, öteki Taraf ülkesinin esenlik ve güvenliğini bozmak ya da Hükümeti-ni değiştirmek amacını güden örgüt ve toplulukların oluşmasına ve yerleşmesi-ne; bundan başka, öteki ülkeye karşı propaganda yoluyla ya da başkaca herhangi bir araç ile savaşım amacını güden kişilerin ya da toplulukların otu-rmasına olanak vermemeği üstlenirler." (İ. Soysal, aynı kitap, sf. 425)

Aktarma yaptığımız çalışmayı yapan yazar da somut olarak 1926 yılında ya-pılan andlaşmanın ve 1932 yılında yeni-den varılan andlaşmanın Kürt direnişle-ri karşısında gündeme geldiğine doğru bir şekilde ve haklı olarak işaret etmek-tedir. Şöyle diyor:

"Ancak, Kürt aşiretlerinin sınır üzerin-

deki hareketleri durmadığından iki Komşu Devlet 9 Nisan 1929'da sınırdaki güvenliğin sağlanması amacıyla bir Sözleşme ve bir Ortak Demeç bağıtla-mıştı." (sf. 420)

Bu andlaşma ve işbirliklerinin belli bir prensibe bağlı olarak derinleştirildiği süreç içinde fazlasıyla ortaya çıkmıştır. Öteden beri, bölgenin hakim devletleri aralarında kurdukları anlaşma-işbirlikle-rine nasıl bağlı kalmışlarsa, sonraki dö-nemlerde de bu tutum farklı devletler it-tifakı ile sürmüştür. Yüzyılın başlarında emperyalist paylaşım ile şekillenen böl-gede egemen konum edinen devlet Kürtlere karşı ittifaklarını değişik biçim-lerde sürdürmeyi ihmal etmezken geç-mişteki örneklerinden fazlasıyla istifade etmişlerdir. Paylaşım sonrasında bölge-nin belki de ilk 'bağımsız' devlet konu-munu edinen Türkiye Cumhuriyeti dev-leti kendi durumuna erişmemiş ve bir biçimde emperyalist manda niteliğinde olan Irak ve Suriye ile, İran devletleriyle ittifaklarını kurmada oldukça aktif dav-ranmıştır. Yukarıda özetlediğimiz anla-şmalar zamanla yerini yeni ittifaklara bı-rakmıştır. Bu işbirliği örneklerinden biri de Sadabad Pakti'dir.

1938: Sadabâd Pakti...

Kürt ulusunu sömürge kısılcasına alan devletler arasında en geniş ittifak niteli-ğindeki ilk birlik Sadabâd Pakti ile ku-rulmuştur. Bu birliğin içinde yer alan bölge devletlerinden Irak, İran ve Türki-ye açısından Kürt ulusal sorununun çok önemli bir yer-önem oluşturduğu açık, böyle olduğunu dönemin gelişmelerine baktığımızda rahatlıkla görebiliriz. Ör-

neğin Türkiye ve Irak devletleri Kürt ulusal hareketinin direnişi karşısında ortak hareket etme ihtiyacı duyar hale gelmişlerdir.

Bu antlaşmanın kapsamında doğru-
dan Kürtleri ve Kürt ulusal hareketini il-
gilendiren kısımlar şunlardır:

"Madde 7. Bağlı Yüksek Taraflardan her biri, kendi sınırları içinde öteki Ba-
ğıtlı Tarafların Kurumlarını (institutions)
yıkamak, düzen ve güvenliğini sarsmak ya da Hükümet rejimini bozmak ama-
cıyla silâhlı çeteler, birlikler ya da örgüt-

lerin kurulmasını ve eyleme geçmelerini engellemeği yükümlenir." (İ. Soysal, aynı kitap, sf. 586)

Kürt ulusal direnişinin, isyanların, kı-
sacası ulusal uyanışın ülke bazında
gün geçtikçe geliştiği bir momentte itti-
fak eden sömürgeci devletler (ya da
değişik amaçlarla kurulan ittifaklara
kendi planları dahilinde katılan), önlem
olarak –diğer gayri resmi kararların ya-
nında– bu tür resmi anlaşmaları yapma-
yı oldukça önemli görüyorlar.

Pakt hakkında AnaBritannica'da şu

bilgiler verilmektedir:

"Sadabâd Pakı, Türkiye, İran, Irak ve
Afganistan arasında imzalanan saldırı-
mazlık pakı (8 Temmuz 1937).

...
İtalyan işgalinin Milletler Cemiyeti'nde
kınıldığı ve İtalya'ya karşı zorlayıcı ön-
lemler alındığı bir dönemde, Türkiye,
Irak ve İran arasında Cenevre'de üçlü
bir antlaşma imzalandı (2 Ekim 1935).
Bu antlaşmayı Türkiye, İran, Irak ve Af-
ganistan arasında Tahran'daki Sada-
bâd Sarayı'nda Sadabâd Pakı'nın imza-

lanması izledi. 25 Haziran 1938'de yü-
rürlüğe giren Sadabâd Pakı'na göre, ta-
raflar birbirlerinin içişlerine karışmaktan
kesinlikle kaçınacak, ortak sınırların do-
kunulmazlığına saygı gösterecek, birbir-
lerine karşı saldırıda bulunmayacaklar-
dı. İmzacı devletler kendi aralarındaki
sorunları barışçı yollardan çözecek, bu
konuda kendi aralarında ortaya konacak
yöntemlere uyacaklardı." (sf. 581)

Bu pakt içinde Afganistan'ın bulun-
ması, ittifakın Kürdistan ve Kürt ulusal
sorunu bağlamında antiKürt yapısını-

(3) SAYILI PROTOKOL — SINIRDA ÖNLEMLER

Madde 1. Bağlı Yüksek Taraflar, komşu sınır bölgelerinde yol kesme ve yağma-
cılık yapmak amacıyla hazırlıkta bulunan bir ya da bir çok silâhlı kişilerin işbu ey-
lemlerini ve sınırı geçmelerini, ellerindeki her türlü olanak ile önlemeği, karşılıklı ola-
rak, yükümlenirler.

Madde 2. 7. Maddede belirtilen yetkili makamlar, komşu sınır bölgelerinde yol
kesme ve yağma yapmağa girişmek üzere bir ya da bir çok silâhlı kişilerin hazır-
lıklar yaptıklarını öğrendikleri zaman, karşılıklı olarak, durumdan birbirlerine hemen
haber vereceklerdir.

Madde 3. 7. Maddede belirtilen yetkili memurlar, bulundukları topraklar üzerin-
de yapılmış olan her türlü eşkiyacılık ve yağmacılık eylemlerinden hemen ve karşı-
lıklı olarak, birbirlerine haber verecektir. Durum kendisine bildirilen Taraf makam-
ları, buna yeltenenlerin sınırı geçmelerini, ellerindeki her türlü olanakla, önlemeğe
çalışacaktır.

Madde 4. Komşu sınır bölgelerinde ağır ya da hafif bir suç işledikten sonra, öte-
ki sınır bölgesine sığınmağı başarabilen bir kişiyi ya da kişileri, sığındıkları bölge-
nin makamları, ele geçirdikleri eşya ve silâhlariyle birlikte, onları uyruğu bulunduk-
ları Karşı Taraf makamlarına teslim etmek üzere, tutuklamak zorundadır.

Madde 5. Bağlı Yüksek Taraflar, gerekirse, işbu iyi Komşuluk ilişkileri Sözleş-
mesine ekli Suçluların Geri Verilmesi Protokolündeki koşullar çerçevesinde, tutuk-
lu kişileri, karşılıklı olarak, geri vereceklerdir.

Madde 6. İşbu Sözleşmenin uygulanacağı sınır bölgeleri, Türkiye'yi Suriye'den
ayırarak tüm sınır çizgisi ve bu sınırın iki tarafında 50 km. derinliğindeki yerlerdir.

Madde 7. İşbu Sözleşmenin uygulanmasıyla görevli olan yetkili memurlar şunlardır:
Genel işbirliğini düzenlemek ve alınması gerekli önlemlerin sorumluluğunu üst-

lenmek üzere,

TÜRKİYE tarafından: Askersel Sınır Komiseri

FRANSA tarafından: Halep Bölgesi Komutanı olan General;

...
Madde 8. Bağlı Yüksek Taraflar Türkiye-Suriye sınırının kesinlikle belirlenmiş ol-
masını gözönünde tutarak, sınır kapısı olmak üzere, Karakollar kuracaklardır. İşbu
kapılardan başka sınır bölgesinin herhangi bir noktasından giriş ve çıkışı yasakla-
mağı, karşılıklı olarak, yükümlenirler. Gerekli görüldükçe ve olanak bulundukça,
bir biri ardı sıra, kurulacak olan bu karakolların yerleri her Hükümetçe kendi topra-
ğı üzerinde, bir Türk karakoluna bir Suriye karakolu ve buna karşılık, bir Suriye ka-
rakoluna bir Türk karakolu rastlayacak biçimde, seçilip saptanacaktır.

Madde 9. (1) Suriye'de öteden beri sürü sürme hakkı olan bir Türk aşireti Suriye
topraklarına geçmek isterse, aşiret Beyi 15 gün önce durumu sınırın Türk makam-
larına bildirecek ve onlara şu bilgileri verecektir:

a) Aşiretin erkeklerinin sayısı;

b) Sınır çizgisinin hangi noktasından geçeceği;

(2) Türk sınır bölgesinin yetkili makamları geçişe izin verirse Suriye sınır bölgesi
makamlarına yukarıdaki bilgileri iletecektir.

(3) Buna karşılık, Türkiye topraklarında ötedenberi sürü sürme hakları olan ve
Türk topraklarına geçmek isteyen aşiretler de özdeş işlemleri özdeş koşullar için-
de yapacaklardır.

Madde 10. 8. ve 9. Maddelerde yazılı kısıtlayıcı önlemler 20 Ekim 1921 günlü An-
kara Anlaşmasının 13. Maddesinde sözkonusu olan edinilmiş hakları zedelemeye-
cektir."

(İsmail Soysal, Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları,
İkinci baskı 1989, I. Cilt (1920 - 1945), sf. 296-298)

özelliğini değiştirmiyor.

Bölgenin sömürgeci devletleri gelişen Kürt direnişi ve talepleri karşısında ortak hareket etmektedirler. Direnişlere karşı vahşice yöntemlerle saldırıp belli bir başarı sağlamışlarsa da Kürt ulusal taleplerinin ve buna bağlı ulusal mücadelenin olası gelişme ve etkilerine karşı bir ölçüde uluslararası ve bölgesel işbirliklerine ihtiyaç duymaktadırlar. Sadabâd Paketi'nin 7. maddesi, antiKürt yanını şu şekilde açığa vurmaktadır:

"Yüksek akit taraflardan her biri, diğer akit tarafların müesseselerini devirmek, sınır ve diğer yerlerinin düzen ve güvenliğini bozmak ya da hükümet rejimini ihlal etmek amacıyla kendi sınırları içinde silahlı çete, dernek ya da teşekkülün kurulmasına ya da eyleme geçmelerine, engel olmayı yükümlenirler." (Yeni ve yakın çağda Kürt hareketi, Jîna Nû yayınları, sf. 217)

Afganistan bir kenara bırakıldığında, dönemin koşulları itibarıyla Türkiye, Irak ve İran devletlerinin "silahlı çete" ve "dernek", "teşekkül" belirlemeleriyle kimi kastettikleri gayet açıktır. Adı geçen üç devleti burada yanyana getiren asıl faktör Kürt ulusal hareketidir. Nitekim Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin kurulması ve yıkılması karşısında aldıkları tutum bu paktın 7. maddesine harfiyle uyduklarını göstermektedir. Bu 7. madde esasında günümüze kadar terkedilmeden –ve fakat güncelleştirilerek– uygulanagelmektedir

1955: Bağdat Paketi...

Bazı emperyalist devletlerin ve sömürgeci bölge devletlerinden bazıları-

nın çıkarlarını koruma / güvence altına alma maksadıyla ihtiyaçlarını karşılamak için kurdukları ittifaklardan biri de 1955 yılında kurulan Bağdat Paketi'dir. Bu pakt içinde İngiltere ve Pakistan'ın yer alması birtakım amaçlarını gerçekleştirmek içindir. Diğer üç sömürgeci devlet ise başka kimi planlarının yanında bu antlaşma ile Kürt ulusal direnişine karşı ortak amaçları doğrultusunda katılmışlardır. Paktın doğrudan ve sadece Kürtlere karşı kurulduğunu söylemek doğru olmaz, ancak pakta dahil olanların içinde İran, Irak ve Türkiye'nin hedefinde "ortak tehlike" Kürt ulusal direnişinin bulunduğu tartışma götürmez.

Bağdat Paketi üzerine AnaBritanica'da şu bilgiler verilmektedir:

"Merkezi Antlaşma Teşkilatı, Irak'ın ayrılmasından sonra Bağdat Paketi'ne verilen ad. Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve İngiltere arasında, SSCB'nin Ortadoğu'da nüfuz kurmasını önlemeye yönelik bir karşılıklı güvenlik ve savunma örgütü olarak Şubat 1955'te kurulan Bağdat Paketi'nin merkezi başlangıçta Bağdat'taydı. Irak'ta Temmuz 1958'deki darbeye SSCB'ye yakın bir yönetimin başa geçmesi üzerine, Londra'da toplanan öteki üyeler, ABD ile ayrı ayrı savunma ve güvenlik antlaşmaları imzalanmasını ve örgüt merkezinin Ankara'ya taşınmasını kararlaştırdılar. Bu kararlar doğrultusunda atılan adımlardan sonra Irak, 24 Mart 1959'da Bağdat Paketi'nden çekildiğini açıkladı. ABD ile gelişen yakın ilişkilerden dolayı NATO ve SEATO arasında bir halka durumuna gelen örgütün adı 21 Ağustos 1959'da Merkezi Antlaşma Teşkilatı olarak değiştirildi. İmzaladığı antlaşmalarla do-

laylı müdahale ya da iç kargaşa biçiminde bile olsa örgüt üyelerine yönelik bir saldırıda yardım sözü veren ABD, örgüt içinde etkin bir rol oynamaya başladı. Örgütün oluşturduğu askeri planlama kurulunun başına ABD'li bir general getirildi." (sf. 591)

Oluşumunda, dönemin ABD emperyalist devletinin ciddi bir rol oynaması gayet anlaşılabilir. Bölgedeki çıkarlarını korumak, etkisini yaymak ve güçlü bir konum edinmek için her yolu deneyen ABD'nin doğrudan bölgenin devletlerinden bazılarıyla birliktelikler yaratması 'dünya jandarması' hedefiyle uyum içindedir. Amerikan emperyalistleri, çıkarlarını merkeze koyarak Bağdat Paketi'ni kurmaya önyak olduğunda, bu oluşumun içinde yer alan diğer bölge güçleri de kendi hesapları doğrultusunda ittifaka dahil olmaktadır.

İttifakta aktif şekilde yer alan Irak, İran ve Türkiye sömürgeci devletleri somutunda İ. Şerif Vanlı şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Size, kesinlikle şunu söyleyebilirim ki, Kürt sorununun mevcudiyeti, Türkiye, İran ve Nuri Sait'in kralcı Irak'ı arasında Bağdat Paketi'nin imzalanmasının temel nedeni oldu. Bu ülkeler, Kürt hareketini birlikte bastırmak üzere birleşti." (Aktaran, Yeni ve yakın çağda Kürt hareketi, sf. 259)

Bu ittifakın kimi değişikliklere uğraması, ittifakı kuranların Kürtlere karşı olan birlikteliğinden bir şey eksiltmemiştir. Soruna stratejik açıdan yaklaştıkları için aralarındaki çelişkileri geri plana atma becerisini gösterebilmişlerdir. Irak'ın pakttan çekilmesine rağmen Kürtlere karşı birlik cephesinden kop-

maması buna örnek verilebilir. Bulgar tarihçi Radoy Kristev bu bağlamda şu bilgileri vermektedir:

"1963 yılında Kürdistan'da gerçekleştirilen askeri harekâtın önce, Irak yöneticileri Ankara ve Tahran'da gizli görüşmelerde bulundular. Irak Savunma Bakanı'nın, İran ve Türk uçaklarına Sarsnak, Akra ve Revanduz bölgelerinde Kürt kuvvetlerinin yığıldığı yerleri keşfetmek için, Irak sınırını geçme izni verildiği uyarısıyla birinci, ikinci ve üçüncü tümen komutanlarına gönderdiği 3478/52 nolu telgraf da bunu doğrular niteliktedir." (aynı kitap, sf. 280-281)

Sömürgeci güçlerin aralarında kurdukları resmi antlaşma ve işbirlikleriyle Kürtlere karşı yürüttükleri savaşta her türden desteği birbirlerine sunmada alabildiğine cömert davrandıkları gayet açık. Emperyalistlerin de destek ve onayla kurdukları antlaşmalarla Kürtlere karşı savaşı sürdüren sömürgeci devletler gizli ve yarıgizli ilişki ve bağlantılarla saldırılarını yürütmektedirler.

1975: Cezayir Anlaşması...

Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi somutunda geride kalan yüzyılın son çeyreğine damgasını vuran bu anlaşma Güney'deki Kürt ulusal hareketinin yenilgisi nezdinde genel olarak Kürt ulusal demokratik hareketine ağır bir darbe vurdu. Güney'deki Kürt ulusal mücadelesinin Kürt Otonomisi ile ciddi bir mevzi kazandığı ve bu statünün Irak devleti tarafından kabul gördüğü şartlarda başta Irak sömürgeci devleti olmak üzere İran ve Türkiye bu statünün son bulması için bütün gücüyle çalıştı.

Özellikle Irak ve İran doğrudan Kürt Otonomi'sinin yıkılması için plan üstüne plan geliştirdiler. Çünkü Otonomi Mahabad'dan sonra ilk resmi Kürt oluşumu idi ve üstelik etkileri gün geçtikçe diğer parçalarda görülüyordu. Bu statü, Kürt ulusal direnişinin hızla ve derinliğine ülke sathına yayılmasına imkân sunuyordu. Sömürgeciler bu gelişmelere daha fazla seyirci kalmadı. Efendileri emperyalist devletlerin de yardımıyla Kürt Otonomi'sini yıkmak için somut bir plan geliştirdiler. Emperyalist ABD devletinin aktif katılımı ve önderliğinde adına Cezayir Anlaşması denilen tamamıyla Kürt Otonomi'sini yıkmaya ve Kürt ulusal direnişini ezmeye yönelik özel bir ittifak etrafında yanyana geldiler.

Cezayir Anlaşması için AnaBritannica'da şunlar yazılmaktadır:

"Cezayir anlaşması, İran ile Irak arasında 6 Mart 1975'te yapılan anlaşma. Amacı iki ülke arasında süregelen bazı sorunları çözüme bağlamaktır. 1958'de krallığın yıkılması ve cumhuriyetin ilanından sonra Irak'ta sol rejimlerin egemen olması, Batı'ya bağlı bir politika izleyen İran'ı tedirgin ediyordu. Irak da 1970'te İngiltere'nin çekilmesinden sonra şahın İran Körfezi adını verdiği Basra Körfezi ne tümüyle sahip çıkmak istemesine tepki gösterdi. İran'ın Irak'ta Kürt ayaklanmalarını gizlice destekleme çabası, Saddam Hüseyin Takriti'nin 1970'te Kürdistan Demokrat Partisi lideri Molla Mustafa Barzani ile Kürtlere özerklik tanıyan bir anlaşmayı imzalamasıyla önceleri sonuçsuz kaldı. Ama anlaşma uygulamada bazı ciddi sorunlar yaratıp Irak'ta iç savaş başlayınca İran el altından Kürtleri destekledi. Açık savaş teh-

likesi üzerine, OPEC toplantısı sırasında Cezayir devlet başkanı Bumedyan'ın aracılığıyla iki ülke arasında Cezayir Anlaşması imzalandı. Bu anlaşma ile Irak ve İran'ı ayıran Şattü'l-arap sınırı yeniden saptanıyor, İran da Kürtlere yardımı kesme yükümü altına giriyordu.

Cezayir Anlaşması 1913 İstanbul Protokolü'nde olduğu gibi, Şattü'l-arap'da Thalweg çizgisini İran ile Irak arasında sınır olarak kabul etmekteydi. Anlaşmaya göre taraflar iyi komşuluk ilişkileri kuracak ve karşılıklı işbirliğinde bulunacaklardı." (sf. 499)

Aralarındaki bütün çelişkilere rağmen iş Kürtlerin direnişini bastırmaya geldiğinde "ortak düşman"a karşı ittifak sömürgecilerin vazgeçilmez silahı olmuştur. Cezayir anlaşması bunun en tipik örneğidir. Görünürde Şattü'l-arap sorununun çözümü biçiminde lanse edilmesi, anlaşmanın gündeme gelmesinin ve içeriğinin gerçekten de bu sorunun oluşturduğu anlamına gelmiyor.

Dönemin Cezayir Dışişleri Bakanı Abdulaziz Butefliqa anlaşma hakkında şöyle diyordu:

"1. İki ülke arasındaki sınırların kalıcı olarak işaretlenmesi, 1913 İstanbul protokolü ve buna göre kurulan "sınırları işaretleme komitesi"nin 1914'te hazırladığı rapora uygun olacaktır.

2. Bu ülkeler arasındaki su yolu sınırları "Thalweg Line" ilkelerine, yani kanalın ortasından geçen hat esas alınarak saptanacaktır.

3. Ortak sınırların güvenliğinin restorasyonu ve iki taraftan bozguncu unsurların sızmalarını engellemek için tedbirler alınacaktır.

4. İki ülke, "geleneksel" iyi komşuluk

ilişkilerini geliştirerek bölgeyi yabancı müdahalelerden koruyacaklardır. (17)" (M. Sıraç Bilgin, Barzani'nin Son Yılları, Berfin Yayınları, Eylül 1993, sf. 27-28)

Cezayir anlaşması demek, Güney'deki Kürt Otonomi'sinin bertaraf edilmesi demektir. Anlaşma, özel olarak bunun için hazırlanmıştır. Kazanılan mevzinin yıkılması için ABD; İran ve Irak devletlerinin resmi bir anlaşma çerçevesinde hareket etmelerini telkin etmiş ve bizzat anlaşmayı tesis etmiştir. Haliyle Cezayir anlaşmasının mimarı ABD emperyalist devletidir; İran ve Irak ise sahnedeki oyuncularlardır. Sahnede rol alanların bu anlaşma üzerinden önemli bir kazanç elde ettikleri tartışma götürmez. Güney'deki Kürt Otonomisine karşı saldırıya geçen Irak devletinin elde ettiği avantaj kadar, İran sömürgeci devleti de Kürt ulusal mücadelesinin etkilerini sınırlama ve 'kendisi' Kürtlere karşı tedbirlerini hayata geçirmede başarılı olmuştur. Bu anlaşmanın hayata geçmesi esasında TC ve Suriye devletlerini de çok memnun etmiştir. Çünkü Güney'deki Otonomi'nin devamı hiçbir şekilde amaçlarına uygun düşmemekteydi...

1998: Adana Protokolü...

Suriye ve Türkiye devletleri arasında yapılan bu ittifak özellikle Kuzey'deki Kürt ulusal mücadelesi ve Güneybatı'daki gelişmeler somutunda bir dizi yeni gelişmeyi beraberinde getirdi. Öteden beri Suriye devletinin Kürtlere karşı sömürgeci tutumu biliniyordu, ancak Adana Protokolü ile Suriye devleti antiKürt ittifakın aktif bir üyesi olduğunu tekrar ve fakat daha bariz şekilde orta-

ya koymaya başladı.

Suriye devleti Kürt direnişinin bastırılması için değişik yöntem ve yollarla hareket ederek boş durmadı. Örneğin Güneybatı Kürtlerinin diğer parçalardaki gelişmelerden etkilenmesini önlemek için bir dizi tedbir almayı ihmal etmedi. 'Arap Kemer'i' adı altında Kürt yerleşim birimlerini boşaltma ve buralara Arap nüfus yerleştirme işini çok yaygın bir şekilde hayata geçirdi. Yüzbinlerce Kürdün vatandaşlık haklarını vermedi, kimliksiz bıraktı vb. 'İçeride' yaptıkları, Kürt ulusuna karşı genel anlayışının-yaklaşımının bir ürünü olarak hayat buldu. Çünkü diğer sömürgeci devletler gibi Suriye devleti de bölgede olası bir Kürt idaresi, özgürlüğü vb. istemiyor. Diğer parçalardaki Kürt direnişlerini bastırmak için bu anlamda görev almada çekinmiyor. Altmışlı yılların başında Güney'de cereyan eden gelişmeler karşısında gösterdiği tavır (fırsat bulduğunda neler yaptığını / yapabileceğini göstermesi bakımından) örnek gösterilebilir:

"Suriye'den bir piyade taburu ve bir grup pilot, Kürtlere karşı savaşa katılmak üzere Irak'a gönderildi." (Yeni ve yakın çağda Kürt hareketi, sf. 280)

Her sömürgeci devletin yaptığını yapmıştır Suriye devleti. Çünkü Güney'de kazanılacak bir Kürt mevzisi Suriye devletini tedirgin etmektedir.

AntiKürt ittifak çerçevesinde 1980'lerin ikinci yarısında Türk devleti ile "Sınır Güvenliği Protokolü" oluşturmaları, ya da 1992 yılında "Güvenlik Protokolü" imzalamaları vb. açıkça gösteriyorki Suriye devleti Kürt ulusal mücadelesine karşı ittifakın doğal ve aktif bir üyesi durumundadır. Yeri geldiğinde askeri, ye-

rine göre diplomatik ve politik alanda bu aktivitesini göstermektedir. Bugünkü saldırganlığına da katkı sunan Adana Protokolü ise Türkiye-Suriye ortaklığının belgesi niteliğindedir. Bu protokolde sunlar yazılıyor:

"Mısır Arap Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Hüsnü Mübarek, İran Cumhurbaşkanı Sayın Seyit Muhammed Hatemi adına İran Dışişleri Bakanı Kemal Harrazi ve Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Amr Musa tarafından Suriye adına getirilen mesajların ışığında, terörizm ile mücadele işbirliği konusunu görüşmek üzere, isimleri ilişik listede kayıtlı Türk ve Suriye heyetleri 19-20 Ekim 1998 tarihlerinde Adana'da bir araya gelmişlerdir.

Suriye tarafı yukardaki hususları teyid etmiştir. Bunlara ilaveten taraflar aşağıdaki hususlarda da mutabık kalmışlardır:

1- Suriye, topraklarından kaynaklanan ve Türkiye'nin güvenlik ve istikrarını bozmaya yönelik hiçbir faaliyete karşılık ilkesi çerçevesinde izin vermeyecektir. Suriye, topraklarında üzerinde, özellikle PKK'nın silah, lojistik malzeme ve parasal destek teminine ve propaganda yapmasına müsaade etmeyecektir." (22 Ekim 1998 tarihli gazetelerden)

Anlaşmanın yapıldığı dönemdeki gelişmelere-sonuçlara bakıldığında zararlarının hiç de az olmadığı rahatlıkla görülmektedir. Adana Protokolü'nü genel olarak Cezayir Anlaşması ile kıyaslamak doğru olmayacaktır, ancak bazı bakımlardan bu protokolün bir tür Cezayir Anlaşması modeli çerçevesinde

hayata geçirildiği söylenebilir.

Bu anlaşmanın gerçekleşmesinde ABD'nin rolü hiç de küçümsenmemelidir. Bir ölçüde Suriye devletini bu anlaşmaya çekmiş, tersi durumda başka tür tehditleri gündeme getirmiştir. Esas rol TC'ye verilerek Kuzey'deki hareket bertaraf edilmek istenmiştir. Bu çerçevede başarılı da olunmuştur...

Suriye devleti bu protokolden aldığı güçle Kürtlere karşı saldırılarını yoğunlaştırmış, en son bu yılın Mart ayında başlattığı topyekün saldırı dalgası ile Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine karşı düşmanlığını sergilemiştir. Karşılığında ise (başka şeylerin yanında) protokol ortağı TC'den "sınırları kapatma" ödülüne layık görülmüştür!

Antlaşmalar-protokoller, Kürdistan'ı parçalayan ve aralarında bölüşen, Kürt ulusunu egemenlikleri altında tutan devletler için antiKürt temelde ittifak anlamına gelmektedir.

Birtakım çıkarları için zaman zaman Kürt hareketinin belli kesimlerine yakınlık göstermeleri, dost pozlarına bürünmeleri vs. sömürgeci devletler açısından normal bir durumdur; ancak Kürtlerin özgürlüğünü sağlayacağı mücadeleye katkıda bulunacağı adına sömürgeci devletlerle ilişkiler geliştirmek kabul edilemez ve reddedilmelidir.

Sömürgeci devletlere ve aralarındaki ittifaklara karşı devrimci temelde tutarlı antisömürgeci mücadeleyi ancak Kürdistanlı komünistler ve devrimciler yürütebilir. Görev, bu alternatifini her alanda geliştirmek-güçlendirmektir...

Temmuz 2004, A. Serdar x

İBRAHİM KAYPAKKAYA

Li Tirkîyê pîrsgirêka netewî...

9. Naveroka demokratîk ya tevgera netewa Kurd

Tevgera netewa Kurd naveroka demokratîkek gelemperî bi xwe ra digêrîne. Ji bo ku bi alîkî xwe, berê xwe daye hemberî zilm, zordarî, imtiyaz û berjewendiyên ezoyî yên çînên sereke yên netewa serdest. Rakirina zordestîya netewî, di navbera netewan de wekhevî pêkanîn, rakirina imtiyazên çînên sereke yên netewa serdest, qedexekirinên li ser zimên û bisînorkirin were dawiyandin, di her herêmê de di navbera netewan da wekhevî pêkanîn û wekheviya damezirandina dewleta netewî naskirin, ev hemû daxwazên demokratîk û pêşverû ne.

Hevrê Stalin wisa dibêje:

"Ji kêmkirinên azadiya gerrê, bê mafên hîlbijartinê hiştin, astengiyên ku didin pêş bikaranîna zimanê netewî, hêjmara dibistanan kêmkirinê û ji astengên zordestiyên din, karker, qasî bûrjûvazî, hetta hîn jî zêde, êşê dikşînin. Tîna rewşeke wisa, ancax pêşveçûna bi azayî ya hêzên manewî yên proleterya netewa girêdayî firên dike. Di civînan û kongreyan de ku destûr nayê dayîn bi zimanê dêkî biaxîfe, dibistanên wan tînin girtin, nikare bi rastî behsa pêşveçûna temamî ya kar-

kerê Tatar yan jî Cihûd were kirin."

Em careke din van gotinên hevrê Stalin bixwînin:

"Polîtîka zordestî ya netewekar, bala tebeqeyên fereh yên gel, ji meselên sosyal, ji meseleyên tekoşîna çînî dizivîrîne ser meseleyên netewî, yên proleterya û bûrjûvazî yên hevbeş. Ev jî ji bo belavkirina derewa 'harmoniya berjewendiyan', berjewendiya çînî ya proleterya serpor bike, karkeran ji aliyê manewî bike kole, herêma destdayî diafirîne. Û bi bi vî awayî, li hember wezîfa, di navbera karkerên hemû nete-

wan yekitî damezirandinê astengeke rastî didaçikîne."

Hetta polîtîka zordestî ya netewekar, bi bindestkirina netewên girêdayî ve jî qîma xwe nîne, pirr caran dizivire polîtîka netewan li hember hev fitîkirinê. Bi vî awayî, di navbera kedkarên ji cûrbecûr mîllîyetan tovên kîn û dijmintiyê tîn çandin. Çînen sereke yên netewa sereke yên bi vî awayî karker û kedkaran ji hev "diqetîne" û bera hev dide, hîn hêsan digêhêje îmakana hukimkirinê.

Tevgera netewî ya netewa bindest, bi alîkî xwe ve jî, berê xwe dide polîtîka zordestî ya netewekar ya netewa serdest. Ji bo vê ye ku xizmeta, pêkanîna yekitiya navbera karker û kedkarên ji mîllîyetên cûr bi cûr, pêşveçûna azayî ya hêzên manewî ya karker û kedkarên netewa bindest û rakirina kostekên vê asteng dikin, dike. Hevrê Lenin, vê diyar dike:

"... Netewekariya bûrjûva ya her netewa bindest, berê xwe daye hember zilmê û naveroka demokratîkke gelemperî bi xwe re digêrîne û em, ji bo mîla îmtiyazên netewî pêkanînê de wê bi rastî ji hev dikin der... bê şert û şûrt piştgiriya me aha ji bo vê naverokê ye."

Lê belê qet di tevgêreke netewî de, daxwaziya bûrjûvazî û axên erdan yên wê netewê, nikare bi rakirina zordestiyên û bi daxwaza wekheviya mîllîyetan bisekine. Em nika werin vê xalê:

10. Çalakiya "erênî" ya di nava tevgera netewî ya Kurd de, xurtkirina netewekariya bûrjûvazî û ya axên erdên biçûk diarmancîne:

Bi gelemperî di her tevgera netewî de

û bitaybetî jî di tevgêra netewa Kurd de, armanca bûrjûvazî ya esas pêkanîna serdestiya xwe ye. Sereka bazarê ye; dewlemendiyên maddî yên di herêma xwe de ûhw... xistina bin yekdestiya xwe ye. Ji bo lehê xwe newekhevî û îmtiyaz pêkanîn, pêşveçûna xwe ya netewî xistina bingarantiyê ye. Bûrjûvazî û bi qeysên ku beşdarî tevgera netewî dibe, axên erdan, ji bo lehê xwe newekhevî, ji bo lehê xwe îmtiyazan dixwazin. Mafên demokratîk yên netewên din dixwazin ji bo lehê xwe gasb bikin. Dixwazin li yên ji wan hîn jar û bê hêz in, zordestiyê bikin. Proleterên netewan bi çitên netewî ji hev veqetandinê, alikariya proleterên ku ji mîlliyetê xwe in û kedkarên din ji bo armancên xwe yên netewekar bê şert û şûrt dixwaze pêk bîne. Li şûna çande navnetewî ya proleter û demokratîzmê çanda xwe ya netewî danîn, çanda xwe ya netewî (ango çanda sereke ya bûrjûvazî) pêşvebirin, proleterya û kedkaran bi çanda netewî xwedîkirin û wan di rewşa arîkarê armancên çîna xwe yên bê şert û şûrt kirinê dixwaze. Bûrjûvazî û axên erdan xeynê pişaftina bi zorê, li hember mîla dîrokî ya aliyê kelandina mîlliyetan, ango pişaftina ji xwe, berxwe dide; li hember rakirina bi xwe û xwe ya cûdatiyên netewî berxwe dide; li hember yekitiya proleterên ji her mîlliyetî di dewletekê de di eynî rêxistinê de berxwe dide. Proleteran gor mîlliyetê wan ji hev veqetandin, proleterên ji netewa xwe li şûna rêxistinên çînî, di nava "rêxistinên netewî" de û aliyê armanên çîna xwe de yekkirinê dixwaze.

Îro, di nava tevgera Kurd ya netewî de li cem naveroka demokratîka gelem-

perî nedîtina armancên paşverû yên xurtkirina netewekariyê dîkin hedef, weke yê jorin, ne mumkûne. Ev armançanan, armancên bûrjûvazî û yên axên erdan yên serê tevgera netewî ya Kurd dikşînin.

Revîsyonîstên Şafakê, çalakiya "erênî" ya bûrjûvazî û axên erdan yên di nava tevgera Kurd ya netewî de nin û xurtkirina netewekariyê dixwaze bi temamî dane aliyekî. Gor revîsyonîstên Şafakê, tevgeta li Kurdistana Tirkîyê geş dibe, bi aliyên xwe yên pêşverû ne tevgereke mîllîye, bi temamî tevgereke gel ya pêşverû ye, ku li hember **"zordestiya netewî û polîtîka helandinê"** ji bo **"mafên demokratîk, wekheviya mîllîyetan û mafê çarenûsî(!)"** tê meşandin. Bi vî awayî revîsyonîstên Şafakê, dibin alîkarê hewl û armancên netewekar û antî-proleter yên bûrjûvazî û axên erdên biçûk yên Kurd, proleterya û kedkarên Kurd bi dû bûrjûvazî û axên erdên biçûk dike, yekitiya herdû gelan bivir dike. Xeta netewekariya Tirk ya revîsyonîstên Şafakê, bi ya netewekariya Kurd ve li hev hatiye.

Bi kurtî, weke di her tevgera netewî de, du babetên tevgera netewî ya Kurd jî hene:

Yekem, naveroka pelemperiya demokratîk e, ku berê xwe daye hemberî zordestiya netewî, îmtiyaz, îmtiyaza devlet sazîkirinê, zulm, zordariya bûrjûvazî û axên erdan yên Tirk.

Duem, naveroka paşverû ye, ku berê xwe daye xurtkirina netewekariya Kurd, bi vî awayî pêkanîna erdestî û îmtiyazên bûrjûvazî û axên erdan yên Kurd.

Dûmahik Hêye ✕

TARÎXÊ KURDÎSTAN'RA TAYÊ PELGÊ — V

Fermanê İslahatî

Dewleta Osmanizu cengê Qirim'de pošta xo sanitivî dewletanê rojawanî, nî-nê're xeyle deyndar mendîbî. Dewletanê rojawanî kî, serva tenêna jede xo'ra girêdayene, hetê reformanê newîyu vetenera zor daybî Osmanizu. Osmanizi kî, verva nî-nê bêçare nê reformu qebulkenê û serra 1856'î-nede Fermanê İslahatî yeno îlan kerdene. Fermanê İslahatî, gama diyîna Tazmînat bî. Bi na reformu serenîyê ke misilmanu destde're

darînêwe û vatandaşlixa Osmanliye vejîna meydan. Nê reformu misilmanu'ra tepkî dîyenê, çike serênîya nî-nê dest'ra şivî. Mavenê verva na reformu'de vinitexu'de Romî kî bî, çike mavenê Hiristiyanu'de kî verendera serênîye yê Romu bîye; Îslahat'ra dime nînu kî serênîya xo kerde vîndî. Na ferman qesede zöynîyayênê îcar, eskerîye, memurên, perwerde, dîn û mezhebu maven'ra dardîbî we. Îlîşkî-yê mavenê padîşay û qulu'de sonê întîzamanê newîyu.

Komê Kürd kî, jedîyera misilman bî, verva rojawanîzu û heqê ke daybî mensubanê dînanê bînan, verva ci vejîyene. Komê Kurdî, mavenê xo bi Hirmenu û Asurîzu'de tedustênî qe-bul nekerdene, çike nê herdi komî kî verendera binê denetimê Kurdan'de bî. Nê komî hetê ekonomî'ra Kurdan'ra aver bî, reformu'ra pîya kî na averen hetê şîyasete'de wayîre vate bîyayen'ra averen ardêne; na kî karê hukumrananê Kurdan're nîyamenê. Bi entîqanê Osmanlîzu kî, mavenê nê koman herke şîyene tenêna bîyene xiravin. Hete'ra kî uncîya na reformu kî merkeziyetenî sanitene Kurdan. Dewlete herdanê Kurdîstan sero jê rojawan şîyene organîze kerdanê wilayet, qeza, bucax û şîyene serê mendoxanê beyîxanî. Perwerde dîyoxan û aydînanê Kurdan kî, mavenê Osmanîzê Newî'de tepîya kî, mavenê İttihat û Terrakî'de ca ceynê. Nê kî, taqlîdenya rojawan'ra zöynîya, ekonomî û perwerde'de dest pê ne-bîyayîşanê radîqalu're fikrîyenê.

AXAYENYA HERDÎ

Dewleta Osmanliye demo ke beyli-xan maven'ra wedardayenre gufîna, sevete dewizu hetê xo onitene serra 1858'înde herd ser qanûnê newî vezena. Nê'ra raverî, Mûltezîmu (bac topkerdixî) û arîstoqratanê na ceyan herdî kerdî bî milkê xo. Mûltezîmu tûzaranê Hirmenu'ra bi fayîzanê berzu'ra perey guretenê, denê dewlete. Dewlete kî, bac topkerdenede asanenî dêne nîne, qarise nînu nebîyene. Binê hukumranîya mûltezîman û arîstoqratu'de herd ramitene, çînînete mîyanê dewuzu'de biyene baro de giran û herdan ramitene'ra cera-bîyenê. Demê Sultan Mahmutê II'yende huqîkê arazî'de taye virnayî-şî virajînê, labelê virnayîşanê gîrsu Abdülmecîd dano viraştayene û ju qîsme herdanê vaqîf'ra zöynîya mil-kîyetê herdan dewlete dest dêyayîş îlan keno. Na serru'de huqîkê arazî'de dest pê tapuyu dayene kena. Verva pere'ra herdu rosena, herdê ke yene ramitene kunê destê şaxsan. Dewlete herdê ju suke yakî qe-za neken milkê pêro millet, yakî ju di merdimu; parselura parçe parçe rosena. Dewîzê ke cike dete xo'de esto na herdanê qîzu'ra gîredo oncîya besenekenê durumê xo rind kerê Tepîyayende kî, wayîrê peru herdanê newîyu roteceynê û qonimê xo tenêna kene hezin. Wayîrê herdê qîzan herdê xo, xo dest'ra vezênê. Wayîrê herdê qîzan û nêye ke besenekenê herd rote bicerê lowê wayîranê herdanê gîrsude bene marebê,

nînu're gufînê.

Na qanûn hetera kî, konar-göçeru ju cade cakerdene armanc gurefî bî.

Qanûnê herd, îlîşkîyanê zerê aşîre sero kî tesir keno. Zerê aşîrede milkê şaxşî vejîno hetê ver û tepîyayende kî, reyîsê aşîre beno axayê herd.

MEŞRUTÎYETÊ L'ÎNE

Burjuvazî ke xo cer'ra bi cer zerê komê feodalîde naro dima kî, cor'ra yapiyê qanî rizneno. Peynîya seserra 18'înde'ra dime burjuvazî Ewropa'de herkeşî ju bi ju welatu'de dest pê serênîyê û îqtîdarê xo ronayene kerd. Burjuvazî, perodayîsê îqtîdarî'de bi sloganê azadîye, tedustîye, birayîye karker û dewîzî kî gurefî lowê xo û yapiyê feodalî tedima amey riznayenê.

Ewropa'de qanûnê bîngeyî (anayasa) virnayîşê nîzamê toplumê qanî'ra pîya yenê viraştênê, hama Osmanliye'de newîyênî nîya nevejînê maven.

Dewlete herkeşî tenêna sona çok-nayîs û mordemê ke memurenîya dewlete'ra yenê, êyî na vazîyet're çarewu sayekenê. Ju bitin nevajîno ke, fikriyenîya nîne kî reformê burjuvay bî, çike lowê nînu'de poşt-daro de burjuvazîyo netewî kî çîne bî. Yew poşt-darê xo burjuvazîyo hemkar (komprodor) bî.

Qanûno bîngeyo ke serra 1876'înde bi 119 maddu'ra yeno îlan kerdene jê rojawan nebî. Cerabî-yayenîya hezan serê pelgede bîye, virnayîsê ke qurumu'de yenê ronaye-

ne, nê kî pratiq'de nîzamê qan'ra vis-nayîsê de hezin ifade nekerdenê. Padîşayenî yê en kokimê xanedanê Osmanliye bî, halîfîyenî kî, padîşayen'ra tezerêde bîye. Padîşay uncîya verva keste hesav nedene, selahîyatê wezîru weçenayîs û dûr kerdîş destê padîşay'de bî. Wezîrî verva parlamento ne, verva padîşayî hesav denê. Qanûnanê newîyu vetene, parlamento kom kerdene, axme kerdene, peru çap kerdene, bi namê xo xutpu wendayene, ceng û aşîye îlan kerdene, pêamayisan imza kerdene, cîrm dayene, af kerdene, surgin kerdene, pero na selahîyetî destê padîşay' de bî.

Parlamentoya Osmanliye, meclîsê mebûsan û meclîsê ayanan'ra amene meydan. Meclîsê ayanan bi destê padîşayra amene weçenê.

Şîql'de kî, Meşrutîyetê L'îne neşîyenero newîyayîsanê rojawanî. Verva parlamento'de mesûldar ju nîzamê hukumatî çîne bî. Selahîyeta qanûnu viraştene destê padîşay'ra nevejîyay bî, nekutu bî destê parlamento. Meşrutîyetê L'îne teqlit kerdene rojawan'ra dot neşîyay bî, hem hetê şîyasete, hem kî hetê ekonomî'ra. Mesrutîyetê L'îne bi bîyayenîya parlamento, selahîyatanê padîşayî kilm kerdenê're ardî bî. No kî kilmwaxt verdewam kerd, serra 1877-1878'îne de dest pêkerdena cengê mavenê Osmanîzu -Rusu'ra piya padîşayî qanûno bîngeyî dard we û parlamento axme kerd.

Hona aver sono ✕